

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ
Studijní program: UČITELSTVÍ PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY
Studijní obor: UČITELSTVÍ PRO PRVNÍ STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

**ROZVOJ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI VE DRUHÉM
ROČNÍKU ZŠ REALIZACÍ PROGRAMU: „ČTU SI A
POZNÁVÁM SVĚT“**

DEVELOPMENT IN READING LITERACY IN SECOND YEAR
OF PRIMARY SCHOOL BY REALIZATION OF PROGRAMME:
„I'M READING AND GETTING TO KNOW THE WORLD“

Diplomová práce: 09-FP-KPV-0025

Autor:
Petra Knesplová

Podpis:

_____

Adresa:
Nová 164
294 43, Čachovice

Vedoucí práce: Mgr. Jana Johnová

Konzultant: Mgr. Marie Vágová

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
97	0	0	5	34	7

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum

Podpis

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Janě Johnové za trpělivost, ochotu poradit a inspirovat a za pozornost, kterou celé práci věnovala.

Dále bych chtěla poděkovat všem sedmi vyučujícím 2. ročníků, kteří spolupracovali celé pololetí s předkládaným sborníkem pracovních listů. Bez jejich svolení by diplomová práce mohla být těžko dokončena. Paní Mgr. Marii Vágové ze Základní školy 5. května v Liberci děkuji za cenné připomínky k praktické části a za možnost osobně realizovat v dané třídě některé vyučovací hodiny s pracovními listy.

Všem ostatním děkuji za podporu.

Anotace

Předkládaná práce „Rozvoj čtenářské gramotnosti ve 2. ročníku ZŠ realizací programu: „Čtu si a poznávám svět“ se zabývá problematikou počáteční čtenářské gramotnosti v rámci integrace učiva prvouky ve sborníku pracovních listů nazvaném „Čtu si a poznávám svět“.

Teoretická část objasňuje současné pojetí kurikula základního vzdělání, otázku čtenářské gramotnosti, možnosti ve výuce prvopočátečnímu čtení a motivaci žáka mladšího školního věku v učebním procesu.

Praktická část je rozdělena do dvou oddílů. První popisuje tvorbu sborníku pracovních listů pro 1. pololetí 2. ročníku ZŠ. Jedná se o 22 originálních pracovních listů na podporu čtenářských dovedností, které tematicky vychází z učebnice prvouky „Poznávám svět“. Dále uvádí příklady z realizace konkrétních vyučovacích hodin. Část závěrečná je věnována analýze výpovědí 7 vyučujících, kteří se sborníkem pracovali. Výsledkem práce je opravený ucelený sborník pracovních listů doplněný o metodickou část.

Klíčová slova: čtenářská gramotnost, prvouka, integrace učiva, pracovní list, 2. ročník ZŠ, žáci mladšího školního věku

Annotation

The presented work “Development in reading literacy in second year of primary school by realization of programme: ”I’m reading and getting to know the world” deals with basic problems of reading literacy within integration of education of natural science in textbook working list called “I’m reading and getting to know the world”.

The theoretic part is focusing on nowadays conception of curriculum of primary education, the question of reading literacy, the possibilities in education for first-attempts reading and motivation of young learners in education process.

The practical part is divided into two chapters. First one describes the process of making the textbook working lists for 1st term of 2nd year of primary school. It’s consisted of 22 original working lists used to support reading skills, which results from textbook “Getting to know world”. It’s followed examples of realization in particular lessons. The final part is dedicated to analyze the interviews with 7 teachers, who worked with textbook. The result of work is corrected and comprehensive textbook of working lists complemented with methodical part.

Key words: reading literacy, natural science, education integration, working sheet, 2nd year of primary school, young learners

Die Annotation

Die vorgelegte Arbeit „Entwicklung der Leserkennntnisse im 2. Jahr der Grundschule durch die Realisation des Programmes ‘Ich lese und lerne die Welt kennen’“ beschäftigt sich mit der Problematik der anfänglichen Leserkennntnisse im Rahmen der Integration des Lehrstoffes der Elementallehre im Sammelheft der Arbeitsblätter „Ich lese und lerne die Welt kennen“.

Der theoretische Teil erklärt die heutige Auffassung des Kurikulums der Grundausbildung, die Frage der Leserkennntnis, die Möglichkeiten im Unterricht des primären Lesens und die Motivierung der Schüler im Lernprozess.

Der praktische Teil ist in zwei Abteile aufgeteilt. Erstes beschreibt die Bildung des Sammelheftes mit Arbeitsblättern für das 1. Halbjahr der 2. Klasse auf der Grundschule. Es handelt sich um 22 originelle Arbeitsblätter zur Unterstützung der Lesefähigkeiten, die thematisch aus dem Lehrbuch der Elementallehre „Ich lerne die Welt kennen“ ausgehen. Ferner werden hier die Beispiele der Realisation konkreter Unterrichtsstunden aufgeführt. Der abschließende Teil ist der Analyse von Aussagen 7 Lehrer, die mit dem Sammelheft gearbeitet haben. Das Ergebnis der Arbeit bildet ein korrigiertes und geschlossenes Sammelheft mit Arbeitsblättern, das um einen methodischen Abteil erweitert ist.

Das Schlüsselwort: der Leserkennntnisse, die Naturkunde, der Integration des Lehrstoffes, der Arbeitsblätter, der 2. Klasse auf der Grundschule, die Grundschüler

Obsah

Úvod	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Současné kurikulum základního vzdělávání.....	10
1.1 Cíle současného základního vzdělávání	10
1.2 Klíčové kompetence	11
1.3 Vzdělávací obor Český jazyk a literatura	12
1.4 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět.....	13
2. Čtenářská gramotnost ve výzkumech.....	17
2.1 Vymezení pojmů: gramotnost, funkční gramotnost, čtenářská gramotnost ..	17
2.2. Počáteční čtenářská gramotnost	18
2.3 Výzkumy v oblasti čtenářské gramotnosti.....	19
2.3.1 Výzkumy PISA.....	20
2.3.2 Výzkum PIRLS	21
2.3.3 Čtenářská gramotnost v šetření České školní inspekce (ČŠI).....	21
3. Transformace v prvopočátečním čtení	24
3.1 Metody výuky čtení	24
3.1.1 Metoda analyticko-syntetická zvuková.....	24
3.1.2 Metody syntetické.....	26
3.1.3 Metody analytické	26
3.2 Výuka čtení z psychologického hlediska.....	28
3.3 Současné pojetí výuky čtení.....	29
4. Žák mladšího školního věku a motivace k učení	32
4.1 Charakteristika žáka mladšího školního věku	32
4.2 Motivace k učení	33
4.2.1 Motivace - vymezení pojmu.....	33
4.2.2 Zdroje motivace v učebním procesu	34
4.2.3 Motivace ve škole	35
4.3 Motivace ke čtení	37
5. Vyučovací metody, pomůcky a práce s textem	38
5.1 Přehled vyučovacích metod	38
5.1.1 Metoda práce s textem	38
5.1.2 Didaktická hra	39
5.2 Rozdělení učebních pomůcek (podle Malacha, 1993).....	39

5.2.1 Práce s textovou pomůckou.....	40
6. Volba výzkumné metody.....	41
II. PRAKTICKÁ ČÁST	43
1. Výzkumný vzorek	45
2. Tvorba sborníku	48
2.1 Kritéria pro vypracování.....	48
2.2 Vlastní sestavení pracovních listů	48
3. Příprava vybraných vyučovacích hodin	62
3.1 Příprava na hodinu čtení a psaní	62
3.2 Příprava na hodinu prvouky	64
4. Obsahová analýza výpovědí jednotlivých vyučujících	68
5. Příprava a průběh interview	83
6. Výsledky interview	84
III. ZÁVĚR.....	90
PRAMENY A POUŽITÁ LITERATURA	93

Úvod

Carlo Goldoni: „Svět je nádherná kniha, ale nemá cenu pro toho, kdo neumí číst.“

Není nutné polemizovat o významu čtenářství v lidském životě. Ten tu vždy byl a bude. Otázkou zůstává, jak dospět ke čtenářsky gramotné populaci.

S proměnami společnosti posledních dvaceti let se udály významné změny v náhledu na vzdělávání a jeho priority. *„Znovu se objevuje apel na to, že v informační společnosti, ve společnosti vědění nesmí jít pouze o pamětné osvojování velkého množství poznatků, ale především o rozvoj myšlení, kompetencí..., postojů, hodnot, a o rozvíjení osobnostních kvalit. Nově pojaté cíle vzdělávání vycházejí z vlivné a v zahraničí všeobecně uznávané formulace čtyř pilířů, tedy základních cílů vzdělávání pro 21. století, jimž má škola věnovat stejnou pozornost – učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít společně, učit se být.“*¹

Jednou z priorit vzdělávací politiky 21. století se stal i rozvoj čtenářské gramotnosti. Je třeba jedince připravit pro budoucí život. Pomoci orientovat se a uspět v dnešním světě doslova přehlceným netříděnými informacemi. Právě tato problematika současného vzdělávání mě zavedla k tématu diplomové práce. Je důležité směřovat k rozvoji čtenářské gramotnosti od počátku výuky. Čtenářská gramotnost se rozvíjí v průběhu celého života. V období mladšího školního věku jde zejména o to probudit u žáků kladný vztah ke čtení. Důraz je kladen stále na upevňování techniky čtení, zároveň je třeba žáky vést od počátků ke čtení s porozuměním.

*„Integrace učiva posiluje smysluplnost učení. Každý školní úkol, učební činnost má smysl a význam pro práci nad určitým tématem, problémem. Například gramotnost dětí v primární škole (čtení, psaní, počítání) se nerozvíjí v rámci samostatných předmětů, ale v širších kontextech práce nad určitým tématem.“*² Současné tendence ve vzdělávání mne zavedly k myšlence rozvíjet čtení v rámci učiva jiného oboru. Za vhodný jsem zvolila vzdělávací obor Člověk a jeho svět. Ve své práci se pokusím integrovat vzdělávací obory, což patří k cílům současného vzdělávání.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, praktickou a teoretickou. V teoretické části se zabývám tématy současného kurikula základního vzdělávání a jeho cílů, problematikou

---

¹ DELORS, J. Learning: The treasure within. In SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2005, s. 21-22. ISBN 80-7178-942-9.

² SPILKOVÁ, V. a kol.: *Proměny primárního vzdělávání v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2005, s. 54. ISBN 80-7178-942-9.

pojetí čtenářské gramotnosti u nás i ve světě, pohledem na prvopočáteční výuku čtení, rozvojem motivace k učení žáka mladšího školního věku.

V praktické části popisuji postup vytváření sborníku pracovních listů, jehož jednotlivá cvičení byla vybrána a sestavena tak, aby podporovala rozvoj čtenářských dovedností žáků 2. ročníku ZŠ a probudila v dětech - žácích zájem o čtení. Sborník nazvaný „Čtu si a poznávám svět“ doplnil učebnici prvouky *Poznávám svět*³. Bylo nutné získat zásobu vhodných cvičení přiměřených věku žáků a uskutečnit je na tématech z prvouky. Projekt byl realizován v průběhu prvního pololetí u žáků druhých tříd. Výběr tříd byl podmíněn použitím učebnice *Poznávám svět* a souhlasem vyučujících pracovat po celé pololetí se sborníkem. Ve zvolené třídě jsem práci s vybranými listy ověřila vlastním pozorováním.

Dále jsou v empirické části práce analyzovány výpovědi vyučujících, kteří s pracovními listy pracovali a na závěr krátce zhodnotili možnost praktického využití sestaveného sborníku ve výuce a jeho přínos v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti.

---

³ JOHNOVÁ, J., KUČTOVÁ, V., VÁGOVÁ, M.: *Poznávám svět*. Liberec: Dialog, 2008. ISBN 978-80-86761-76-3

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Současné kurikulum základního vzdělávání

Aischylos: „Moudrý je ten, kdo zná spíše užitečné věci než mnoho věcí.“

Tak jako se mění společnost, její tempo se zrychluje, musí se změny projevit i ve vzdělávání. Informací neustále přibývá a není v možnostech jedince všechny informace vstřebat, pamatovat si a reprodukovat. Proto je potřeba informace umět vyhledávat, pracovat s nimi, orientovat se v nich. Dnes člověku nepostačí to, co se naučil ve škole, musí se vzdělávat, obohacovat o nové informace celý život. Proto je třeba již v primárním vzdělávání klást důraz na dovednosti a vědomosti, které žáci využijí v praktickém životě. Změny v dění společnosti přispěly ke změně dosavadního obsahu vzdělávání v mnoha vyspělých zemích.

V České republice po dlouholeté snaze v oblasti transformace ve vzdělání dochází k posunu vznikem Národního programu rozvoje vzdělávání tzv. Bílé knihy v roce 2001. Tento dokument se stal podkladem pro vznik rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV), který byl uzákoněn v novém školském zákonu v roce 2004 a v platnost vešel 1. 1. 2005.⁴

1.1 Cíle současného základního vzdělávání

Vzdělávání na prvním stupni je dnes pojato tak, aby usnadňovalo žákům přechod z předškolního vzdělávání do systematického vzdělávání školního. Respektuje individuální potřeby a možnosti každého žáka. Důraz je kladen na činnostní vyučování, které žák uplatní v praktickém životě. Volba vhodných a různorodých metod žáky motivuje k dalšímu poznávání a učení. Základní vzdělávání by mělo být charakterizováno podnětným a tvůrčím prostředím, kde panuje vstřícná a přátelská atmosféra a kde se cítí dobře nadaný, méně nadaný i nejslabší žák.

„Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*

---

⁴ Více o cestě k současnému kurikulu viz Spilková 2005, s. 15 - 26

- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci“⁵

1.2 Klíčové kompetence

Jak již bylo zmíněno, základním cílem RVP ZV je směřovat k rozvoji klíčových kompetencí.

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.“⁶

Klíčové kompetence nelze od sebe rozdělit, navzájem se prolínají a vedou k celkovému výsledku vzdělávání. Za základní klíčové kompetence jsou považovány **kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská a kompetence pracovní.**

Za další samostatnou kompetenci je někdy brána **čtenářská gramotnost**. Zaujímá zvláštní postavení, protože vede k osvojování klíčových kompetencí. Vysokou úroveň čtenářské gramotnosti vyžadují kompetence k učení a kompetence k řešení problémů, ve

⁵ KOLEKTIV AUTORŮ: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 1. vydání Praha: VÚP, 2005. s. 12. ISBN 80-87000-02-1.

⁶ KOLEKTIV AUTORŮ: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 1. vydání Praha: VÚP, 2005. s. 13-14. ISBN 80-87000-02-1.

kterých je směřováno ke schopnosti vybírat, vyhledávat a třídit informace na základě jejich pochopení. Porozumění různým typům textů, obrazovým materiálům a schopnost je objektivně posoudit je důležité v komunikativní a občanské kompetenci.⁷

RVP ZV vymezuje obsah vzdělání do devíti vzdělávacích oblastí⁸, které jsou tvořeny buď jedním, nebo více vzdělávacími obory. Konkrétně se zaměříme na vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace a Člověk a jeho svět.

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace je rozdělena na dva vzdělávací obory – Český jazyk a literatura a Cizí jazyk.

1.3 Vzdělávací obor Český jazyk a literatura

Ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura jde o užívání mateřského jazyka v mluvené i písemné podobě. Žáci získávají dovednosti, které neupotřebí pouze v jazykovém vzdělání, ale jsou důležité pro úspěšné získávání poznatků i v jiných oblastech. V průběhu výuky se žáci učí efektivní mezilidské komunikaci (učí se vyjadřovat pocity, reagovat na situace, chápat svou roli v různých komunikačních situacích, vnímat okolní svět a v něm sebe).

Každá oblast jistým způsobem směřuje k rozvíjení klíčových kompetencí. Vzdělávací obor Český jazyk a literatura vede žáka k pochopení mateřského jazyka jako historického jevu, který sjednocuje národní společenství a je nezbytným nástrojem celoživotního vzdělávání. Vede žáka k pozitivnímu vztahu k mateřštině, k osvojení si jazyka jako bohatého prostředku k získávání i předávání informací, názorů, pocitů. Učí zvládat běžná pravidla mezilidské komunikace, samostatně získávat informace z různých zdrojů, napomáhá k získání sebedůvěry při vystupování a kultivovanému projevu. A v neposlední řadě se snaží u žáka vzbudit pozitivní vztah k literatuře založený na rozvíjení emocionálního a estetického vnímání.

Vzdělávací obor je rozdělen na tři složky – komunikační a slohovou výchovu, jazykovou výchovu a literární výchovu. Ve výuce se jednotlivé části prolínají.

Komunikační a slohová výchova učí chápat jazyková sdělení, **číst s porozuměním**, kultivovaně psát, rozhodovat se dle přečteného textu různého charakteru a posoudit jeho obsah.

Konkrétně se zaměříme na postupné naplňování očekávaných výstupů za 1. období⁹:

---

⁷ PROCHÁZKOVÁ, I. *Čtenářská gramotnost, klíčové kompetence a současné cíle vzdělávání* [Online]. Praha: VÚP, 2005-2008, 18. 1. 2006 [cit. 2009-03-03] dostupný z: <http://www.rvp.cz/clanek/74/447>

⁸ Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce

- Žák plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti
- Žák porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti

Vybrané doporučené učivo: čtení – praktické čtení (technika čtení, čtení pozorné); věcné čtení (čtení jako zdroj informací, čtení vyhledávací, klíčová slova)

Jazyková výchova vede k logickému a přesnému myšlení, prohlubuje intelektové dovednosti jako porovnávání jevů, jejich shod a rozdílů, třídění a zobecňování. Nejedná se o pouhý zisk informací, ale i předmět poznávání.

Očekávané výstupy 1. období, ke kterým chceme přispět, jsou tyto:

- Žák porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná.
- Žák porovnává a třídí slova podle zobecněného významu – děj, věc, okolnost, vlastnost.

Vybrané doporučené učivo: slovní zásoba a tvoření slov – slova a pojmy, význam slov, slova jednoznačná a mnohoznačná, antonyma, synonyma, homonyma.

Literární výchova dává prostřednictvím četby možnost proniknout do základních literárních druhů (báseň), učit se v nich vnímat specifické znaky, formulovat názor na přečtený text. Žáky vede k poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit postoje, hodnoty a obohatit tak jejich vnitřní život.

Očekávaný výstup 1. období, kterému chceme napomoci:

- Žák vyjadřuje své pocity z přečteného textu.

Vybrané doporučené učivo: základní literární pojmy: hádanka, říkanka, báseň, verš, rým.

Úspěšnost v celém vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura závisí do značné míry na motivovanosti a zájmu žáka o obor, ale i o všechny další oblasti vzdělávání. Rozvoj pozitivního vztahu k mateřskému jazyku se nachází v cílovém zaměření vzdělávací oblasti Český jazyk a literatura a je jedním z cílů této práce.

1.4 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je určena pouze pro první stupeň základního vzdělávání. Obsah je zaměřen na člověka, rodinu, společnost, vlast, přírodu, kulturu, techniku,

---

⁹ 1. období zahrnuje 1. – 3. ročník ZŠ

zdraví a další oblasti. Rozvíjí se prvotní poznatky a dovednosti, které žáci získali v rodině či v předškolním vzdělání. Dovednosti jsou dále rozvíjeny pozorováním a pojmenováváním jevů a dějů, jejich vztahů a souvislostí a dochází tak k prvotnímu ucelenému obrazu světa. Svět poznávají žáci nejprve od sebe, svého okolí, poté přechází k osobám i dějům vzdálenějším. Žáci se učí vnímat lidské vztahy, současnou společnost lidí, způsob jakým žijeme. Nové poznatky žákům umožňují přemýšlet, vyjádřit myšlenky a dojmy z poznatého.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět by měla být co nejvíce propojena s reálným životem a zkušenostmi dětí. Vlastní prožitek z konkrétní nebo modelové situace dává základ úspěchu při osvojování si potřebných dovedností.

Vzdělávací obor Člověk a jeho svět napomáhá k rozvíjení klíčových kompetencí tím, že utváří pracovní návyky v činnostech samostatných i skupinových, učí orientaci ve světě informací, rozšiřuje slovní zásobu v daných tématech. Snaží se žáky učit poznávat a chápat rozdíly mezi lidmi – tolerantní chování, učí samostatně a sebevědomě vystupovat, bezkonfliktně a efektivně vést komunikaci. Vede k ohleduplnému vztahu k přírodě, k vyjadřování pozitivních citů k sobě i okolí. Žáky vede k objevování všeho, co je zajímavé a v čem by mohli v budoucnu uspět. A v neposlední řadě učí o podstatě zdraví, příčinách nemocí, o jednání v situacích ohrožujících zdraví vlastní i druhých.

Obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je rozdělen do pěti tematických okruhů.

1. Místo, kde žijeme – poznávání nejbližšího okolí, na jeho základě porozumět organizaci života v rodině, ve škole, ve společnosti. Orientovat se v tomto základním prostředí. Důraz je kladen na dopravní výchovu. Snaha probudit v žákovi kladný vztah k místu bydliště, k rodné zemi.
2. Lidé kolem nás – základy vhodného chování mezi lidmi, tolerance, pomoc, úcta mezi lidmi, práva a povinnosti.
3. Lidé a čas – orientace v čase a dějích.
4. Rozmanitost přírody – Země jako planeta, rozmanitost živé a neživé přírody, pozorování, ochrana přírody.
5. Člověk a jeho zdraví -. Poznávání sama sebe jako živé bytosti, vývoj od narození do dospělosti, denní režim, hygiena, výživa, mezilidské vztahy, základní poučení o zdraví a nemocech, o první pomoci a bezpečném chování v různých situacích, zdraví jako nejcennější hodnota.

Okruhy se při tvorbě ŠVP ZV propojují dle potřeby.

Vyjděme z okruhů, které jsou obsaženy v učebnici *Poznávám svět*¹⁰ (její první polovina) koncipované pro 2. ročník ZŠ. Na základě realizace vybraného učiva dochází u žáků k postupnému naplňování očekávaných výstupů.

Očekávané výstupy za 1. období ve vybraných tématech učebnice:

- Žák začlení svou obec (město) do příslušného kraje a oblužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě).
- Žák využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti.
- Žák uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí, na příkladech porovnává minulost a současnost.
- Žák pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích.
- Žák roztřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků.
- Žák dodržuje zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných.
- Žák uplatňuje základní pravidla účastníků silničního provozu.

---

¹⁰ JOHNOVÁ, J., KUČTOVÁ, V., VÁGOVÁ, M.: *Poznávám svět*. Liberec: Dialog, 2008. ISBN 978-80-86761-76-3

V RVP ZV nalezneme doporučené učivo pro obě období. Vybráno bylo pouze učivo, které se vyskytuje v požadované části již zmíněné učebnice:

Rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání.

Právo a spravedlnost – práva a povinnosti žáků školy.

Kultura – kulturní instituce.

Orientace v čase a časový řád – určování času, čas jako fyzikální veličina, kalendáře, generace, režim dne, roční období.

Současnost a minulost v našem životě – bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny.

Rostliny, houby živočichové - stavba těla, význam v přírodě a pro člověka.

Životní podmínky – podnebí a počasí.

Lidské tělo – základní stavba a funkce, vývoj jedince.

2. Čtenářská gramotnost ve výzkumech

Výuka čtení a psaní je dnes brána jako naprostá samozřejmost, vždy patřila do tzv. trivia. Pojem gramotnost není zřejmě také nic, co bychom už neslyšeli, přesto problematika čtení a psaní v současném systému vzdělávání není tak snadná, jak by se mohlo zdát.

2.1 Vymezení pojmů: gramotnost, funkční gramotnost, čtenářská gramotnost

Gramotnost

Dle Pedagogického slovníku¹¹ je gramotnost „Dovednost číst a psát, získávaná obvykle v počátečních ročnících škol. docházky. Ve vyspělých zemích dosahuje gramotnost obyvatelstva téměř 100%, naopak v málo rozvinutých zemích je gramotnost nízká (60% i méně).“, což je pojetí až příliš obecné. Naproti tomu uvedme gramotnost definovanou dle Doležalové,¹² která uvádí, že „gramotnost znamená ovládnutí různých druhů komunikace za účelem začlenění jedince v dané společnosti, pro jeho uspokojivé konání a bytí ve prospěch svůj i druhých. Jedná se o schopnost, která mu umožní řešit proměnlivé problémy denního života. ...V moderních civilizacích zahrnuje gramotnost základní a vyšší stupně gramotnosti.“

Ve významných zahraničních výzkumech, do kterých se zapojila Česká republika, je zkoumána gramotnost matematická, přírodovědná a čtenářská.¹³ Tyto tři složky jsou součástí tzv. funkční gramotnosti.

Funkční gramotnost je definována jako „vybavenost člověka pro realizaci různých aktivit potřebných pro život v současné civilizaci. Je to gramotnost v oblasti literární, dokumentové a numerické, např. dovednost nejen číst, ale také chápat složitější texty, vyplnit formulář, rozumět grafům a tabulkám apod. Výzkumná zjištění dokládají, že ve vyspělých zemích je asi 10% dospělých funkčně negramotných, a to i přes to, že absolvovali povinnou školní docházku.“¹⁴

Čtenářská gramotnost

---

¹¹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2003. s. 70. ISBN 80-7178-772-8.

¹² DOLEŽALOVÁ, J. *Funkční gramotnost – proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-115-5.

¹³ Viz, KELBLOVÁ, L. a kol.: *Čeští žáci v mezinárodním srovnání*. Praha: ÚIV, 2006. ISBN 80-211-0524-0.

¹⁴ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2003. s. 67. ISBN 80-7178-772-8.

Čtenářskou gramotnost, významnou složku funkční gramotnosti, je třeba chápat v širším významu než schopnost jedince číst po technické stránce. Jde o porozumění rozličným typům textů z různých odvětví, o kterých je nutno přemýšlet a dokázat sdělit jejich smysl. Do povědomí se v posledních letech čtenářská gramotnost dostala díky mezinárodním výzkumům a také díky RVP ZV, kde je rozvoj čtenářské gramotnosti považován za jeden z hlavních cílů vzdělávání. Ve výzkumech je zdůrazňováno především funkční čtení, považované za proces, při kterém si čtenář osvojuje nejrůznější postupy a dovednosti a na jejichž základě přečte, porozumí a vyloží obsah sdělení. Obsah i délka textu musí být přiměřená věku žáků. Čtení je chápáno jako nástroj k dosahování dalších cílů, které otevírají cestu k úspěchu v dalším životě, jak profesním, tak osobním.¹⁵

Je těžké hledat jednoznačnou definici čtenářské gramotnosti, její význam se posouvá s vývojem společnosti. Pedagogický slovník¹⁶ uvádí, že „Čtenářská gramotnost je komplex znalostí a dovedností jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytující v životní praxi (např. jízdní řád, návod na použití výrobku). Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a rozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat a zpracovávat informace obsažené v textu, reprodukovat obsah textu apod...“

2.2. Počáteční čtenářská gramotnost

„Česká primární škola má z hlediska rozvoje počátečního čtení bohatou tradici a lze konstatovat, že této oblasti byla vždy věnována výrazná pozornost. Na druhé straně však z některých mezinárodních šetření zjišťujeme, že naši žáci nevykazují právě v úrovni čtenářské gramotnosti uspokojivé výsledky.“¹⁷

Nelze vyjít z výzkumů, které by počáteční čtení mapovaly a ukazovaly na jeho nedostatky. Proto bude nastíněna alespoň koncepce dnešního pojetí výuky prvopočátečního čtení.

Aby mohl žák číst s porozuměním, musí mít zautomatizované základní čtení, které je předpokladem pro čtení pokročilé. V základním čtení jde o technickou dovednost, při které dochází k dekodování jednotlivých písmen, slov a vět. Jde o proces, kterému je věnována pozornost především v první a druhé třídě. Ale není tím proces ukončen, žáci by měli číst

---

¹⁵ PROCHÁZKOVÁ, I. Co je čtenářská gramotnost, proč a jak ji rozvíjet? In: *Realizační tým projektu Metodika.: Sborník příspěvků z Metodických portálů www.rvp.cz*. Praha: VÚP, 2008, s. 67. ISBN 978-80-87000-18-2.

¹⁶ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2003. s. 34. ISBN 80-7178-772-8.

¹⁷ STRAKOVÁ, J. a kol. Vědomosti a dovednosti pro život. In: SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2005, s. 163. ISBN 80-7178-942-9.

nahlas i ve vyšších ročnících a vnímat tak obsah přečteného. Hlasité čtení je možné vhodně zařazovat i mimo jazykové hodiny. Je nutné věnovat této fázi dostatek času pro zacvičení a automatizaci. Čím lépe bude mít dítě zautomatizované dekodování, tím více se může soustředit na samotný obsah sdělení.

Techniku čtení od porozumění čtenému od sebe nelze dělit, v primárním vzdělávání je důležité, aby byly obě složky rozvíjeny v optimálním poměru. Žák na konci první třídy by měl „...číst *správně a přiměřeným tempem texty obsahově a didakticky vhodné. Důraz je kladen na **porozumění**, které je třeba rozvíjet efektivními způsoby již od prvních kroků rozvoje dovednosti čtení. Dokumenty v různé míře a kvalitě zdůrazňují význam rozvoje **pozitivního vztahu** ke čtení, rozvoje návyku využívat čtení jako prostředku komunikace a dalšího vzdělávání. Součástí rozvoje počátečního čtení je tedy i **rozvoj čtenářství** (aktivního pozitivního vztahu k četbě.*“¹⁸

V neposlední řadě je třeba zmínit důležitost vlivu školního prostředí na žáka. Učení by mělo probíhat v podnětné přátelské atmosféře, kde se žák cítí uvolněně a bezpečně a je k němu přistupováno individuálně, dle jeho schopností.

2.3 Výzkumy v oblasti čtenářské gramotnosti

Do mezinárodních výzkumů v oblasti čtenářské gramotnosti se Česká republika zapojila v 90. letech 20. století. Jedny z prvních byly výzkumy organizace IEA¹⁹, později organizace OECD²⁰. Jmenujme tři významné výzkumy. Jsou jimi výzkum RLS, PISA a PIRLS. Koncepce výzkumů je podobná, přesto je nelze porovnávat. Cílem není podrobná analýza výzkumů, pouze základní zmínka o jejich existenci a významu pro rozvoj čtenářské gramotnosti.

Prvním byl v roce 1995 výzkum RLS²¹ vedený organizací IEA zaměřený na žáky 3. a 8. ročníků ZŠ. Dosažené výsledky odpovídaly průměru zkoumaných zemí. V České republice proběhl výzkum se zpožděním pěti let od ostatních zúčastněných, proto je nutné při výsledcích toto hledisko uvažovat.

---

¹⁸ SPILKOVÁ, V. a kol.: *Proměny primárního vzdělávání v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2005, s. 164. ISBN 80-7178-942-9.

¹⁹ International Association for Evaluation of the Educational Achievement (Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání)

²⁰ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

²¹ Reading Literacy Study

2.3.1 Výzkumy PISA

V roce 2000, 2003 a 2006 se uskutečnily výzkumy PISA²² zaštitěné organizací OECD. Základem výzkumů je opakované testování patnáctiletých žáků v matematice, přírodovědných předmětech a ve čtenářské gramotnosti. V první fázi výzkumu v roce 2000 byla hlavní sledovanou oblastí čtenářská gramotnost, definovaná jako „*schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti.*“²³ Z 32 zapojených zemí dosáhli čeští žáci mírně podprůměrných výsledků v této oblasti. Testovým nástrojem byly písemné testy se dvěma typy úloh, jeden typ obsahoval úlohy s výběrem odpovědi, druhý s tvorbou odpovědi. Ve výzkumu byly definovány tři kategorie čtenářských postupů (získávání informací, vytvoření interpretace a posouzení textu). V roce 2003 byli žáci opět testováni, tentokrát byl výzkum zaměřen primárně na matematickou gramotnost. Ve čtenářských dovednostech dosáhli čeští žáci průměrných výsledků.

Poslední, nejaktuálnější fáze proběhla v roce 2006, zaměřila se tentokrát na gramotnost přírodovědnou. Čtenářská gramotnost byla v roce 2006 vyhodnocena jako mírně podprůměrná.²⁴ Straková²⁵ shrnuje výsledky z roku 2006 tak, že nedošlo k poklesu úrovně české vzdělanosti, ale ukázaly se některé slabé stránky. Českým žákům schází schopnost interpretovat přečtený text, nalézt v něm informace a zaujmout k nim postoj. V přírodovědné oblasti je nepoměr mezi vědomostmi a schopností s nimi tvořivě pracovat. Dalším nedostatkem jsou velké rozdíly mezi výsledky nejlepších a nejslabších žáků, způsobené v ČR závislostí žáků na rodinném zázemí. V zemích s nejlepšími dosaženými výsledky je závislost mezi výsledky žáka a rodinným zázemím minimální. Úspěch může být dosahován díky společnému vzdělávání všech dětí, neselektování lepších a horších žáků do speciálních škol a tříd. Česká republika se chová v tomto ohledu přesně opačně.

---

²² Programme for International Student Assessment

²³ KELBLOVÁ, L. a kol. *Čeští žáci v mezinárodním srovnání*. Praha: ÚIV, 2006. s. 85. ISBN80-211-0524-0.

²⁴ BASL, J. Čtenářská gramotnost českých žáků v mezinárodním srovnání [Online]. ÚIV 2000. [cit. 2009-2-4]. Dostupné z: <http://www.npkk.cz/csk/files/knihovny-soucasnosti-basl.pdf>.

²⁵ STRAKOVÁ, J. Neoddělujeme "chytré" a "hloupé" [Online]. Lidové noviny 14.12. 2007 [cit. 2009-2-4]. Dostupné z: <http://www.stratif.cz/index-eng.php?operation=display&id=193>

2.3.2 Výzkum PIRLS²⁶

V roce 2001 se uskutečnil výzkum PIRLS²⁷ pod organizací IEA, který volně navazuje na výzkum RLS z roku 1995. Čtenářská gramotnost byla tentokrát sledována u žáků 4. ročníků základních škol. „*Tento ročník byl zvolen proto, že představuje důležitý mezník ve vývoji dítěte jako čtenáře. Žáci se v tomto věku většinou naučili číst po technické stránce a začínají čtení používat jako prostředek svého dalšího vzdělávání... Čtenářská gramotnost je ve výzkumu PIRLS definována jako schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam z široké škály textů. Čtou, aby se učili, účastnili se čtenářského života a také pro radost.*“²⁸ V rámci výzkumu jsou sledovány dva cíle označovány jako čtení pro literární zkušenost a čtení pro získání a používání informací. Čeští žáci dosáhli mírně nadprůměrného výsledku ve vzorku 35 zúčastněných zemí. Testovanými nástroji byly opět písemné testy pro žáky, dále pak dotazníky žakovské, učitelské i rodičovské. Zvláště podrobné dotazníky pro učitele pomohly zmapovat metody a pomůcky ve výuce čtení. „*Pracovní listy jsou druhým nejvyužívanějším zdrojem, třetina učitelů je v průměru používá denně a téměř polovina týdně, vůbec s tímto zdrojem nepracuje asi 8% učitelů. „V České republice pracovní listy denně využívá pouze 19% učitelů, téměř jedna čtvrtina je nevyužívá nikdy, což je nejvíce ze všech sledovaných zemí.*“²⁹ Kramplová ve své publikaci čtenáře podrobně seznamuje s výsledky využívání dalších metod a pomůcek. Pro účely této práce postačí zjištění, které ukazuje, že pracovní listy mají svou funkci ve výuce a je třeba práci s nimi podporovat.

Druhá fáze výzkumu proběhla v roce 2006, ovšem bez přítomnosti České republiky.

Výzkumné projekty jsou v této části zmiňovány proto, že v oblasti čtenářské gramotnosti přináší nové poznatky a náhledy na problematiku. Ukáží v mezinárodním měřítku, v kterých oblastech je třeba přidat a v kterých si naše republika naopak stojí dobře a je třeba je udržet. Vzorové úkoly nelze pro účely práce využít, žádný výzkum není zaměřen na začínající čtenáře.

2.3.3 Čtenářská gramotnost v šetření České školní inspekce (ČŠI)

Po mezinárodních výzkumech bude nahlédnuto na zjišťování úrovně čtenářské gramotnosti v českém školství. Z mezinárodních výzkumů jasně vyplývá, že čtenářská

---

²⁶ Podrobně o výzkumu v publikaci: KRAMPLOVÁ, I., POTUŽNÍKOVÁ, E.: *Jak (se) učí číst*. Praha: ÚIV, 2005. ISBN 80-211-0486-4.

²⁷ Progress in International Reading Literacy Study

²⁸ KRAMPLOVÁ, I., POTUŽNÍKOVÁ, E.: *Jak (se) učí číst*. Praha: ÚIV, 2005, s. 10-11 ISBN 80-211-0486-4

²⁹ KRAMPLOVÁ, I., POTUŽNÍKOVÁ, E.: *Jak (se) učí číst*. Praha: ÚIV, 2005, s. 46 ISBN 80-211-0486-4

gramotnost našich žáků není na žádoucí úrovni. Pro Českou školní inspekci se stalo toto zjištění a také důležitost rozvoje čtenářské gramotnosti v současném kurikulu vzdělávání důvodem k vypracování tematicky zaměřené inspekce. Inspekční činnost byla rozložena do tří let. Pilotní šetření začalo v roce 2005/2006. Ověřování poté připadalo na školní rok 2006/2007 a v roce 2007/2008 proběhla další inspekční činnost s důkladnou analýzou, ta ještě ovšem není zveřejněna.

Inspekční šetření se v roce 2006/2007 uskutečnilo ve 3. a 7. ročnících ZŠ a 2. ročnících SŠ. „*Proč inspekce vybrala právě tyto ročníky základních a středních škol pro UN vysvětluje PETR ZÁBRANSKÝ, vedoucí pracovník skupiny inspektorů z Jihomoravského inspektorátu ČŠI: „Základy čtenářství jsou v prvním a druhém ročníku základní školy. Třetí ročník jsme zvolili tedy proto, že si v něm děti začínají vytvářet vztah ke čtenářství ...*“³⁰

Následující text vychází z tematické zprávy ČŠI.³¹ Při tvorbě tematicky zaměřené inspekce „*Čtenářská gramotnost jako základ kvalitního vzdělávání*“ byly stanoveny základní úkoly. Jednalo se o analýzu výsledků českých žáků v mezinárodním výzkumu (PISA), dále o hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahování cílů obsažených v současném kurikulu. Dalším z úkolů bylo sestavení nové definice a popsání národního inspekčního standardu čtenářské gramotnosti a ověření ve vybraných základních a středních školách a nakonec zjištění a hodnocení podmínek, průběhu a výsledků rozvoje čtenářské gramotnosti podle příslušných školních programů ve vybraných ročnících základních a středních škol.

Hlavním kritériem pro šetření ČŠI byla „*schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a efektivně jej používat k dosahování určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a k účelnému začlenění jedince do života společnosti*“. Inspektoři navštívili 80 škol. Během inspekční činnosti byly využívány metody pozorování, rozhovor s ředitelem školy, se zaměstnanci školy a žáky školy, hospitace (minimálně 2, maximálně 6, vždy zařadili alespoň 1 hospitaci v českém jazyce), prohlídka školy, analýza dokumentace.

Dle zjištění ČŠI nepříznivé výsledky v mezinárodních výzkumech pozitivně zapůsobily na činnost škol v rozvoji čtenářských dovedností. Ředitelé škol jsou s tematikou obeznámeni, je součástí vzdělávacích programů téměř všech ZŠ i SŠ. Materiální podmínky škol jsou vyhovující, ovšem zájem žáků v oblasti čtenářství klesá, přednost dávají internetu a aktuálním dílčím informacím. Ve školách je spatřováno nedostatečné využití školních

---

³⁰ DOUBRAVA, L. Paradoxy výzkumu čtenářství. Učitel'ské noviny. 2008 Český jazyk a literatura. roč. 111, 2008, č. 17, s. 10

³¹ Autorský kolektiv ŠECL, V., SOSNOVEC, L., BRABENEC, J., ZÁBRANSKÝ, P. Tematická zpráva: Čtenářská gramotnost jako základ kvalitního vzdělávání [Online]. ČG 06-07 TZ upraveno [2008-11-30]. [cit. 2008-12-15]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/upload/2%20%20C4%8CG%2006-07%20TZ_upraveno.pdf

knihoven. Dnes nepostačí zastaralá beletrie, funkční jsou tzv. informační centra, kde žáci kromě beletrie naleznou encyklopedie, odborné knihy a internet, a tím dochází k zisku informací z více zdrojů najednou, což k rozvoji čtenářských dovedností přispívá více než tradiční pojetí.

Výsledky testů žáků dopadly relativně dobře, přesto je nutné věnovat čtenářské gramotnosti (ČG) trvalou a systematickou pozornost a dál se v této problematice vzdělávat. Rozhodujícím faktorem, který ovlivňuje kvalitu a rozvoj ČG se při šetření ukázala kvalita specifických metodických dovedností učitele. Závěry v sobě nesou i možnosti dalšího objektu zájmu pro výzkum. Není jasné, proč žáci dosahují lepších výsledků v oblasti matematické a přírodovědné gramotnosti, když i tam je předpokladem gramotnost čtenářská.

I když se výzkum PISA stal inspirací pro šetření ČŠI, porovnávat výsledky nelze. Cílem výzkumu PISA bylo měřit výsledky, ale cílem inspektorů bylo posoudit, co pro zlepšení v rozvoji čtenářské gramotnosti dělají samotné školy. Přesto k porovnávání někdy dochází, proto je důležité si uvědomit, že výsledky žáků v šetření ČŠI jsou brány více jako ukazatel práce pedagogů v rozvoji čtenářských dovedností.

Česká školní inspekce se zaměřila na třetí ročníky základních škol, kde by žáci měli mít již techniku čtení zvládnutou, a měl by se zde podporovat zájem o čtenářství. Tato práce je zaměřena na druhý ročník ZŠ, kde je ještě nutné věnovat pozornost dekodování, ale zároveň se po malých krůčcích snažit vést ke čtení s porozuměním. Smyslem je přispět k rozvoji čtenářských dovedností před sledovaným třetím ročníkem a snažit se tak o postupné naplňování očekávaných výstupů za první období dle RVP ZV.

3. Transformace v prvopočátečním čtení

Oblast prvopočátečního čtení a jeho nácviku prošla ve svém vývoji mnoha změnami, které nekončí ani dnes. Nejrozšířenější metodou je v českém školství analyticko-syntetická metoda. Výzkumy posledních let však ukazují, že nemusí být pro všechny žáky tou nejvhodnější metodou při nácviku čtení. Je tedy možné se některými dřívějšími metodami inspirovat, přejímat je a přizpůsobovat individuálně potřebám konkrétního žáka. Každý vyučující by proto měl znát různé metody výuky prvopočátečního čtení a dle potřeby je dokázat využít a přizpůsobit konkrétním podmínkám a žákům.

3.1 Metody výuky čtení³²

Ve výuce počátečního čtení existují dvě základní skupiny metod, jsou to metody syntetické a analytické.

Syntetické metody vycházejí v písemném jazyce z písmen, v mluveném jazyce z hlásek a spojují postupně písmena/hlásky do slabik a slov. **Analytické metody** naopak vychází z celků slov nebo vět v písemném jazyce nebo mluvených slov v jazyce ústním. Žáci mohou být vedeni k poznávání jednotlivých hlásek již od počátku výuky nebo je ponecháno na žákovi, aby sám dospěl k poznání prvků slova. Naší nepoužívanější metodou je **analyticko-syntetická zvuková metoda**, která kombinuje oba přístupy a se kterou se seznámíme jako první.

3.1.1 Metoda analyticko-syntetická zvuková

Ve většině českých škol se žáci učí číst analyticko-syntetickou zvukovou metodou. Proto bude tato metoda probrána podrobněji.

Metoda se nejprve opírá o zvládnutí techniky a až následně přichází porozumění. Vychází ze sluchové analýzy mluvené řeči na věty, slova, slabiky a hlásky. Zároveň probíhá výuka syntézy, která spočívá ve spojování slyšených hlásek ve slabiky a vyslovených slabik ve slova. S jednotlivými písmeny se žáci seznamují na prvních stránkách učebnic. Stačí malá zásoba poznaných písmen a děti začnou tvořit a číst slabiky a slova. Nejprve se učí slabiky otevřené (ma, me). Existuje mnoho slabikářů přizpůsobených analyticko-syntetické metodě. Nejnovější je slabikář nakladatelství FRAUS (2007).

---

³² KŘIVÁNEK, Z.; WILDOVÁ, R. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*, Praha: PedF UK, 1998. ISBN 80-86039-55-2

Elementární výcvik je rozvržen do tří etap:

1. etapa jazykové přípravy (tzv. předslabikářkové období)

V jazykové přípravě se rozvíjí řeč, poznávací procesy, správné dýchání, hlas, výslovnost a žáci se učí poznávat první hlásky a písmena. Toto období někteří zastánci považují za zbytečné. Je možné jej vynechat, pokud má vyučující čtenářsky vyspělou třídu. Ale většinou má předčtenářská příprava v prvních týdnech školní docházky své nezastupitelné místo. Využívají se učebnice typu „Živá abeceda“. Tyto činnosti je možné zařazovat i v průběhu celého ročníku, dále pak u žáků s vývojovými nedostatky.

2. Etapa slabičně-analytického čtení

V druhém období se žáci učí číst od slabik otevřených (souhlásky – samohláska) přes slova s různými skupinami písmen až po krátké věty. Využíván je Slabikář. Rozlišuje se fonetický sluch, cvičí se analýza a syntéza slov. Děti určují počet hlásek, slabik, jejich pořadí ve slabice, ve slově. Tímto procvičováním se předchází záměně a přehazování písmen. Děti znají všechna písmena abecedy (malá, velká, tiskací, psací).

Etapa plynulého čtení slov

V této etapě by žáci měli číst plynule celá slova i krátké věty. Technika se automatizuje a důraz je kladen na porozumění čtenému. Dobré je využívat kromě učebnice dalších materiálů, například knih nebo časopisů. Žák by měl být schopen odpovídat na otázky týkající se obsahu věty, správně používat přízvuk a intonaci ve větě. Rozvíjet porozumění lze například těmito metodami:

odpovědi na otázky

doplňování slov do vět

řazení vět podle děje textu

malování popisované situace atd.

Pro tuto práci je podstatná poslední etapa, etapa plynulého čtení slov a vět.

V celém procesu výuky čtení je třeba dbát na rozvíjení zájmu o čtení. Výuka čtení má být od počátku vedena tak, aby byla pro žáka zábavou a radostí a zároveň, aby žák ve čtení spatřoval zdroj poznání, možnost dorozumívání a trávení volného času.

Pro přehled jsou uvedeny další metody ve výuce čtení. Dnes je možné se setkat s výukou dle metody genetické či globální, proto budou tyto metody zmíněny podrobněji.

3.1.2 Metody syntetické

Metody syntetické jsou rozděleny na slabikovací a hláskovací.

Slabikovací neboli písmenková metoda.

Byla to nejstarší metoda, kterou používali již staří Řekové a Římané. Tato metoda přetrvala až do 19. století. Naučit se číst touto metodou bylo obtížné a zdlouhavé. Žáci se od počátku výuky učili znát písmena a ty označovat jménem („b“ = „bé“). Slabiku tedy četli složitým způsobem („bo = bé – ó – bo“).

Metoda hláskovací

Je to metoda spojující hlásku s písmenem („b“ se čte jako „b“). Postup je využíván i v dnešní škole při vyvozování hlásky jako součást metody analyticko-syntetické.

Metody hláskovací dále dělíme:

- *Metoda náslovných hlásek*
- *Metoda fonomimická*
- *Metoda skriptologická*
- *Metoda normálních slabik*
- ***Metoda genetická (zapisovací)***

Metoda není odnikud převzatá, zavedl ji u nás Josef Kožíšek. Výuka je založena na vývoji písma z historického hlediska. Vede žáky přes „obrázkové písmo“, tedy období kdy člověk vyjadřoval své myšlenky kresbou a symboly, až po písmo dnešní. Kožíškovi šlo o pochopení smyslu písemného sdělení.

Nejprve se žáci naučí číst a psát písmena velké tiskací abecedy hůlkovým písmem ve formě zkratk jmen žáků (např. A· = Adam). Poté se jména zkracují na samostatná písmena. Žáci čtou A· jako Adam, ale po odebrání tečky u písmene, už je písmeno samostatné. Nastává tedy další fáze, kterou je spojování jednotlivých písmen do slov. Dítě je schopné napsat jednoduchou větu. První texty obsahují jména dětí ve třídě a žáci si dopomáhají obrázky. Výhodou této metody je přirozenost a také fakt, že od počátku jde o čtení s porozuměním a žák je po krátké době schopen přečíst jednoduchý text.

Kožíškova učebnice Poupata z roku 1913, která se na českých školách používala v letech 1913 – 1948, je dnes opět k dispozici.

3.1.3 Metody analytické

- *Analyticko-syntetická metoda (Jacototova)*
- *Metoda normálních slov (Voglůva)*

- ***Metoda globální***

V první polovině 20. století tuto metodu, pocházející z USA, u nás rozšířil Václav Příhoda. Základem metody jsou poznatky tvarové psychologie, která zastává názor, že čtenář nevnímá slova odděleně, ale vnímá větší část textu. Žáci vnímají celky (slova nebo věty), které jsou zachovány tak dlouho, dokud sami žáci nedojdou k jeho rozboru. Metoda se opírá o zjištění očních pohybů zaznamenaných při čtení. Jednotkou čtení je myšlenkový pochod, při kterém je důležité pochopit smysl přečteného.

Metoda se učí v pěti fázích:

- období přípravné (rozvíjení řeči, smyslů, pozornosti, paměti, vzbuzení zájmu)
- období pamětné (náročná etapa představy a zapamatování obrazů daných slov nebo vět jako celku)
- období analýzy (nepřichází u všech stejně - poznávání jednotlivých slov, žáci sami dojdou k rozboru slova na slabiky a písmena)
- období syntézy (procvičuje se čtení nových slov - doplňovačky, přesmyčky)
- období zdokonalování čtení (individuální rozdíly mezi žáky - docvičování, čtení obtížných slov, znalost abecedy)

Globální metoda jako každá má své klady i zápory. Za klad lze považovat fakt, že se žák od počátku výuky setkává s obsahem, kterému rozumí, nemusí chápat abstraktní pojmy. Dále je metoda podložena psychologicky a rozšiřuje nabídku vyučovacích metod čtení. Zápornou stránkou je fakt, že metoda nevyhovuje všem žákům a mnoho jich tak ve čtení zaostává. Děti se učí odhadem, což vede k chybovosti. Nelze jednoznačně uzavřít a zvolit metodu jako nevyhovující nebo naopak bezchybnou a univerzálně použitelnou, ale o to ani v dnešním pojetí vyučování nejde, jak již bylo zmíněno. Stačí, aby metoda vyhovovala jednomu dítěti ve třídě, a bude velikým přínosem.

3.2 Výuka čtení z psychologického hlediska

Proces čtení považujeme za činnost psycholingvistickou. Proto následující řádky nastíní osvojování jazyka ve vztahu k poznávacím procesům, které jsou chápány jako „*soubor procesů, jimiž člověk poznává sebe sama a okolní svět. Poznávací procesy zkoumá kognitivní psychologie..., řadí se k nim zejm. vnímání, zapamatování, vybavování, představivost, myšlení, zpracování verbální a neverbální informace aj.*“³³ Poznávací procesy je nutné rozvíjet, tvoří podstatu učení.

Pozornost bude zaměřena na vnímání textu neboli **percepci**. Výkon ve čtení do jisté míry souvisí se správným okulomotorickým pohybem³⁴. „*Vnímání textu je dynamický, mnohaúrovňový děj, při němž čtenář provádí řadu neuvědomovaných i uvědomovaných činností. Například žákovy oči, při pročitání textu vykonávají neuvědomované pohyby, při nichž se střídají skoky (sakády) a zastavení (fixace).*“³⁵ Při čtení jde pohyb očí zleva doprava (tak jak čteme). K zastavení dochází u slov, která jsou pro žáka důležitá, zajímavá či obtížná k pochopení. K zpětným pohybům pak dochází, když se žák potřebuje zorientovat v textu, ztratí smysl slova či věty. Při rozvíjení čtenářských dovedností jde o snižování zbytečných zpětných pohybů a získání plynulosti mezi skoky a zastaveními při čtení. Pro nácvik může být mnohdy obtížné přecházet očima z řádku na řádek, proto je důležité cvičení tohoto typu zařazovat nejen v prvním ročníku ZŠ, ale i v dalších ročnících. Je zřejmé, že čím vyspělejší čtenář je, tím méně regresivních pohybů provádí. Naopak dyslektické dítě se regresivními pohyby vyznačuje.

Ve výzkumech je možné **oční pohyby** sledovat a rozebírat. První výzkumy proběhly již v 2. polovině 19. století. Výzkumníci tehdy poukázali právě na zvláštní pohyby očí při čtení a na jejich funkci.

„*Při analýze procesu čtení bylo objeveno tzv. čtecí pole, které je definováno rozsahem pozornosti v jediném záběru pohledu do očí. U začínajícího čtenáře je tento rozsah pozornosti dán jedním písmenem. Se zvyšující se čtenářskou zručností se čtecí pole rozšiřuje až na skupiny slov. U velmi dobrého čtenáře se čtecí pole zmenšuje v případě, že čte obtížnější text s větším množstvím slov, která nejsou součástí jeho aktivní slovní zásoby. Čtenář pak nevnímá slovo najednou, ale pročítá je po částech, ovšem vázaně. Vázanost čtení částí slova a rychlost jejich vnímání zabezpečují chápání čteného slova bez opakování jeho částí.*“

---

³³ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 4. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2003. s. 173. ISBN 80-7178-772-8.

³⁴ Okulomotorický pohyb je dovednost, která závisí na kvalitě očních pohybů, při kterých je čtenář schopen jemně přeskovat pohledem přes řady písmenek a slov. (viz. SVOBODA, 2004)

³⁵ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, s. r. o. 2001. s. 479. ISBN 80-7178-463-X.

Vyspělé čtení je proto uvědomělé, čtenář snadno chápe smysl jednotlivých slov i jejich skupin ve větě.“³⁶

Naopak u začínajícího čtenáře je problém s pochopením smyslu čtených slov.

*„Čtení je zvláštním případem zrakového vnímání, v němž se uplatňuje asociace z oblasti řečové kinestézie (vnímání pohybu mluvidel), znalosti a dosavadní zkušenosti člověka. Při čtení probíhá myšlenková činnost, která rekonstruuje obsahovou stránku čteného textu podle stupně čtenářské vyspělosti, úrovně dosavadních znalostí a zkušeností čtenáře a podle rozvoje jeho myšlení a představivosti. Na rozvoji dovednosti čtení se podílí citová složka osobnosti člověka, jeho zájmy, touha po poznávání.“*³⁷

3.3 Současné pojetí výuky čtení

Již v předchozí kapitole byla zmíněna počáteční čtenářská gramotnost. Nyní se pozornost zaměří konkrétně na současné trendy ve výuce prvopočátečního čtení. Jakýsi přehled těchto trendů uvádí Wildová³⁸, která však upozorňuje, že je nelze brát izolovaně, naopak je třeba si uvědomit, že spolu tvoří jeden celek.

Podstatné změny jsou tedy spatřovány:

– Proměna pojetí cíle výuky čtení a psaní

Proměny koncepce výuky budou stručně shrnuty. Je třeba, aby žák četl správně, přiměřeným tempem a s porozuměním přiměřené texty. Dále je nutné pěstovat pozitivní vztah ke čtení, vlastní zodpovědnost za rozvíjení dovedností. Cílem je položit základ později rozvíjené čtenářské gramotnosti.

– Komplexnost jazykového rozvoje

V dnešním pojetí vyučování čtení a psaní je kladen důraz na propojování jednotlivých složek jazykové výchovy.

– Důsledné respektování individuálních vzdělávacích možností žáka

Trendem celého vyučovacího procesu je individuální přístup k žákovi. Ve čtení je individualizace spatřována ve výběru vhodné metody pro žáka, vhodných prostředků při nácviu, způsobu hodnocení, nechat žáka pracovat dle individuálního tempa, umožnit žákovi, aby se sám podílel na výběru metod, cvičení atd. Učitel by měl optimálně rozvíjet nadaného i pomalejšího žáka ve čtení.

---

³⁶ KŘIVÁNEK, Z., WILDOVÁ, R. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1998, s. 21. ISBN 80-86039-55-2

³⁷ KŘIVÁNEK, Z., WILDOVÁ, R. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1998, s. 7 – 17. ISBN 80-86039-55-2.

³⁸ WILDOVÁ, R. *Současné trendy rozvoje prvopočátečního čtení a psaní v české primární škole*. In WILDOVÁ, R. *Aktuální problémy didaktiky prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2002. ISBN 80-7290-103-6

– **Rostoucí význam předškolní výchovy**

V předškolní výuce je důležitý rozvoj žáků ve vyjadřování a poslechu. Důraz je kladen na přirozený přechod do školní výuky. Záleží na individuální připravenosti konkrétního žáka.

– **Variabilita základních metodických postupů**

Při nácviku čtení je nejužívanější metoda analyticko-syntetická. Tendence ovšem je metody či určité postupy ve výuce měnit a přizpůsobovat tak potřebám žáků. Rysem prvopočátečního čtení je propojenost dovednosti čtení a vlastní čtenářství, netvoří již dva oddělené celky, ale smysluplný celek.

– **Využití aktivních metod výuky**

Důraz je kladen na činnostní vyučování. Využívá se žákova aktivita, tvořivost, prožitek, pochopení funkčnosti čtení jako prostředku pro jeho praktické využití. Přirozenou aktivitou je pro žáka hra, ve výuce nejčastěji didaktická, dále jsou využívány čtenářské besedy, metody kritického myšlení, návštěvy knihoven, divadelních představení, soutěže, netradiční úkoly, prezentace dětských knih.

– **Efektivní organizace výuky**

Doporučováno je zařazování kratších úseků textu několikrát za den. Efektivní se zdá integrace čtení a psaní do ostatních vyučovacích předmětů, která podporuje funkční využití a motivaci pro čtení. Efekt přináší také metoda projektová, která přirozeným způsobem využívá žákovy schopnosti číst a psát na konkrétním úkolu a zároveň rozvíjí schopnost spolupráce a zodpovědnosti.

– **Využití žákům přitažlivých prostředků**

K dispozici je mnoho různorodých prostředků, pomůcek do výuky (od učebnic a až po počítačové programy). Volba prostředků je na učiteli, měl by volit dle konkrétních podmínek, dle zaujetí žáků. Samozřejmostí by se mělo stát využívání časopisů, čtenářských koutků, knihoven atd.

– **Proměna pojetí a forem hodnocení**

V oblasti hodnocení nastává změna, která směřuje k hodnocení individuálního rozvoje konkrétního žáka. Výhoda je možnost naznačit posun, nedostatky i záměry do budoucna. Hodnocení by mělo být vždy pozitivně motivační. V hodnocení čtení a psaní je třeba vycházet z žákova sebehodnocení, pak teprve hodnotí učitel. Hodnocení se uplatňuje slovní i klasifikace, přičemž slovní hodnocení má větší výpovědní moc, proto je dobré i klasifikaci slovně komentovat. Je tedy možnost kombinace obou způsobů. Na pomoc při hodnocení přispívají nahrávky žákova posunu nebo tvorba portfolia.

– **Důraz na spolupráci se spolužáky, rodiči, speciálními odborníky, knihovníky**

Je zřejmé, že při výuce prvopočátečnímu čtení a psaní, nestačí pouze práce učitele, nutností je spolupráce rodičů, bez jejichž pomoci nemůže být docíleno požadovaných výsledků. Důležitou roli hraje spolupráce žáků při skupinové práci či projektu. Při případných problémech ve čtení jsou nápomocni odborníci (speciální pedagogové nebo psychologové). Další spolupráce může probíhat v rámci výuky čtení s knihovníky, nakladateli apod.

Toto desatero je zde uváděno proto, aby si čtenář uvědomil, že proces výuky čtení je poměrně složitý a je mu třeba věnovat pozornost od první chvíle a nadále po celý život. Úspěch je závislý na mnoha hlediscích.

4. Žák mladšího školního věku a motivace k učení

„Co je důležitější – vztah k určitému předmětu a motivace k dalšímu vzdělávání v této oblasti, nebo dosažený výkon v určitém čase?“³⁹

4.1 Charakteristika žáka mladšího školního věku ⁴⁰

Ve srovnání s problematikou např. puberty se může období mladšího školního věku zdát obdobím klidným, bez větších konfliktů a změn. Každé vývojové období má ale svá specifika, problémy a dochází k řadě změn.

Důležitým mezníkem je bezpochyby vstup dítěte do školy, kdy se mění způsob života a sociální vztahy. Dítě má najednou své povinnosti, které musí plnit. Přijímá novou sociální roli – roli školáka, která s sebou přináší nové činnosti – učení a klade na žáky nároky, které se postupem času zvyšují. Úkolem pedagoga je žáka systematicky na změny a požadavky připravovat, nejlépe pro žáka přirozenou cestou. V jednotlivých vyučovacích předmětech u žáka rozvíjíme **senzomotorické dovednosti**, paměť, intelekt, pozornost, sebeovládání, vytrvalost svědomitost atd. Pokud na dítě vyučovací proces i klima třídy působí kladně, dochází k **uspokojování potřeb** dítěte, jako je v tomto věku **zvědavost, radost z nových poznatků, výkonová motivace, potřeba úspěchu a ocenění**. V tomto věku žáci mají zájem o nové poznatky. Problémem v počátcích výuky bývá soustředěnost všech dětí na jednu danou činnost. Proto je žádoucí aktivity často střídát a volit je pestré. Své nezastupitelné místo v tomto období má hra.

Dítě je ovlivňováno i novými **sociálními vztahy** - se spolužáky, s učitelem. Dítě v tomto období se hodnotí podle okolí - **období pýle a snaživosti**. Pokud dítě není oceňováno, prohlubuje se u něj pocit méněcennosti.

Morální vývoj se většinou nese v úrovni tzv. **konvenční morálky**, v tomto období se děti snaží plnit to, co chtějí dospělí a čekají za to pochvalu, uznání, která přináší dítěti uspokojení. Problém nastává v případě, že dítě vyrůstá v rodině, která neuznává stejné normy jako škola a společnost, pak je dítě zmatené.

Myšlení dětí ještě není na úrovni abstrakce, v tomto období hovoříme dle Piageta o etapě **konkrétních operací**. Převažuje názorné poznání, váže se na konkrétní předměty a procesy, které si děti mohou přímo představit, manipulovat s nimi. Tento posun v myšlení od

---

³⁹ SPILKOVÁ, V. a kol.: *Proměny primárního vzdělávání v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2005, s. 75. ISBN 80-7178-942-9.

⁴⁰ Dle (ČÁP, MAREŠ, 2001)

předchozího období je způsoben jednak zráním dítěte, ale významně ho ovlivňuje právě učení. Toto období je možné také označit jako **střízlivý realismus**, děti se zajímají o objektivní skutečnost, chtějí ji podrobně poznat. V předchozím i následujícím stadiu má fantazie naopak přednost.

Dítě v dnešním světě je silně ovlivňováno **médii**. Je třeba dát pozor, aby dítě odlišovalo příběh v televizi od skutečnosti, což v tomto věku může ještě činit problém. Aktivnější forma pro volný čas je **čtení**. Vyžaduje zpracování textu, převedení do konkrétních představ, rozvíjí fantazii, myšlení.

Dítě by mělo být vedeno ke čtenářství, vztah může a musí být podporován školou, ale rodina v tomto případě hraje velice významnou roli. Záleží, jestli si rodič udělá čas a bude si s dítětem číst nebo ho posadí před televizi, aby měl čas pro sebe.

4.2 Motivace k učení

4.2.1 Motivace - vymezení pojmu

Motivace je „*souhrn hybných momentů v činnostech, prožívání, chování a osobnosti*“⁴¹. Problematika motivace je složitá, pro naši potřebu stačí pouze takto obecná definice. Tím, že motivaci lidského chování zkoumáme, hledáme odpovědi na otázku, proč se člověk chová určitým způsobem, co ho k tomu vede. Motivace může vycházet z vnitřních pohnutek, tzv. potřeby nebo z vnějších pohnutek tzv. incentive.

Vnější a vnitřní zdroje motivace jsou spolu spjaté. **Potřeby** mohou být vrozené i získané, projevují se pocitem vnitřního nedostatku nebo přebytku, který je způsoben nerovnovážným stavem organismu. Potřeby se dělí na poznávací, sociální a výkonové. Vnější zdroje motivace nazýváme **incentivy**. Jde o vnější podněty, jevy, události, které mají schopnost vzbudit a většinou uspokojit potřeby člověka, mohou být pozitivní i negativní.

Potřeby člověka neexistují izolovaně, jsou součástí osobnostní sféry potřeb, která je hierarchicky uspořádána (Maslow). Pokud dítě nemá uspokojeny fyziologické potřeby, nemůže rozvíjet vyšší potřeby (potřebu pozitivních vztahů, potřebu vlastní hodnoty a nakonec brání potřebě rozvinutí vlastních schopností a potencialit).

---

⁴¹ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, s. r. o. 2001. s. 92. ISBN 80-7178-463-X.

Pokud je vzbuzena potřeba, vzniká **motiv**, „*důvod, proč člověk začne jednat určitým způsobem. Motivy se tvoří ve vzájemné interakci potřeb a incentív a jsou v těsném vztahu k chování člověka.*“⁴² Cokoliv nás aktivizuje, může být motivem (potřeby, zájmy, myšlenky).

4.2.2 Zdroje motivace v učebním procesu

Zdroje motivace, které se uplatňují a rozvíjejí při vyučování:

- **poznávací potřeby**
- **sociální potřeby**
- **výkonové potřeby**

Poznávací potřeby:

- vnitřní motivace
- žák se učí proto, že sám předmět ho baví a zajímá (činnost uspokojuje potřebu)
- učení pro žáka znamená zdroj poznání (potřeba získávat nové poznatky, informace)
- pro žáka 1. stupně ZŠ je typická jeho přirozená zvědavost, aktivita, zájem o vše nové, potřeba projevit se, uplatnit se, vyhledávat a řešit problémy

Aktualizace poznávacích potřeb:

- zajímavý cíl hodiny, využití životní zkušenosti žáků, zajímavý obsah vyuč. hodiny, volba vhodných metod a jejich střídání atd.
- novost, neurčitost, překvapivost, problémovost, tvořivost, neobvyklost, vyvolání pochybnosti, rozporuplnost, záhadnost, možnost objevovat, experimentovat

Sociální potřeby:

- souvisí s postavením žáka ve třídě
- vedoucí motiv - dosažení určitého postavení v kolektivu spolužáků
- potřeba pozitivních vztahů (láska, přátelství, pozitivní klima třídy)

Aktualizace sociálních potřeb:

- silný vliv učitele (vedením ovlivňuje sociální motivaci žáků – svým chováním dává najevo své sociální potřeby a interakce vědomá či nevědomá ukazuje na jeho vztah a mínění o žácích)
- skupinové vyučování, kooperativní vyučování, projektové vyučování, týmová práce, diskuse, hry,

---

⁴² HRABAL, V, MAN, F., PAVELKOVÁ, I. *Psychologické otázky motivace ve škole*. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-23487-9.

- klima tolerance, přátelství mezi žáky
- poskytování sociální opory

Výkonové potřeby:

- vznik a vývoj v rodině (požadavky, nároky, hodnocení rodiči)
- potřeba úspěšného výkonu, potřeba vyhnout se neúspěchu
- škola – dítě se stává opět objektem hodnocení, srovnávání (úspěšnost, průměrnost, neúspěchy) - vliv na motivační sféru
- zvláště na 1. stupni ZŠ, kdy se utváří vztah dítěte ke škole je důležité, aby učitel používal převážně kladné hodnocení
- výkonové potřeby jsou důležité pro úspěšnou učební činnost žáků

Aktualizace výkonových potřeb:

- pozitivní hodnocení, posilování pozitivního chování
- poskytování zpětné vazby
- výchovné působení ve škole i v rodině
- možnost zažít úspěch

4.2.3 Motivace ve škole

Vnitřní motivační orientace:

- Učení motivované zájmem a zvědavostí
- Snaha pracovat pro svoje vlastní uspokojení
- Upřednostňování nových činností
- Snaha pracovat samostatně a nezávisle
- Preferování vnitřních kritérií úspěchu a neúspěchu v práci

Vnější motivační orientace:

- Učení motivované snahou získat dobré známky
- Snaha pracovat pro uspokojení učitele nebo rodiče
- Upřednostňování lehkých a jednoduchých činností
- Závislost na pomoci učitele
- Orientace na vnější kritéria posouzení výsledků

*Metody k rozvoji motivace*⁴³

- Problémové vyučování

---

⁴³ HVOZDÍK, J. Základy školské psychologie. In LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Tvořivé vyučování*. 1.vydání. Praha: Grada, 2003 s. 43 - 45. ISBN 80-247-0374-2

- Hra - nezastupitelné místo ve výuce
- Netradiční úkoly - pro žáka záhadné, nové
- Soutěže (volba vyrovnaných týmů)
- Zajímavé podání látky (dramatizace)
- Pozitivní hodnocení (více podporovat vnitřní motivaci před vnější)
- Důraz na individualitu žáka
- Rozmanitost vyučovacích metod
- Pozitivní klima třídy
- Zařazení relaxace
- Tvořivé úlohy
- Skupinové kooperativní vyučování
- Samostatné vyhledávání a zpracování (využití PC, encyklopedií apod.)
- Účast žáků při stanovení cílů vyučovací hodiny
- Aktuálnost témat
- Smysluplnost učiva

Demotivační činitelé učení

Nuda

- autokratická výuka – pasivita žáků (více poslouchají než produkují, memorování)
- monotónní, strnulá výuka
- málo flexibility, fantazie, tvořivosti

Strach

- nepřiměřené nároky
- důraz na známkování, není individuální přístup
- přemíra memorování, nedochází k rozvoji psychických funkcí důležitých pro život

4.3 Motivace ke čtení

Pokles zájmu dětí o čtení je znatelný, je proto nutné tématu věnovat pozornost. Při nástupu dětí do školy je zájem o čtení veliký, v průběhu školní docházky ovšem klesá.

Pojem motivace byl vyložen v předchozí kapitole. Nyní konkrétně o tom, jak motivovat žáky ve čtení. Zvědavost a zájem jako motivační činitelé jsou pro získání vztahu ke čtení velice důležité. „*Zvědavost je touha po poznání, která je obzvlášť v dětském věku silně vyvinutá. Pokud není adekvátním způsobem podněcována, může vyhasnout.*“⁴⁴ Pokud žáci vykonávají činnosti se zájmem a kladným vztahem, provádí je kvalitněji, většinou úspěšně a s příjemnými pocity. Utváření kladného vztahu ke čtení u žáků mladšího školního věku výrazně přispívá ke zlepšování kvality čtení. Pokud dojde ke zcela zápornému vztahu ke čtení, přestane jedinec texty vyhledávat, přestane jim posléze i rozumět a stává se tak funkčně negramotným, což nese následky pro jeho rodinu i celou společnost. Proto je nutné vzbuzovat zájem o čtení. „*Vzbudíme-li zájem o čtení, pak bude tímto procesem (prostřednictvím čtení a různých operací s textem) stimulována kognitivní stránka osobnosti. Ta přispěje k lepšímu zvládnutí čtení po stránce sémantické, zlepší jazykové kompetence atp.*“⁴⁵ Na vzbuzení zájmu ke čtenému působí v první řadě rodina. Pokud rodina dává dítěti podnětné prostředí a vytváří vztah ke čtenářství, má významnější roli než škola. Pokud rodinné prostředí selže, je na škole, aby nedostatek kompenzovala.

Zvyšování zájmu o čtení by mělo být snahou všech pedagogů. Uveďme si některé činnosti, které mohou zájem o čtení podněcovat. Je to např. zařazování zajímavých ukázek z knih do výuky, čtení nedokončených příběhů, četba textů z časopisů, představení oblíbené knížky, práce s různými zdroji informací (knihy, časopisy, encyklopedie).

Cíle vyučování by měly být voleny konkrétně a pro žáka dosažitelně a kontrolovatelně. Témata textů učitel volí blízké běžnému životu dětí, čtení jsou věnovány jak samostatné hodiny, tak je nástrojem využívaným i v jiných vyučovacích předmětech. Využívají se různorodé druhy textu a střídají se různé druhy čtení. Moderní tendence ve výuce dávají žákovi více zodpovědnosti za svůj výkon, to vede k větší motivaci, a zejména k motivaci vnitřní. Učitel by se měl snažit, aby vnitřní motivace převládla nad vnější.

---

⁴⁴ DOLEŽALOVÁ, J. Čtu, píšu, přemýšlím a mluvím o tom, co mě zajímá.. In WILDOVÁ, R. *Aktuální problémy didaktiky prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2002. s. 52. ISBN80-7290-103-6

⁴⁵ DOLEŽALOVÁ, J. Čtu, píšu, přemýšlím a mluvím o tom, co mě zajímá.. In WILDOVÁ, R. *Aktuální problémy didaktiky prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2002. s. 53. ISBN80-7290-103-6

5. Vyučovací metody, pomůcky a práce s textem

5.1 Přehled vyučovacích metod

Vyučovací metody dělíme z mnoha různých hledisek. Na základě didaktického hlediska rozděluje Nelešovská a Spáčilová⁴⁶ vyučovací metody takto:

Metody slovní

- monologické - vyprávění, vysvětlování, popis, instruktáž, přednáška
- dialogické – rozhovor, diskuse, beseda, dramatizace
- **metody práce s textem** a metody písemných prací

Metody názorně demonstrační

Metody praktické

Metody aktivizující

- metody diskusní
- metody situační a inscenační
- metody problémové
- metody projektové
- **didaktické hry**

5.1.1 Metoda práce s textem

Pod pojmem je chápána výuková metoda založená na zpracovávání informací z textu. V primárním vyučování je důležité žáky postupně vést k samostatné práci s textem a dovednost neustále rozvíjet. Pro žáky mladšího školního věku mohou být činnosti obtížné, předpoklad pro úspěšné zvládnutí jsou dobré čtenářské dovednosti. Základní požadavek pro práci s textem je, že žák musí textu samotnému rozumět. Porozumění se zakládá na soustředění a dešifraci textu (nalezení klíčových pojmů a poznatků, orientace ve vzájemných vztazích).

Pokud žák ovládá práci s textem, dokáže:

- „*vyčlenit a označit v textu (podtržením, barevným zvýrazněním) klíčové informace a hlavní myšlenky*“
- *stanovit vztah mezi těmito informacemi (pojmy)*
- *uspořádat klíčové informace podle určitého kritéria*

---

⁴⁶ NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005 s. 151 – 163. ISBN 80-244-1236-5

- vyjádřit uspořádané informace graficky
- prezentovat obsah textu vlastními slovy
- zaujmout k hlavním myšlenkám textu vlastní stanovisko
- zformulovat otázky k textu
- doplnit text vlastním hodnocením, komentářem“⁴⁷

Žák mladšího školního věku potřebuje na své cestě osvojování čtenářských dovedností průvodce - učitele. Počáteční nácvik těchto dovedností je soustředěn na správnost, plynulost, postihnutí smyslu textu. Učitel vysvětluje neznámá slova a pomocí otázek a úkolů pomáhá žákům proniknout do podstaty čteného (vyhledávání důležitých pojmů, zajímavých slov, vymýšlení nadpisů, členění textu atd.)

5.1.2 Didaktická hra

Didaktická hra je v počátcích školní docházky nepostradatelnou metodou ve výuce a má důležitou roli v celém primárním vzdělávání. Přináší žákovi poznání nenásilnou hravou formou, zvyšuje žakovu aktivitu a motivaci. Hra je podřízena didaktickému cíli, zároveň patří mezi metody aktivizující, protože k plnění výchovně vzdělávacího cíle dochází nejčastěji vlastní činností žáka. Propojuje přirozenou dětskou činnost a cílevědomé učení.

Didaktická hra rozvíjí žáka v mnoha směrech, jde o rozvoj rozumových schopností, smyslového vnímání, myšlenkových procesů a upevňování poznatků. Dále působí pozitivně při rozvíjení sociálních vztahů, spolupráce, komunikace, přináší radost ze hry. Důležitou součástí didaktické hry je zaprvé didaktický úkol, dále činnost, která k němu povede. Je nutné ujasnit si podmínky a pravidla, za jakých bude hra probíhat a nakonec se nesmí opomenout výsledek hry a její zhodnocení.

V rámci výuky prvopočátečního čtení jsou didaktické hry hojně využívány (hry na rozvoj smyslového vnímání, paměti, prostorové orientace, pozornosti). Naleznou však využití v rámci všech předmětů, slouží k mnoha účelům ve všech fázích výuky.

5.2 Rozdělení učebních pomůcek (podle Malacha, 1993)

1. Originální předměty a reálné skutečnosti
2. Zobrazení a znázornění předmětů a skutečností
3. **Textové pomůcky**

---

⁴⁷ MAŇÁK, J. Výukové metody. In NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005 s. 162. ISBN 80-244-1236-5.

- a) učebnice – klasické, programované,
  - b) pracovní materiály - pracovní sešity, návody, sbírky úloh, tabulky, atlasy,
  - c) doplňková a pomocná literatura – časopisy, encyklopedie.
- 4. Pořady a programy prezentované didaktickou technikou
  - 5. Speciální pomůcky

5.2.1 Práce s textovou pomůckou

Učebnice nabízí základní texty do výuky.

Učebnice pro Český jazyk a literaturu:

V prvním ročníku jsou to **slabikáře**, které upravují a zjednodušují texty dle didaktických požadavků. Nabízí řadu zaměstnání na rozvoj slovní zásoby, rozvíjí pomocí básní a říkadel smysl pro rytmus a rým. Opravdové literární texty nalezneme v **čítankách** (říkadla, hádanky, verše, pohádky, příběhy).

V dnešní nabídce existuje velké výběr mezi učebnicemi. Je na vyučujícím, kterou variantu zvolí a jak s ní bude pracovat. Současné učebnice se shodují v tom, že kladou důraz na rozvoj techniky čtení, ale zároveň se od počátku snaží záměrně rozvíjet porozumění čtenému. Učebnice tak obsahují mnoho tvořivých aktivit na podporu porozumění textu, jako například hádanky, rébusy, křížovky. V rámci porozumění žáci doplňují věty do textu či odpovídají na otázky k textu. Inspirativní pro děti mohou být dětské časopisy nebo encyklopedie a jejich využití při výuce. Existuje také řada pracovních sešitů a materiálů na docvičování čtení a rozvoj čtenářské gramotnosti. Obsahují mnoho námětů do výuky.

„Mezi pomůcky podporující rozvoj čtení lze řadit i pracovní listy, které si připravují učitelé pro samostatnou individuální práci svých žáků.“ ⁴⁸ Pokud vybíráme nebo tvoříme materiály a texty vlastní, je třeba dbát na přiměřený obsah i délku textu, na přitažlivost cvičení pro děti. Přistupujeme s ohledem na věk dětí a jejich individuální schopnosti.

---

⁴⁸ KŘIVÁNEK, Z.; WILDOVÁ, R. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*, Praha: PedF UK, 1998, s. 96. ISBN 80-86039-55-2

6. Volba výzkumné metody

Na základě teoretických poznatků o možných výzkumných metodách, bylo pro účely této práce zvoleno interview.

Interview (rozhovor)

„Výzkumný prostředek používaný při dotazování, spočívající v přímé ústní komunikaci výzkumného pracovníka s respondentem či informantem. Je zaznamenáván na magnetofon či jinak, a pak analyzován z hlediska obsahu rozhovoru, chování respondentů aj. ...“⁴⁹

Rozlišuje se nestrukturované (volné) interview, polostrukturované a strukturované interview.

Nestrukturovaný rozhovor se podobá přirozené komunikaci mezi lidmi. Smyslem je navázání kontaktu s respondentem. Získané informace by neměly být poskytovány jiným lidem nebo jinak zneužívány. Polostrukturované interview se vyznačuje předem připravenými otázkami, které výzkumník při konkrétním rozhovoru doplňuje dle situace.

Nástrojem minivýzkumu v této práci se stalo **řízené interview**, vyznačující se předem připravenými otázkami, na které respondent odpovídá. Rozhovor výzkumný⁵⁰ používá stejné otázky pro všechny respondenty. Při přípravě otázek je důležité dbát na srozumitelnost, stručnost a vyhýbat se návodným otázkám. U všech oslovených respondentů je zachována stálá formulace otázek. Při rozhovoru je důležité navodit optimální klima s přátelskou atmosférou. Rozhovor by se ovšem neměl otočit do familiérní podoby. Sled připravených otázek nikdy nesmí působit jako výslech. Výzkumník musí být trpělivý a vyslechnout všechny odpovědi se zájmem.

Záznam rozhovoru se provádí většinou písemně během nebo po skončení rozhovoru, dále pak pomocí video nebo audio záznamu. Zde nastává problém, jak nenarušit atmosféru rozhovoru zvolenou technikou záznamu. Ve chvíli, kdy respondent zjistí, že je nahráván, znervózní a záznam již ztrácí přirozenost a autenticitu. Možnost se nabízí v pomoci jiné osoby, která provede záznam, zde ovšem hrozí nebezpečí, že respondenta další osoba ještě více zneklidní.

Po záznamu rozhovoru dochází ke zpracování dat, k využití a shrnutí dosavadních poznatků. Nutnou fází je třídění a kategorizace získaných výpovědí. Je třeba dojít k zobecnění získaných odpovědí. Zde je spatřována rozdílnost postupů mezi dotazníkem a rozhovorem.

---

⁴⁹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: Pedagogický slovník. 4. vydání. Praha: Portál, s. r. o. 2003. s. 203 – 204. ISBN 80-7178-772-8.

⁵⁰ Další druhy rozhovorů: diagnostický, psychotherapeutický

*„Zatímco v dotazníku zejména při použití uzavřených otázek a otázek škálovacích je kategorizace výpovědí jasná již na samotném počátku a je vlastně do dotazníku vložena tvůrcem této techniky, u rozhovoru zpravidla kategorizaci provádíme až při zpracování poznatků získaných prostřednictvím této techniky.“*⁵¹

Předností rozhovoru je bezprostřední navázání kontaktu výzkumníka s respondentem. Dává možnost ujasnit si význam odpovědi, vnímat reakce, neverbální gesta zkoumané osoby. Úskalí metody může být v záznamu dat, časové náročnosti oproti např. dotazníku, složitosti v oslovování velkého počtu respondentů. Individuální odpovědi dále znesnadňují formu zpracování, která se proto nedoporučuje pojímat statisticky. Interview je metodou specifickou také pro svůj etický přesah.

---

⁵¹ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. s. 123. ISBN 80-7184-569-8.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Jedním z požadavků RVP ZV je mimo jiné i propojování vzdělávacích obsahů více vzdělávacích oborů. Praktická část diplomové práce se konkrétně zaměří na vzdělávací obory Český jazyk a literatura a Člověk a jeho svět a pokusí se integrovat konkrétní učivo ve sborníku pracovních listů nazvaném „Čtu si a poznávám svět“. Výchozí publikací se stala učebnice prvouky „Poznávám svět“ pro druhý ročník ZŠ, ze které je vycházeno při tematickém zaměření cvičení a jednotlivé úkoly se snaží přispívat k rozvoji čtenářských dovedností žáků a probudit v dětech - žácích zájem o čtení. Při plnění připravených úkolů by si žáci měli rozšiřovat svůj obzor vědomostí a dovedností.

První část popisuje vlastní sestavení sborníku pracovních listů a jeho realizaci ve vybraných třídách ZŠ spolu s ukázkou konkrétních vyučovacích hodin.

Druhá část seznamuje čtenáře s provedeným šetřením a jeho výsledky. Funkčnost sborníku pracovních listů byla ověřována jednak formou písemných připomínek vyučujících k jednotlivým cvičením a dále metodou strukturovaného rozhovoru s vyučujícími.

V praktické části jsou stanoveny následující cíle:

- **Sestavit sborník cvičení podporujících čtenářské dovednosti žáků 2. tříd ZŠ tak, aby vedl k pozitivní motivaci k práci a volbě netradičních úloh.**
- **V práci se sborníkem integrovat vzdělávací obsahy oborů Český jazyk a literatura a Člověk a jeho svět.**
- **Realizovat soubor cvičení v 7 pilotních třídách v průběhu jednoho pololetí.**
- **Na základě spolupráce s pedagogy jednotlivých tříd zjistit reakce, průběh a funkčnost práce se sborníkem v dané třídě a výsledky vyhodnotit.**
- **Dle rozhovoru s učiteli prokázat nebo vyvrátit pravdivost hypotéz.**

Hypotézy

Na základě cílů jsou stanoveny hypotetické předpoklady.

- I. Využití jednotlivých cvičení sborníku „Čtu si a poznávám svět“ jako doplňkového materiálu v hodinách prvouky (popřípadě Člověk a jeho svět) a čtení může pomoci vyučujícím vhodně integrovat a oživit učivo daných předmětů.**
- II. Pracovní listy sborníku „Čtu si a poznávám svět“ budou dotazovanými vyučujícími nejčastěji využívány jako motivační úvod v hodinách prvouky.**
- III. Přínos sborníku do vyučování mohou učitelé spatřovat v rozvoji čtení žáků 2. ročníku ZŠ.**
- IV. Přínos sborníku pro žáky bude vyučujícími shledáván v pozitivním přístupu žáků k práci.**

K ověření hypotéz byla využita metoda strukturovaného rozhovoru s jednotlivými vyučujícími, která byla doplněna vlastním pozorováním.

1. Výzkumný vzorek

Výzkum byl realizován v sedmi třídách 2. ročníků ZŠ na Liberecku. Realizace probíhala v prvním pololetí školního roku 2008/2009. Druhé ročníky byly pro výzkum zvoleny záměrně. Je třeba již od počátku výuky klást důraz na rozvoj čtenářských dovedností, připravovat začínající čtenáře na další ročníky, ve kterých je potřeba ovládat čtení funkční.

Vyučující byly osločovány na základě toho, zda pracují ve výuce s již zmiňovanou učebnicí *Poznávám svět*, která je koncipována pro vzdělávací obor Člověk a jeho svět. Třídy libereckého kraje se daly předpokládat, učebnice je svými ilustracemi na Liberecko zaměřena. Po předložení ukázkového sborníku bylo na vyučujících rozhodnutí, zda podpoří program a stanou se tak se svými žáky pilotními třídami při ověřování funkčnosti pracovních listů.

Se sborníkem pracovalo 7 tříd ze 4 základních škol na Liberecku. Vzorek je optimální vzhledem k nákladům vyvinutým při distribuci pracovních listů do jednotlivých tříd. Ve vzorku se nacházely 2 liberecké školy, a to ZŠ 5. květen a ZŠ Česká ve Vesci. V ZŠ Česká spolupracovaly všechny 3 paralelní třídy, v ZŠ 5. květena spolupracoval jeden ze dvou 2. ročníků. Zbývající 3 třídy vzorku pocházely ze 2 menších měst Liberecka - Českého Dubu a Hodkovic nad Mohelkou. V ZŠ Český Dub na práci se sborníkem přistoupili oba vyučující 2. ročníků. V ZŠ TGM, Hodkovice nad Mohelkou proběhla spolupráce s jedním druhým ročníkem. Všechny 7 tříd výzkumného vzorku byly třídy nevýběrové.

Charakteristika jednotlivých tříd a vyučujících

ZŠ 5. květen, Liberec

1. vyučující má mnohaletou praxi (nad 30 let) s vyučováním na prvním stupni, tudíž je zasvěceným odborníkem, navíc je spoluautorem učebnice, jejímž doplňkem se má stát sborník „Čtu si a poznávám svět“

Paní učitelka svou třídu charakterizuje takto: „2.B má nyní 20 žáků. V mé třídě nejsou vynikající žáci, 4 děti jsou moc šikovné, ale každé má někde „zádrhel“. Hodně dětí se pohybuje výkonnostně ve středu třídy a 3 děti slabé. Je dřina něco je naučit, ale obrovský klad třídy je snaživost a pracovitost. Každý úkol děti přijímají s nadšením, nikdo není otrávený. V momentě, kdy je některý žák hotov, jde si pro další práci, to se museli naučit. Hodně dětí manuálně nešikovných. Dají se hodně dobře ovládat, málo kdy se rozzlobím nebo zvýším hlas, většinou je ve třídě klid.“

ZŠ TGM, Hodkovice nad Mohelkou

2. vyučující s pedagogickou praxí 15 let svou třídu charakterizuje těmito slovy:

„Moje třída má 26 dětí, je to nevýběrová třída. Hodně dětí je průměrných. Třída od letošního školního roku spojená, já jsem neučila od první třídy všechny děti. Na začátku školního roku se bylo potřeba sžít jako jedna třída. Je tu dost dětí, které potřebují individuální péči, poslání na vyšetření do poradny, jedna žákyně hodně slabá. Rozevřené nůžky - hodně šikovných, hodně dětí, které potřebují pomoc. Nutností je být důsledný na kázeň v tomto počtu dětí. Průměrná třída. “

ZŠ Český Dub

3. vyučující s pedagogickou praxí 12 let. Svou třídu charakterizuje takto:

„Učím 2. B, v mé třídě je 16 dětí. Děti jsou velice klidné, tiché, jsou to takoví malí studenti. Jedno z dětí vyučováno individuálně, od následujícího roku vřazeno do školy speciální, je slabé v učení. “

4. vyučující má 20 let pedagogické praxe a svou třídu charakterizuje takto:

„Učím 2. A, v mé třídě je 15 dětí. Přímo diagnostikované dítě s poruchou učení nebo chování nemám. Moje děti jsou hodně hlučné, hodně dravé a aktivní, chtějí za každou cenu uspět. Ve třídě je nadpoloviční většina jedináčků. Třída akčních dětí. “

ŽŠ Česká, Liberec

5. vyučující s pedagogickou praxí 20 let, na škole působí dále jako výchovný poradce pro 1. stupeň, dyslektický asistent, koordinátor ŠVP pro 1. stupeň. Svou třídu charakterizuje těmito slovy.

„Mám běžnou třídu, 27 žáků, pouze 8 chlapců, takže vyloženě dívčí třída. Jsou 4 děti, u kterých se rýsuje porucha učení, u tří dětí porucha chování ADHD. Jinak je to třída hodně pracovitá, hodně šikovná, špičkou je asi 10 žáků, kteří jsou hodně samostatní, dobře čtou, dnes už většina z nich s porozuměním, zbytek žáků dobrý průměr, máme tady jednu dívku, která je hodně slabá. 4 děti jsou velmi slabí čtenáři, nejsou schopni samostatně pracovat, přečíst text, v hnízdě posazení tak, aby byl vždycky někdo, kdo může pomoci, abych nemusela vždy zasahovat, skupinová práce. “

6. vyučující s pedagogickou praxí 15 let svou třídu charakterizuje takto:

„V mojí třídě je 23 žáků, z toho 10 chlapců a 13 děvčat. Třída je výkonnostně vyrovnaná, čtenářství je u poloviny žáků slabší. Ve třídě máme dva cizince, děti pochází z Moldávie a zvlášť dívka má problémy hlavně v Čj.“

7. vyučující s pedagogickou praxí 20 let charakterizuje své žáky takto:

„Mám ve třídě 24 dětí, 2 děti s individuálním plánem. Třída je snaživá, žáci se rádi zapojují do nových činností. 5 dětí je velmi bystrých a samostatných, naopak 8 dětí je velmi slabých, jsou i málo zdatnými čtenáři.“

2. Tvorba sborníku

2.1 Kritéria pro vypracování

Jedním z cílů praktické části bylo sestavení sborníku pracovních listů pro žáky 2. ročníků ZŠ. Na následujících stranách je nastíněn postup při sestavování jednotlivých cvičení.

Před vlastní tvorbou bylo nutné ujasnit si kritéria, která je třeba mít po celou dobu přípravy na mysli. V jednotlivých cvičeních se tedy budeme snažit:

- volit jednotlivá cvičení tak, aby přispívaly k rozvoji čtenářských dovedností (tím chceme napomoci postupnému naplňování očekávaných výstupů ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura), konkrétně budeme rozvíjet zrakové a prostorové vnímání, pozornost, představivost, paměť, logické myšlení, třídění, analýzu textu, porozumění textu
- o tematické propojení s vyučovacím obsahem vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět – doplněk učebnice Poznávám svět (její první poloviny)
- volit úkoly i jejich zadání přiměřeně věku dané skupiny žáků
- volit cvičení, která žák zvládne bez pomoci vyučujících (do jisté míry omezuje výběr textů a metod)
- podporovat pozitivní motivaci ke čtení - volit pestré neotřelé činnosti
- sestavit činnosti časově nenáročné (do 15 ti minut) – hravost, zábavnost, poučnost
- cvičení sjednotit v ucelený sborník - společný průvodce sborníkem – slon Popleta
- graficky splnit normu pro daný věk
- úkoly uspořádat tak, aby každý list mohl být využíván samostatně a nezávisle na ostatních (pouze první dva listy slouží jako motivace k dalším činnostem)

2.2 Vlastní sestavení pracovních listů

Pro první pololetí bylo zvoleno prvních 20 témat v učebnici Poznávám svět. V praxi by měl vycházet jeden pracovní list na týden. K jednotlivým tématům byla následně vybrána zásoba vhodných cvičení pomocí učebnic ČJ pro 1. a 2. ročník ZŠ, časopisů, příruček k rozvoji čtení a vlastních nápadů a přizpůsobena zaměření konkrétních témat učebnice. Sborník celkem obsahuje 22 pracovních listů.

Témata z učebnice Člověk a jeho svět:

1. Škola
2. Desatero správného školáka
3. Bezpečně do školy
4. Počasí
5. Podzim
6. Ovoce a zelenina
7. Polní plodiny
8. Místo, kde žijeme
9. Život v obci
10. Rodina
11. Život člověka
12. Řemesla a povolání
13. Předměty denní potřeby
14. Zima
15. Vánoce
16. Lidé a Vánoce
17. Lidé a čas – kalendář
18. Lidé a čas – hodiny
19. Lidské tělo
20. Naše smysly

Název sborníku „Čtu si a poznávám svět“ napovídá, že se jedná o spojení s učebnicí *Poznávám svět* a zároveň upozorňuje na vazbu ke čtení, tedy vzdělávacímu oboru Český jazyk a literatura.

První dva listy seznamují žáky se „slonem Popletou“ jako motivujícím a sjednocujícím prvkem celého sborníku. Slon Popleta byl účelně vymyšlen pro následující potřeby: slouží jako „pojítka“ neboli průvodce sborníku a zároveň jako nový kamarád pro děti. Slůně je pojato jako dítě, které ještě vše nezná a dělá chyby. Děti se naopak v tomto případě stávají rádci a pomocníky a Popletovy chyby napravují. To vede ke zvyšování sebevědomí, zodpovědnosti žáků za svou práci a ke snaze vyřešit úkol správně. V neposlední řadě postava volena tak, aby dětem byla blízká a sympatická. Ony samy si někdy připadají jako popletové, kteří mnoha věcem nerozumí, nechápou je a dělají chyby.

Dva úvodní listy jsou navzájem propojené, seznamují čtenáře s postavou slona.

List 1

1. cvičení - nácvik čtení obtížných slov – přízvučné slabiky

Popis: Cvičení je sestaveno jako přípravné k následujícímu listu motivačního „obrázkového čtení“, ve kterém se vyskytují některá dlouhá a obtížná slova pro žáka na začátku 2. ročníku. Vybrána byla některá obtížná slova a v nich vyznačeny přízvučné slabiky. Slova byla následně rozdělena do dvou sloupců, první sloupec obsahuje slova v základním tvaru, druhý pak slova tak, jak se vyskytují v samotném textu.

Úkol: Úkolem je se společně s dětmi seznámit s novými slovy, přečíst je, vysvětlit si významy u slov neznámých.

Cíl: Cvičení slouží k procvičení přízvučných slabik ve slovech, k zopakování počítání slabik, je ukázkou typu cvičení, které se v učebnicích často nevyskytuje.

2. cvičení – slon z abecedy (motivační cvičení)

Popis: Cvičení je opět zaměřeno na seznámení se slonem. Spojením jednotlivých bodů (v našem případě písmena abecedy) dle stanoveného pravidla dojde řešitel k požadovanému tvaru (v našem případě slonovi).

Úkol: V neúplném obrázku je potřeba spojit písmena tak, jak jdou po sobě v abecedě. Správným spojením vznikne kreslený obrys slona. Žáci na začátku druhého ročníku ještě abecedu neznají, proto se ke cvičení později vrátí (jak mají napsáno v pokynech), nebo zvládnou s pomocí paní učitelky již na začátku školního roku.

Cíl: Primárním cílem tohoto cvičení je vzbudit u žáků zájem o další činnosti ve sborníku. Vyučující může žáky seznámit s abecedou hravou formou již na začátku školního roku, popřípadě ji procvičit později.

List 2

3. cvičení – obrázkové čtení

Popis: Vlastní motivační text, ve kterém jde o kombinaci psaného slova s obrázky místo některých podstatných jmen. U žáků bývají tato cvičení velmi oblíbená, protože spojení textu a obrázku usnadňuje čtení a porozumění i slabším čtenářům, je vtipné a činí text pro děti atraktivnějším. Začátek školního roku patří vzpomínkám na prázdniny, proto byl zvolen příběh s prázdninovou tematikou.⁵²

Úkol: Společnou četbou příběhu se žáci seznámí se slonem a ostatními zvířátky z rýmovaného příběhu, Zároveň se tematicky obrací k nedávným prázdninám. může tedy

---

⁵² Obrázkový text převzat: PROPPEROVÁ, M. Knížka za vysvědčení. Liberec: Nakladatelství Libereckých tiskáren, 1992, s. 106 ISBN 80-85269-26-0

motivovat k vyprávění zážitků z prázdnin (Už víme, co zažil a s kým si hrál o prázdninách slon, kdo nám poví o svých zážitcích z prázdnin?).

Cíl: Cvičení rozvíjí nenásilnou formou porozumění čtenému a je motivačním prvkem k celému sborníku. Pokud zvoleno jako motivační úvod k vyprávění o prázdninách, dochází u žáků k rozvoji komunikačních schopností.

List 3

4. cvičení – slo(v)ní počty (téma škola)

Popis: Typ cvičení převzat⁵³ a upraven dle našich potřeb.

Úkol založený na logickém uvažování, hra se slovy a písmeny. Smyslem je přijít na princip vzniku nového slova, který je založen na pomyslném sčítání slov/písmen, kdy z prvního slova použijeme pouze první písmeno, ze druhého slova pouze 2. písmeno a analogicky tak postupujeme až k poslednímu slovu. Z jednotlivých vybraných písmen nám jako výsledek vyjde slovo nové, které se vždy skládá z tolika písmen, kolik slov sčítáme.

Úkol: Úkolem žáků je odhalit pravidlo pro tvoření nových slov, dle pravidla slova napsat a následně poznat, co mají všechna nově utvořená slova společného.

Cíl: Obohacení žáků i učitelů o netradiční typ cvičení, cvičení rozvíjí logické přemýšlení, cvičí oční pohyby, pozornost, učí aplikovat daný vzorec na další příklady – tvořit analogii. Cílem je procvičení či zopakování k tématu Škola (konkrétně školní pomůcky). Doplnující podúkol se nenásilnou formou vztahuje k učivu ČJ – nadřazená, podřazená slova.

5. cvičení – Porad' slonovi (téma Škola)

Popis: Jedná se o text, ve kterém jsou vynechána některá slova. Chybějící slova (9) se nachází vypsána v tabulce nad textem.

Úkol: Úkolem žáka je dle smyslu textu vybrat vhodné slovo z tabulky a vepsat jej, kam správně patří.

Cíl: Rozvíjí se čtení s porozuměním, orientace v textu, rozvoj pozornosti. Ve cvičení je propojeno učivo českého jazyka (slovo, věta) a tematicky je cvičení zaměřeno na učivo prvouky.

List 4

6. cvičení – pravidla chování (téma Desatero správného školáka)

---

⁵³ ŠIKULOVÁ, R., RYTÍŘOVÁ, V. Pohádkové příběhy k zábavě i učení. Praha, Grada, 2006.s. 147 ISBN 80-247-1361-6

Popis: Základem cvičení jsou 2 sloupečky vedle sebe, v prvním sloupečku se nachází začátky vět, ve druhém dokončení vět. Věty jsou ovšem přeházené.

Úkol: Úkolem žáka je dle smyslu správně spojit část věty z prvního sloupce s částí věty z druhého sloupce v jednu smysluplnou větu, kterou je pravidlo, které dodržujeme ve škole. Celkem vyjde 10 vět – deset pravidel (pravidla převzata z učebnice Poznávám svět – str. 3)

Cíl: Žáci vnímají smysl čteného, rozvíjí pozornost, seznamují se tak jinou formou s pravidly slušného chování.

List 5

7. cvičení – báseň Semafor (téma Bezpečně do školy)

Popis: Pro cvičení bylo využito rozšiřujícího textu v učebnici Poznávám svět ze str. 56, a to báseň Ludvíka Středy – Semafor, která byla upravena na žáky oblíbené „obrázkové čtení“.

Úkol: Kromě čtení s obrázky je úkolem žáků vyznačené části opatřit vlastní ilustrací dle smyslu textu.

Cíl: Cílem je ukázat možnost práce s básní, zatraktivnit ji pro žáky, seznamovat žáky s uměleckým textem jinou nenásilnou formou. Báseň rozvíjí čtení s porozuměním a vhodně doplňuje téma o dopravě a pravidlech silničního provozu.

List 6

8. cvičení – přesmyčky – dopravní prostředky (téma Bezpečně do školy)

Popis: Cvičení je založené na hraní se slovy, na tzv. přesmyčkách (např. DLOTALÉ = LETADLO).

Úkol: Úkolem žáků je v přesmyčkách poznat dopravní prostředek. Každá přesmyčka má dané číslo, které žák přiděluje odpovídajícímu obrázku dopravního prostředku. Obrázky zároveň pomáhají žákům při luštění jednotlivých přesmyček. Doplňující úkol spočívá v barevném odlišení dopravních prostředků dle místa výskytu (souš, voda, vzduch).

Cíl: Hravou formou dochází k podpoře logického přemýšlení, prostorové orientace a ověření znalostí k danému tématu prvouky – Bezpečně do školy.

List 7

9. cvičení – domaluj obrázky (téma Počasí)

Popis: Cvičení je založené na stejném principu jako cv. 7. Jedná se o text, ve kterém jsou vynechaná některá slova. Dle smyslu dokreslujeme na vyznačená místa obrázky. Vznikne tak vlastnoručně vyrobené „obrázkové čtení“. Text použit z učebnice Poznávám svět na str. 5.

Úkol: Podle smyslu textu žáci dokreslují na připravená místa obrázky.

Cíl: Podporuje se motivace ke čtení, vnímání smyslu čteného, rozvoj fantazie, procvičení učiva prvouky o počasí.

10. cvičení – spoj dvojice (téma Počasí)

Popis: Cvičení je založené na spojení 2 synonymních výrazů. Celkem je 5 dvojic, přičemž každý výraz je vepsán do určitého geometrického tvaru. Jsou dva typy tvarů (v tomto případě zvolen pětiúhelník a ovál). Dvojici tvoří vždy 2 různé tvary, nikdy ne stejné.

Úkol: Žák hledá 2 různé výrazy se stejným významem. Spojení synonymních výrazů žák provede tím způsobem, že najde-li odpovídající dvojici, vybarví ji stejnou barvou. Na každé spojení je třeba použít jinou barvu (celkem tedy potřeba 5 barev).

Cíl: Využití úkolu s jiným přemýšlením, rozvoj zrakového vnímání, prostorové orientace, nepřímo navazuje na učivo ČJ – synonyma, procvičuje učivo o počasí.

List 8

11. cvičení – šifry podzimu (téma Podzim)

Popis: Typ cvičení převzat⁵⁴ a upraven dle našich potřeb.

Úkol je typově podobný cv. 4, také je založený na logickém uvažování. Zde se jedná o hru (šifru) s písmeny a čísly. Smyslem je přijít na princip pro utvoření nového slova. Princip je založen na dvou stejných obrazcích, kde v jednom jsou napsaná písmena, ve druhém totožném pak nalezneme čísla. Rozřešení spočívá ve vnímání pozic jednotlivých čísel a písmen v daných obrazcích – číslo v určité pozici svého obrazce odpovídá písmenu ve stejné pozici v druhém obrazci. Pokud žák dospěje k závěru, že Z je například 1, znamená to, že Z je prvním písmenem v nově vznikajícím slově atd.

Úkol: Žák má za úkol rozluštit v šifrách ukryté názvy podzimních měsíců a poté doplnit vhodné slovo do nedokončené věty, která cvičení shrnuje.

Cíl: Možnost ukázat další z řady netradičních cvičení, rozvíjí se zrakové vnímání, log. myšlení, rozvoj pozornosti a prostorové orientace a zároveň je opakováno učivo prvouky k tématu podzim.

---

⁵⁴ SVOBODA, P. Zábavná cvičení pro rozvoj čtení. Praha: Portál, s.r.o. 2004. s. 13 ISBN 80-7178-956-9

12. cvičení – malovaný diktát (téma Podzim)

Popis: Cvičení bylo nazváno „malovaný diktát“. Jedná se o činnost, ve které na základě porozumění textu instrukce převádíme do kreslené podoby.⁵⁵

Úkol: Žák kreslí přesně dle instrukcí, které čte.

Cíl: Čtení s porozuměním, porozumění konkrétním instrukcím (zde je možné ověřit, zda žák obsahu rozumí či nikoliv). V instrukcích je zaměřeno na prostorovou orientaci, vzniklý obrázek je typický pro podzim – propojení s tématem prvouky.

List 9

13. cvičení – zelenina zakletá do vět (téma Ovoce a Zelenina)

Popis: Cvičení zakletých slov ve větách je založeno na spojení dvou nebo více částí různých slov, které spojením dají nové hledané slovo (př.: Želva **leze** líně do kopce.).

Úkol: Žáci hledají v pěti zakletých větách druhy ovoce či zeleniny. Doplňujícím úkolem je napsat slovo nadřazené nalezeným výrazům.

Cíl: Rozvoj zrakového vnímání - očních pohybů, analýza a následná syntéza slov, rozvoj pozornosti, soustředění, propojení učiva ČJ – slova nadřazená a podřazená, pestrá forma opakování učiva prvouky

14. cvičení – třídění ovoce a zeleniny (téma Ovoce a zelenina)

Popis: Cvičení založené na třídění slov dle určitého kritéria, konkrétně se jedná o třídění názvů ovoce a zeleniny.

Úkol: Úkolem žáků je umět rozlišit, jedná-li se o název ovoce či zeleniny a poté slovo správně spojit s daným předmětem, v tomto případě žáci ovoce spojují s košíkem, zeleninu s bedýnkou.

Cíl: Třídění slov dle určitého kritéria, zopakování učiva prvouky

List 10

15. cvičení – cesta k myšce (téma Polní plodiny)

Popis: Cvičení je založeno na výběru konkrétních možností z nabídky, která obsahuje i možnosti nepotřebné. V tomto případě všechny možnosti vřazeny do tabulky a výběr byl proveden vybarvením jen určitých políček, která splňovala zadaná kritéria.⁵⁶

---

⁵⁵ Inspirace např.: MÜHLHAUSEROVÁ, H., SVOBODOVÁ, J. Slabikář pro první ročník základní školy. Brno: Nová škola, 1999 ISBN 80-85607-89-1

Úkol: Úkolem žáků je pomocí svých znalostí o polních plodinách najít v tabulce cestu k myšce tím, že políčka se správnými názvy vybarví.

Cíl: Ověření znalostí z prvouky, vybírání možností dle určitého kritéria, rozvoj prostorové orientace.

16. cvičení – řazení dle abecedy (téma Polní plodiny)

Popis: Doplnující cvičení, ve kterém jde spíš o znalosti než dovednosti

Úkol: Úkolem je rozpoznat mezi širší nabídkou pouze názvy obilí, a ty následně vypsát a seřadit dle abecedy.

Cíl: schopnost selekce, ověření znalostí prvouky, procvičení abecedy

List 11

17. cvičení – báseň - Ráj domova (téma Místo, kde žijeme)

Popis: Pro cvičení byl využit rozšiřující text v učebnici Poznávám svět ze str. 57, a to báseň Jana Čarka – Ráj domova.

Činnost stejného typu jako cv. 5 založená na neúplném textu, do kterého jsou doplňována slova dle nabídky (v konkrétním případě jde o doplnění části verše).

Úkol: Žák má za úkol do neúplné básně vybrat z tabulky vždy tu správnou část verše a vepsat dle smyslu a rýmů na připravené volné řádky.

Cíl: Rozvoj jazykového citu, rozpoznání verše, seznámení a práce s krásnou literaturou - potřebné v rozvoji dítěte po stránce čtenářské, kulturní i citové

---

⁵⁶ Inspirace: ŠIKULOVÁ, R., RYTÍŘOVÁ, V. Pohádkové příběhy k zábavě i učení. Praha, Grada, 2006.s. 82
ISBN 80-247-1361-6

List12

18. cvičení – spojovačka (téma Život v obci)

Popis: Ke cvičení se váže text v učebnici Poznávám svět na straně 13.

Cvičení je typově podobné cv. 6. Znovu se objevují 2 sloupečky, v prvním sloupečku se nyní nachází přídavná jména, ve druhém jména podstatná. Slova jsou ovšem přeházená.

Úkol: Úkolem žáka je tedy požadovaná slovní spojení v textu učebnice vyhledat (nachází se tam všechna) a dle smyslu správně spojit slovo z 1. sloupce se správným slovem 2. sloupce v jedno spojení, celkem vyjde 6 spojení (např. 1. sloupec VOLNÝ, 2. sloupec ČAS).

Cíl: Účelné vyhledávání, rozvoj dovednosti vyhledat potřebné informace v textu.

19. cvičení – pomotané věty (téma Rodina)

Popis: Cvičení je založeno na určitých tvrzeních, kde se prolínají sdělení pravdivá a sdělení, která pravdivá nejsou.

Úkol: Úkolem žáka je odhalit chybu ve sdělení, většinou se jedná o jedno slovo. Chybné slovo žák zakroužkuje a na připravený řádek se pokusí vymyslet, které slovo do věty správně patří. Správná sdělení nechá tak, jak jsou.

Cíl: Vnímání smyslu čteného, rozvoj pozornosti, upevnění učiva prvouky.

List 13

20. cvičení – rýmováčka – doplňovačka (téma Život člověka)

Popis: Krátká rýmováčka, vztahující se k období dětství převzata z učebnice Poznávám svět na straně 15. Činnost založená na principu z cv. 5 a 17, kde šlo o vynechávání určitých míst v textu, tentokrát jsou vynechávány v textu slabiky.

Úkol: Úkolem žáků je dle smyslu správně doplnit slabiky neúplných slov.

Cíl: Přemýšlení nad obsahem textu, procvičení analýzy a syntézy slov.

21. cvičení – spojovačka (téma Život člověka)

Popis: Typ cvičení založený na spojování slov a obrázků, daným slovům chybí první písmena, tudíž je třeba nejprve doplnit slova a poté pokračovat ve spojování s obrázky.

Úkol: Žák doplní dle smyslu první písmeno u zadaných slov a následně spojí slova s odpovídajícími obrázky.

Cíl: Rozvoj samostatnosti, prostorové orientace, hravá forma procvičení učiva o vývoji jedince.

List 14

22. cvičení – čtyřsměrka s úkoly (téma Řemesla a povolání)

Popis: Čtyřsměrka je pro žáky známou a oblíbenou činností. V konkrétním případě zvolena jako vhodné procvičení učiva prvouky o povoláních. Čtyřsměrka je dále doplněna o podúkol v podobě nedokončených vět (např. Jízdenku mi zkontroluje pan_____).

Úkol: Žáci nejprve hledají názvy povolání ve čtyřsměrce, poté je doplňují do nedokončených vět. Je 5 povolání, která zbudou, ty žák sepíše na volnou linku na konci pracovního listu.

Cíl: Čtyřsměrka - motivace žáků, rozvíjí pozornost, soustředění, paměť, zrakové vnímání. Doplňující text vhodně doplňuje a ověřuje znalost učiva o povoláních a rozvíjí čtení s porozuměním.

List 15

23. cvičení - práce s básní (téma Předměty denní potřeby)

Popis: Pro cvičení byla využita báseň Jana Čarka – Kostka mýdla⁵⁷. Činnost stejného typu jako cv. 5, 17 založená na neúplném textu, do kterého jsou doplňovány slova dle nabídky (v konkrétním případě jde o doplnění správného rýmu).

Úkol: Žák má za úkol do neúplné básně vybrat z tabulky vždy ten správný rým a vepsat na připravenou linku.

Cíl: Rozvoj jazykového citu, rozvoj slovní zásoby (robátko, stvořeníčko, čarokrásnou), rozpoznání verše, seznámení a práce s krásnou literaturou - potřebné v rozvoji dítěte po stránce čtenářské, kulturní i citové

24. cvičení – hádanka - doplňovačka (téma Předměty denní potřeby)

Popis: Cvičení založeno na neúplném textu, do kterého je třeba z nabídky vložit správné slabiky. Graficky je úkol netradičně zpracován, což může činit cvičení obtížnějším.

Úkol: Úkolem žáka je z vybrané nabídky slabik vložit do neúplné hádanky slabiky tak, jak správně patří. Poté si je třeba hádanku znovu přečíst a pokusit se přijít na odpověď

Cíl: Rozvoj samostatného úsudku, přemýšlení nad obsahem, rozvoj pozornosti, logického přemýšlení.

List 16

---

⁵⁷ ČAREK, J. *Čarokruh*. Praha, Albatros, 1971

25. cvičení – Zvířátka v zimě (téma Zima)

Popis: Cvičení je zaměřené na porozumění textu. Je dán článek⁵⁸, pod kterým jsou vyslovena tvrzení, která vychází z informací v daném textu. Informace mohou být pravdivé či nikoliv.

Úkol: Úkolem žáka je přečíst si článek a na základě porozumění rozhodnout o pravdivosti jednotlivých tvrzení. Každé tvrzení má dvě varianty ano/ne. U každého tvrzení jsou dvě písmena, jedno pro odpověď ano, druhé pro ne. Podle pravdivosti konkrétního tvrzení žák zakroužkuje vždy správné písmeno. Na závěr ze zakroužkovaných písmen vyjde tajenka – konkrétní slovo.

Cíl: Nácvik čtení s porozuměním, orientace v textu, vyhledávání potřebných informací, rozvoj paměti a pozornosti, rozvíjí se slovní zásoba, rozšiřuje učivo prvouky.

List 17

26. cvičení – přimíchané slabiky (téma Vánoce)

Popis: Typ cvičení převzat⁵⁹ a upraven dle potřeb a text je použitý z „obrázkového čtení“ v učebnici Poznávám svět na str. 20. Cvičení je založeno na textu, do kterého se dostali tzv. „vetřelci“, v tomto případě se jedná o vetřelce v podobě slabik navíc.

Úkol: Úkolem žáka je slabiky navíc v příběhu odhalit, zakroužkovat a nakonec je napsat na připravený řádek, slabiky dohromady utvoří slovo.

Cíl: Zvoleno jako další neotřelý typ cvičení na rozvoj čtení s porozuměním, přizpůsobeno věku - jednoduchá varianta (v dalších ročnících lze pokračovat těžšími cvičeními stejného typu), samostatná práce – tiché čtení, navození vánoční atmosféry.

Přání do nového roku

Doplňující cvičení, které se vztahuje ke konci kalendářního roku. Jedná se o písemné vyjádření přání do nového roku. Rozvíjí se vlastní písemný projev dítěte, soustředění, samostatnost, přemýšlení o sobě samém.

List 18

27. cvičení – Dělení slov ve větě (téma Lidé a čas – kalendář)

Popis: Cvičení inspirované dle Slabikáře⁶⁰ pro 1. ročník a upraveno dle potřeb pro žáka druhého ročníku. Jedná se o text (spíše jednotlivé věty), který je psán bez mezer mezi jednotlivými slovy.

---

⁵⁸ JALOVECKÝ, M. Proč některá zvířata v zimě spí? *Pastelka*. roč. 4 , 2002, č. 4, s. 17

⁵⁹ ŠUP, R. *Učíme se číst s porozuměním pro 2. – 5. ročník ZŠ*.

Úkol: Žák má za úkol rozdělit svislými čarami jednotlivá slova ve větě. Počet slov poté napsat do připraveného rámečku.

Cíl: Vnímání jednotlivých slov, jejich významu, nutná pozornost, procvičení látky ČJ – slovo, věta (analýza věty na slova), text tematicky zaměřen na látku prvouky.

28. cvičení – slovo „vetřelec“ (téma Lidé a čas – kalendář)

Popis: Činnost založena jako ve cv. 26 na hledání „vetřelce“. V tomto případě je vetřelcem slovo, které z nějakého určitého důvodu nepatří mezi ostatní.

Úkol: Úkol spočívá v nalezení slova „vetřelce“ a vyškrtnutí z řady ostatních slov. Na základě toho je úkolem poznat, co mají zbylá slova společného.

Cíl: schopnost výběru, zobecnění, opakování učiva o ročních obdobích

29. cvičení - vyluští slovo (téma Lidé a čas – kalendář)

Popis: Doplňující cvičení, inspirace v učebnici ČJ pro 2. ročník.⁶¹ Jedná se o hraní se slovem., písmena jsou neuspořádaná v prostoru a spojuje je určitým způsobem linka, která někde začíná a končí.

Úkol: Úkolem žáka je přijít na postup, jak přečíst slovo a dané slovo napsat na řádek

Cíl: rozvoj zrakové percepce, rovinová orientace

List 19

30. cvičení – budík – obrázková říkanka (téma Lidé a čas – hodiny)

Popis: Jedná se jako ve cv. 3 o obrázkové čtení, které se rýmuje.

Úkol: Úkolem žáka je dokázat obrázkovou rýmováčku přečíst a na základě toho poté dokázat nalézt a vypsát rýmy.

Cíl: přesun do ČJ, verše, rýmy.

31. cvičení – skrytá slova (téma Lidé a čas – hodiny)

Popis: Cvičení je založeno na dešifrování slova z řady písmen. V řadě se nachází několik písmen odlišných, v tomto případě jsou písmena odlišena tučným typem písma a velikostí.

Úkol: Žák má z řady písmen dešifrovat písmena odlišná a postupně je vypsát na řádek, ony utvoří slovo.

---

⁶⁰ MÜHLHAUSEROVÁ, H., SVOBODOVÁ, J. *Slabikář pro první ročník základní školy*. Brno: Nová škola, 1999 ISBN 80-85607-89-1

⁶¹ MÜHLHAUSEROVÁ, H., a kol. *Český jazyk 2*. Brno: Nová škola, 1998 ISBN 80-85607-79-4

Cíl: Rozvoj zrakového vnímání.

List 20

32. cvičení – podivné věty (téma Lidské tělo)

Popis: Náročnější cvičení na pozornost, které bylo převzato⁶² a upraveno dle potřeb. Jedná se o cvičení, ve kterém jsou jednotlivé věty, které mohou a nemusí dávat smysl. Principem je v těchto větách hledat nová slova na základě určeného pravidla (např. vypiš pouze třetí písmena z každého slova).

Úkol: Úkolem žáka je dle zadání postupovat po jednotlivých slovech ve větě a vypisovat určená písmena a z nich poté skládat nová slova. Cvičení má mnoho obměn.

Cíl: rozvoj zrakového vnímání, pozornosti, orientace v textu.

List 21

33. cvičení – šifry (téma Naše smysly)

Popis: Cvičení typově převzato⁶³ a upraveno dle našich potřeb.

Jedná se o cvičení založené na vnímání jednotlivých obrazců a písmen, ve kterých hledáme určité pravidlo. Jednotlivá písmena jsou napsaná na jeden řádek, pod nimi na řádku je vždy pod písmenem určitý obrazec či obrázek. Obrázky se opakují (určitý obrázek ukryje tím pádem konkrétní slovo. Existují různé obměny. Cvičení typově převzato⁶⁴ a upraveno dle našich potřeb.

Úkol: Úkolem žáka je rozšifrovat dle pokynu jednotlivá slova, a ty napsat na volný řádek (např. Jaké slovo skrývá sluníčko?). Po vyřešení následuje doplňující otázka vztahující se k učivu prvouky.

Cíl: Další z nabídky netradičních cvičení, rozvoj zrakového vnímání, logického úsudku, zvyšování motivace a sebedůvěry dětí ve vlastní schopnosti – poměrně snadné cvičení.

List 22

34. cvičení – báseň - Kdyby tu nic nebylo (rozloučení)

Popis: Báseň Jana Čarka - Kdyby tu nic nebylo⁶⁵ byla zvolena na rozloučenou se slonem a sborníkem.

---

⁶² SVOBODA, P. *Zábavná cvičení pro rozvoj čtení*. Praha: Portál, s.r.o. 2004 ISBN 80-7178-956-9

⁶³ SVOBODA, P. *Zábavná cvičení pro rozvoj čtení*. Praha: Portál, s.r.o. 2004 ISBN 80-7178-956-9

⁶⁴ SVOBODA, P. *Zábavná cvičení pro rozvoj čtení*. Praha: Portál, s.r.o. 2004 ISBN 80-7178-956-9

⁶⁵ ČAREK, J. *Čarokruh*. Praha, Albatros, 1971

Úkol: Úkolem je seznámit žáky s básní, společně ji přečíst. Báseň má určité poselství, o kterém je třeba si s dětmi popovídat.

Cíl: Rozvíjení emocionálního a estetického vnímání.

3. Příprava vybraných vyučovacích hodin

Následující kapitola předkládá dvě vyučovací hodiny, které konkrétně využívají pracovní listy sborníku „Čtu si a poznávám svět“. Vyučovací hodiny byly realizovány ve 2. B ZŠ 5. května v Liberci.

3.1 Příprava na hodinu čtení a psaní

Třída: 2.

Vzdělávací obor: Český jazyk a literatura

Předmět: Čtení/Psaní

Téma: Nový kamarád slon a vzpomínky na prázdniny

Výchovně vzdělávací cíl: získat základní informace o slonovi, největším suchozemském zvířeti, seznámení s abecedou, čtení s porozuměním, rozvoj slovní zásoby, rozvoj komunikačních schopností

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence komunikativní a kompetence sociální a personální

Mezioborové přesahy a vazby: Člověk a jeho svět

Organizace řízení učební činnosti: frontální, individuální

Organizace prostorová: školní třída

Vyučovací metody: slovní, praktické – pohyb, aktivizující

Pomůcky a prostředky: Pracovní list č. 1 a 2 sborníku „Čtu si a poznávám svět“, příprava na tabuli – slovo s „obloučky“ jednotlivých slabik, vyrobený papírový slon

Motivace: „Děti, v dnešní hodině se seznámíme s novým kamarádem. Pečlivě proto poslouchejte, abyste věděli, kdo se jím stane.“

1. poslech

„Jsem největší suchozemský živočich. Už když jsem se narodil, vážil jsem 100 kg. Živím se trávou, listím, kůrou a plody stromů. Pocházím z Afriky, ale protože se velmi rychle učím a jsem přátelský, vystupuji často v cirkuse nebo mne můžete najít v zoologické zahradě. A jak mě poznáte? Mám veliké uši, dlouhý chobot a kly.“

Víte už, kdo bude naším novým kamarádem? Všichni společně nahlas odpoví. SLON! Máme připraveného papírového slona, kterého ukážeme. Následuje chvilka, ve které dostanou žáci prostor, aby sami řekli, co o slonovi sami vědí. (5min)

2. Práce s pracovním listem

Práce s pracovním listem č. 1 sborníku „Čtu si a poznávám svět“. Začneme netradičně cvičením 2. „Děti, kamaráda slona si za chvíli vybarvíme, ale nejdřív ho musíme umět spojit. Protože abecedu ještě neznáme, jsme teprve na začátku školního roku, pomůže tabulka s abecedou, která Vám zůstane do té doby než se abecedu celou naučíte samy. Jak jdou za sebou písmena v tabulce, tak spojte i našeho kamaráda a pak ho vybarvěte, aby byl veselejší.“ Abecedu si s dětmi zkusíme celou pomocí slona přeříkat. (10 minut)

3. Společné čtení – procvičení přízvučných slabik

Vrátíme se ke cvičení 1 v pracovním listě, kde si procvičíme přízvučné slabiky. „Abychom se dozvěděli o slonovi ještě více, musíme se nejprve seznámit s některými slovíčky.“ Společně čteme nejprve druhý sloupec, kde si vytleskáváme slabiky a řekneme si u každého slova počet slabik. První sloupeček si každý přečte sám a dle ukázky na tabuli bude „obloučkovat“ slabiky. (10 minut)

4. Pantomima – změna činnosti

Je třeba slonovi najít kamarády zvířátka, kdo z Vás mu zkusí takového kamaráda udělat a předvede ho ostatním? Jeden žák jde před ostatní a předvádí zvíře, ostatní hádají. Pokud žák neví, pošeptáme zvíře (tygr, myš, zajíc, ježek). (3 min)

5. Tiché čtení – obrázkový příběh

Práce s pracovním listem č. 2 sborníku „Čtu si a poznávám svět“. „Protože i slon měl prázdniny jako my, přečteme si, co se slonovi o prázdninách stalo.“ Každý čte samostatně.

Následují otázky k textu. Kde si hrál slon? S kým si hrál? Na koho hodil šišku? S kým si hrál na honičku? Dal někomu sladkou pusu? Koho slon volal? Co měl v chobotu? Kdo sní slona k večeři? Kde se příběh stal? Co je na příběhu zvláštního? Přijde na to někdo?....Je celý rýmovaný. Rým tvoří 2 slova, která zní stejně – např. stál – hrál...najdete tedy další rýmy? (honičku – šišku, klusu – pusu, píchl – kýchl, bodlinku – maminku, namouduši – buši, nevěří – večeři. (10 min)

6. Závěrečné povídání v kroužku

Na závěr hodiny si žáky pozveme na koberec a každý poví s kým nebo čím si o prázdninách nejčastěji hrál (slon bedlivě poslouchá také).

Na závěr se jménem slona s dětmi rozloučíme se slovy, že se těšíme na další setkání, protože slonovi bylo s dětmi velice příjemně. (7 min)

Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování:

Co se osvědčilo: Propojení postavy slona do hodiny bylo pro žáky dobrým motivačním prvkem, pracovali se zájmem. Při samostatné práci udrželi pozornost po celou hodinu. Výhodou je, že se postava slona se bude promítat i v dalších hodinách.

Problémy: Časová náročnost, nestihli jsme v klidu závěrečnou činnost, zbytečně utnutá. Problém s předložkovou vazbou u slov ve cvičení jedna, nutné vysvětlovat a naruší průběh hodiny.

Co bych příště udělala jinak: Pro žáky je ještě problém se samostatně vyjadřovat, proto je třeba nechat více času na závěrečnou část. Cvičení s obrázkem slona by bylo vhodnější dát na úplný začátek sborníku.

3.2 Příprava na hodinu prvouky

Třída: 2.

Vzdělávací obor: Člověk a jeho svět

Předmět: Prvouka

Téma: Lidské tělo

Výchovně vzdělávací cíl: získání základních poznatků o částech lidského těla, vnímání vlastního tělesného schématu

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, kompetence k učení, kompetence komunikativní a kompetence sociální a personální

Mezioborové přesahy a vazby: Český jazyk a literatura

Organizace řízení učební činnosti: frontální, skupinová, individuální

Organizace prostorová: školní třída

Vyučovací metody: slovní, praktické – pohyb, aktivizující

Pomůcky a prostředky: Pracovní list č. 20 sborníku „Čtu si a poznávám svět“, připravené barevné obálky s lístečky (části těla), 4 archy A2 s nakresleným obrysem lidské postavy, učebnice „Poznávám svět“ (obrys modrý, červený, zelený, žlutý)

Motivace: V úvodu hodiny žáky aktivizujeme známou písní „Hlava, ramena, kolena, palce. Zároveň se zpěvem se dotýkáme částí těla, které právě vyslovujeme (palcemi jsou míněny palce u nohou), a zpíváme dokola pořád rychleji a rychleji. Kdo splete text nebo se dotkne nesprávné části těla, vypadává. Vyhrává žák nebo skupina, která zůstane poslední. (2 min)

Hlava, ramena, kolena, palce,
kolena, palce, kolena, palce,
hlava, ramena, kolena, palce,
čelo, uši, pusa, nos...

1. Úvod hodiny

Po „rozehřívací“ písničky žáky posadíme a společně vyvodíme téma hodiny. „V písni jsme se dotýkali hlavy, kolen....jak těmto částem říkáme? ...Jsou to části lidského těla. A právě o lidském těle si budeme v dnešní hodině povídat.“ (3 min)

2. Skupinová práce – seznámení s probíranou látkou

Každý žák dostane barevnou obálku (4 barvy – 4 budoucí skupiny – červená, modrá, zelená, žlutá). V obálce má žák lístečky se slovy (pro každého žáka z jedné skupiny/barvy jiné části těla). Celkem 4 skupiny slov:

- ČELO, OKO, ÚSTA, NOS, UCHO
- KRK, HRUDNÍK, BŘICHO,
- RAMENO, LOKET, DLAŇ, PRSTY
- STEHNO, KOLENO, LÝTKO, KOTNÍK, PATA

Pokyn zní: „Každý dostal jednu barevnou obálku, ve které jsou lístečky se slovy. Nejprve si každý své lístečky přečte, potom otevře učebnici prvouky na straně 24 a podívá se, kde dané části lidského těla leží. Kdo bude hotov, najde ve třídě postavu stejné barvy jako jeho obálka a své části těla na postavu dopíše a posadí se zpět do lavice.“

Na závěr každá skupina ukáže celé třídě svou popsanou postavu. Ostatní hodnotí, jestli je vše v pořádku. Nakonec podle rozdělení slov ve skupině vyvodíme hlavní části lidského těla – HLAVA, TRUP, HORNÍ KONČETINY, DOLNÍ KONČETINY. (10 min)

3. Frontální výuka – shrnutí poznatků probírané látky

Žáci sedí v kruhu na koberci. Shrneme poznatky o lidském těle, jmenujeme si další části lidského těla, které známe a nejsou popsány v učebnici. Povíme si o důležitosti jednotlivých částí těla a důsledcích, které přináší poškození nebo ztráta některé části. (5 min)

4. Samostatná práce – pracovní list – procvičení látky

Práce s pracovním listem č. 20 (viz. příloha č. 1) sborníku „Čtu si a poznávám svět, který se obsahem váže na dané téma.

S žáky si nejdříve podrobně vysvětlíme zadání, mohou se zeptat na nejasnosti a poté již pracuje každý zcela sám bez dotazů. (10-15 min)

5. Pohybová chvilka – opakovací část

Pokud žák dokončí práci, odevzdá pracovní list a jde na koberec, kde následuje pohybová chvilka. Je potřeba, aby žáci vytvořili dvojice - nejlépe tak, jak budou přicházet po skončení samostatné práce. Poté žáci plní úkoly typu: spojte své ruce, spojte svá chodidla, spojte svá záda, ramena apod. (5 min)

Všichni by měli pracovní list dokončit a alespoň na jednu aktivitu se zapojit.

6. Procvičení – „budíček“

„Jsme již unavení, tak se hezky položíme na lavici a posloucháme. Budu vám říkat věty, pokud věta nebude pravdivá, můžete dál „spát“ (nechat hlavy položené na lavici), pokud ale řeknu pravdu, musíte se „probudit“ (podívat se na mě).“

Příklady tvrzení: koleno je na ruce, kotník je část trupu, na hlavě se nachází 2 oči, hlavu s trupem spojuje krk...apod. (5 min)

7. Závěrečné zhodnocení hodiny

Na závěr hodiny shrneme, co jsme se dnes nového naučili a co nás čeká příští hodinu. Postojem necháme každého žáka vyjádřit, jak se mu v hodině pracovalo. (5 min)

Závěrečná reflexe uskutečněného vyučování:

Co se osvědčilo: Žáci pracovali aktivně, snažili se dodržovat pravidla i zadané instrukce. Při samostatné práci udrželi pozornost, cvičení je zaujalo, vypracovali samostatně.

Problémy: Časová náročnost, nestihli jsme závěrečnou činnost „budíček a zhodnocení hodiny proběhlo velmi stručně, žáci se již těšili na přestávku.

Co bych příště udělala jinak: Dětem je třeba poskytovat jasné a stručné informace, u skupinové práce s obálkami jsem se do zadání zbytečně zapletla, snažit se urychlit přechod mezi jednotlivými činnostmi.

Po vypracování celého sborníku byla zjišťována zpětná vazba od žáků, jejich reakce na sborník. Žáci měli za úkol v písemné podobě sdělit, jaké cvičení „se slonem Popletou“ a proč se jim nejvíce líbilo. Nejoblíbenějším cvičením žáků se stal pracovní list č. 20 (konkrétní ukázky viz. přílohy).

4. Obsahová analýza výpovědí jednotlivých vyučujících

Na následujících stranách je uvedeno malé kvalitativní šetření založené na výpovědích 7 vyučujících 2. tříd ZŠ.

Postup vyhodnocování spočíval ve shromáždění dat od všech vyučujících ke konkrétním cvičením. Jednotlivé připomínky byly analyzovány a kategorizovány. Na jejich podkladě došlo k závěrečnému vyhodnocení a byly navrženy další náměty k vybraným problematickým cvičením. Dále shrnuté poznámky poslouží jako metodický aparát (společně s vyplněnou verzí pracovních listů) pro případné další využívání sborníku při výuce.

Před začátkem programu byli vyučující požádáni ústně i na základě průvodního dopisu, který dostaly společně s vyplněnou verzí pracovních listů, o zpětnou vazbu ke každému cvičení ihned po jeho skončení. Komentáře měly reagovat na to, jak cvičení děti pochopily, jestli byl nějaký nedostatek v zadání či v samotném cvičení, jaké byly odezvy dětí – zajímavé reakce, hodnocení cvičení z pohledu vyučujícího, jakékoliv připomínky).

Sborník pracovních listů „Čtu si a poznávám svět“ obsahuje 22 volných pracovních listů, na kterých nalezneme 34 drobných pracovních činností. Při hodnocení konkrétních cvičení bylo postupováno po jednotlivých stranách.

Na základě výpovědí bylo stanoveno pět hledisek, dle kterých jsou cvičení hodnocena. U každého cvičení je tak vyhodnocena obtížnost, chyby žáků, přínos, nedostatky a uvedeny další náměty a shrnující závěr. Zajímavé komentáře vyučujících jsou úmyslně ponechány a doslovně citovány.

List 1

1. cvičení - nácvik čtení obtížných slov – přízvučné slabiky

Cvičení bylo hodnoceno všemi 7 vyučujícími.

5 vyučujících hodnotilo ryze kladně.

Obtížnost: přiměřená věku žáků

Přínos: „Cvičení s přízvučnými slabikami velmi pěkné a potřebné, v učebnicích se téměř nevyskytuje.“ (vyučující č. 2)

Nedostatky: druhý sloupec (slova s předložkami) - příliš obtížný a zbytečný, předložky žáci na začátku 2. ročníku neznají.

Další náměty: 3 z kladně hodnotících vyučujících přidali náměty pro další činnosti jako například ve sloupečcích hledat a vybarvit nejdelší a nejkratší slovo, vyhledávat slova

s různým počtem slabik, na přečtená slova tvořit věty (slova s předložkovou vazbou - vysvětlit, že počet slabik není jen jedno slovo).

2 vyučující měli ke cvičení připomínky a zároveň náměty k vylepšení - přidání čtverečku na počet slabik, popřípadě slabiky „obloučkovat“ v prvním sloupci, druhý nejlépe vynechat.

Závěr: cvičení má smysl, je vázáno na další příběh, seznamuje žáky s těžšími delšími slovy. Upraveno bude o čtverečky na vpisování slabik a ve druhém sloupečku bude vynecháno předložky u daných slov.

2. cvičení – slon z abecedy (motivační cvičení)

Cvičení hodnoceno 6 vyučujícími.

2 vyučující hodnotili bez připomínek kladně.

Obtížnost: snadné, pokud žáci znali abecedu

Přínos: motivující cvičení pro žáky, seznámení s postavou slona

Nedostatky: 4 vyučující upozorňují na neznalost abecedy na začátku 2. ročníku.

Například: „*Abeceda se učí mnohem později, podle RVP až 3. třída, vracet se k volnému pracovnímu listu po dlouhé době, pokud nejsou svázaný v pracovní sešit, se mi jeví jako problematické.*“ (vyučující č. 2)

Další náměty: Návrh na jinou možnost řešení padl od vyučující č. 1, která navrhuje vyměnit cvičení 1 a 2 (důvod: se slonem je nutné děti seznámit, motivovat jako první). Zvolit cvičení na stejné bázi, ale nevyužívat učivo abecedy.

Závěr: Typ cvičení bude zachován, abecedu vynecháme. Budeme reagovat na připomínku a pojmem toto cvičení jako motivační - seznámení s novým kamarádem.

List 2

3. cvičení – obrázkové čtení

Cvičení bylo hodnoceno všemi 7 vyučujícími kladně.

Obtížnost: žádný problém

Přínos: motivace v „obrázkovém čtení“ – pěkný text, podporuje vnímání smyslu čteného příběhu.

Nedostatky: absence další práce s textem: „*Chybí úkoly k textu – děti je požadovaly.*“

Další náměty: snadné hledání rýmů, lze klást otázky k textu, možnosti kroužkovat slova dle počtu slabik.

Závěr: Obrázkové čtení se jeví jako motivační a smysluplné v rozvoji čtení, proto bude ponecháno a obohaceno o doplňující úkoly. Je zároveň motivačním příběhem ke sborníku.

List 3

4. cvičení – slo(v)ní počty (téma škola)

Hodnoceno všemi 7 vyučujícími.

Obtížnost: Nadanější neměli problém, řešili s chutí, průměrní žáci měli problém s pochopením zadání. Pouze ve 2 třídách žáci pochopili zadání a přišli na systém řešení a nebyl problém.

Chyby žáků: u některých neschopnost přijít na systém řešení

Přínos: zajímavé cvičení, rozvíjí logické myšlení, úsudek, orientaci v textu

Nedostatky: 4 vyučující shledali cvičení obtížné, náročné zejména pro slabší žáky, potřeba pomoci, samostatně nezvládli úkol ani po několikátém vysvětlení, nepřišli na systém, poslední slovo moc dlouhé

Další náměty: nebyly

Závěr: Úkol s jiným přemýšlením, než jsou žáci zvyklí, je potřeba rozšiřovat vnímání, logické myšlení, cvičení ponecháno. Je na učitelích, jestli zadají jen nadanějším žákům.

5. cvičení – porad' slonovi (téma Škola)

Cvičení bylo hodnoceno všemi 7 vyučujícími.

Obtížnost: zadání pochopeno, ale pro žáky s potížemi ve čtení cvičení těžké, chybovali.

Chyby žáků: místo doplňování někteří vymýšleli vlastní slova

Přínos: rozvíjí potřebné čtení s porozuměním, hodilo se k učivu Čj (slovo, věta)

Nedostatky: samostatná práce - problém pro slabší žáky, příliš mnoho psaní

Další náměty: příprava na samotné cvičení: „Četla jsem slova v tabulce, děti vyhledávaly a rychle ukazovaly, pak jsme společně četli a doplňovali slovo, samostatně dopisovali.“ (vyučující č. 4), pomůckou při řešení může být škrtní slov v tabulce.

Závěr: Cvičení potřebné a užitečné v rozvíjení čtení, proto ponecháme. Může být zadáno jako samostatná práce bystřejším dětem, s pomalejšími je třeba nejprve společně přečíst. Mnoho psaní se dá odstranit vpisováním čísel nad slova v tabulce a poté pouze doplňovat čísla.

List 4

6. cvičení – pravidla chování (téma Desatero správného školáka)

Cvičení bylo hodnoceno všemi 7 vyučujícími.

Obtížnost: většinou samostatná práce, bez potíží

Chyby žáků: záměna druhým lidem a svým spolužákům, zakončení – spolužáků a svým spolužákům – pro děti obtížné hledat rozdíl – docházelo k záměně

Přínos: možná samostatná práce, motivace k tvorbě desatera konkrétní třídy

Nedostatky: příliš dlouhé

Další náměty: povídání o dalších možných pravidlech chování, „Úkol by bylo vhodné navázat na vytvoření třídních pravidel, které si děti samy určí.“ (vyučující č. 5)

Závěr: Cvičení přínosné, cvičení upraveno dle připomínek, ubrány budou 2 pravidla, která činila potíže. Pro rychlejší žáky bude obohaceno o možnost připsat svá 2 pravidla, aby vzniklo „desatero“.

List 5

7. cvičení – báseň - Semafor (téma Bezpečně do školy)

Hodnoceno 6 vyučujícími. Všichni hodnotili kladně bez připomínek (např. „líbilo se, šlo dobře“ – vyučující č. 4)

Závěr: Spojení textu s obrázky se pro žáky jeví jako zábavná činnost, přitom splňuje naše požadavky na rozvoj čtenářské gramotnosti a práce s textem, rozvíjí přemýšlení, ponecháno.

List 6

8. cvičení – dopravní prostředky (téma Bezpečně do školy)

Hodnoceno 6 vyučujícími.

Obtížnost: snadné

Chyby žáků: nebyly

Přínos: přesmyčky – vděčné téma k motivaci žáků, podpora logického přemýšlení, třídění

Nedostatky: U dvou vyučujících došlo k rozdílnému náhledu na úkol, pro jednu bylo až příliš snadné, druhé přišlo na druhou třídu obtížné, ale potřebné (pomohly obrázky)

Další náměty: nebyly

Závěr: Je pochopitelné, že třídy nejsou vždy výkonnostně vyrovnané, proto pro jednu může být cvičení hroučkou, pro jinou obtížné, leckdy záleží i na podání, vysvětlení učitele,

času a atmosféře, ve které je cvičení prováděno. Celkově se ale cvičení zdálo odpovídající, proto ponecháme v původní verzi.

List 7

9. cvičení – domaluj obrázky (téma počasí)

Hodnoceno 6 vyučujícími. Kladné hodnocení.

Obtížnost: snadné, zvládnuto samostatně

Chyby žáků: nebyly

Přínos: velmi oblíbené cvičení

Nedostatky: 2 vyučující se shodli v názoru, že by bylo dobré využít ve cvičení značky počasí z učebnice (např. „*vynechala bych text z učebnice, dala bych do rámečku krátký text z encyklopedie o určitém typu počasí, do volného rámečku by žáci doplnili značku počasí.*“

Další náměty: ke stávajícímu typu žádné, ke změně cvičení viz. nedostatky

Závěr: Většina vyučujících hodnotila kladně, z pohledu žáků oblíbené cvičení s dokreslováním obrázků dle smyslu textu.

10. cvičení – spoj dvojice (téma počasí)

Hodnoceno 6 vyučujícími.

Obtížnost: nebyl problém, řešeno samostatně, pouze v případě jedné vyučující nepochopeno „*hodně chyb – problém na mé straně – špatné vysvětlení*“

Chyby žáků: „*slabší žáci spojili nesmysly, nadání měli splněno hned a bezchybně*“ (vyučující č. 5), záměna - prší, déšť a oblačno, mraky

Přínos: úkol s jiným přemýšlením

Nedostatky: nenalezeny

Další náměty: nebyly

Závěr: Cvičení adekvátní, ponecháno – důležité si uvědomit, že jsou vybarvovány vždy dva odlišné tvary stejnou pastelkou, nikdy ne stejné.

List 8

11. cvičení – šifry podzimu (téma Podzim)

Hodnoceno 6 vyučujícími.

Obtížnost: odpovídalo věku (šikovné děti zvládli bez chyby, slabé potřebovaly pomoc)

Chyby: nebyly

Přínos: „vydařená stránka – rozvoj log. myšlení, rozvoj porozumění“ (vyučující č. 7), zájem dětí, šifrování děti baví, zvláště nadané žáky

Nedostatky: nebyly

Další náměty: povídání o podzimních měsících a jejich názvech, pro pochopení všech – podobné šifry společně na tabuli, poté samostatná práce

Závěr: Dle komentářů provedené cvičení, ponechána původní verze.

12. cvičení – malovaný diktát (téma Podzim)

Hodnoceno 5 vyučujícími. Vyučující neměli ke cvičení žádné připomínky, pouze jedna uvedla: „Cvičení se jeví jako jednoduché, přesto některé děti chybovaly, čtení s porozuměním je úkol dlouhodobý, nutno cvičit po celou školní docházku na ZŠ.“ (vyučující č. 2), někteří žáci problémy s umístěním žebříku – pravolevá orientace.

Závěr: Cvičení je užitečné při nácvičování čtení s porozuměním, ponecháno.

List 9

13. cvičení – zelenina zakletá do vět (téma Zelenina)

Cvičení bylo hodnoceno všemi sedmi vyučujícími.

Obtížnost: zhodnoceno jako snadné, pouze 1 vyučující uvedla „vyhledat slova dalo dětem dost práce, ztrácely se v písmenech“ (vyučující č. 2)

Chyby: nejtěžší najít mrkev

Přínos: rozvoj očních pohybů

Nedostatky: nebyly

Další náměty: zadáno jako DÚ

Závěr: Cvičení odpovídalo schopnostem žáků, nebyly připomínky, rozvíjí dílčí čtenářské dovednosti, proto bude ponecháno.

14. cvičení – třídění ovoce a zeleniny (téma Ovoce)

Cvičení bylo hodnoceno všemi sedmi vyučujícími a všemi kladně.

Obtížnost: snadné

Chyby žáků: nebyly. Pouze nepozornost ve čtení zadání (př. zakroužkuj)

Přínos: vztah k látce ČJ – slova nadřazená a podřazená, návaznost na téma zelenina

Nedostatky: „slova nadřazená se podle ŠVP u nás ještě neprobírají, přesto děti ale zvládly cvičení splnit.“ (vyučující č. 5), technická připomínka: výměna obrázku košíku za klasický proutěný – pro žáky tento matoucí, považovali také za bedýnku.

Další náměty: neuvedeny

Závěr: Cvičení ponecháme, i přes neznalost nadřazených a podřazených slov se dá lehce vysvětlit.

List 10

15. cvičení – cesta k myšce (téma Polní plodiny)

Cvičení bylo hodnoceno všemi sedmi vyučujícími.

Obtížnost: středně obtížné

Chyby: „problém měly děti s menším všeobecným rozhledem, které mají i menší rozhled v tématech“ (vyučující č. 5)

Přínos: doplňuje látku učiva prvouky

Nedostatky: vychází z učebnice, přesto zadání „vybarvi rostliny, které rostou na poli“ je pro děti zavádějící (argumentují – mrkev, celer se také pěstují na poli – doporučila bych promyslet popř. vyměnit v tabulce některé názvy)

Další náměty: zde se nabízí opět text z encyklopedie – 3 stejné texty - jeden pravdivý, dva v jedné větě pozměnit na nepravdivé, rozhodni, který je pravdivý.

Závěr: Ke cvičení více výhrad, v nejasnosti zadání, spíše učivo prvouky než rozvoj čtenářství, promyslíme dle dalších námětů možnost náhradního cvičení.

16. cvičení – řazení dle abecedy (téma Polní plodiny)

Cvičení bylo hodnoceno všemi sedmi vyučujícími.

Obtížnost: pokud umí abecedu - snadné

Chyby žáků: neuvedeny

Přínos: propojení s ČJ

Nedostatky: 4 ze 7 ročníků ještě nebralo řazení dle abecedy – proto vyučující úkol nevyužili

Další náměty: možné spojit s výrobkem z obilí

Závěr: Souvisí s předchozím cvičením, tudíž dojde-li ke změně, pak bude změněno i toto cvičení, abeceda bude vynechána.

List 11

17. cvičení – báseň - Ráj domova (téma Místo, kde žijeme)

Hodnotilo 5 vyučujících.

Obtížnost: středně těžké (většinou ústní příprava, poté samostatně – i přesto někteří žáci pletou)

Chyby žáků: někteří žáci rýmům nerozumí, nepoznají je

Přínos: práce s uměleckým textem – důležité porozumění

Nedostatky: nebyly

Další náměty: „Zjednodušili jsme pro nedostatek času, očíslovali části na doplnění a žáci pak pouze vpisovali na volný řádek čísla – žáci ale psát chtěli.“

Závěr: Práce s uměleckým textem v dnešní době činí žákům potíže, právě proto voleny i takové texty, jsou potřebné v rozvoji dítěte po stránce čtenářské i kulturní. Cvičení tedy ponecháno, má význam.

List 12

18. cvičení – spojovačka (téma Život v obci)

Hodnotily 3 vyučující.

Obtížnost: Cvičení shledáno všemi jako těžší.

Chyby žáků: nezvládali správně spojit a nedovedli si pomoci textem v učebnici, neumí ještě účelně vyhledávat.

Přínos: „Cvičení, které nepřináší žádný konkrétní efekt.“ (vyučující č. 2)

Nedostatky: vyplnění nemusí být jednoznačné (viz. kulturní a sportovní zařízení), méně slovních spojení.

Další náměty: nenavrhnuty

Závěr: Záměrem tohoto cvičení byl rozvoj dovedností vyhledat informace v textu. Žákům druhého ročníku tato činnost činí problémy, neumí ještě účelně vyhledávat informace. Cvičení zvládnuto s dopomocí, přesto ponecháme, protože je důležité žáky již v tomto věku na tyto typy úkolů připravovat.

19. cvičení – pomotané věty (téma Rodina)

Hodnotilo 5 vyučujících. Všemi zhodnoceno kladně, děti pracovaly rychle a se zájmem, nebyl problém.

Závěr: Cvičení zvoleno vhodně, rozvíjí pozornost a upevňuje učivo prvouky a pro žáky je motivující, ponecháno.

List 13

20. cvičení – rýmovačka – doplňovačka (téma Život člověka)

Hodnotily 4 vyučující.

Obtížnost: Děti zhodnotily cvičení jako jednoduché

Chyby: nebyly

Přínos: přemýšlení nad obsahem textu

Nedostatky: neuvedeny

Další náměty: „*Po přečtení básně jsme si povídali, jak se dítě vyvíjí, bavilo je to.*“ (vyučující č. 3)

Závěr: Cvičení zhodnoceno jako snadné, někdy až příliš, proto ponecháme, ale mírně zvýšíme obtížnost ubráním dalších slabik.

21. cvičení – spojovačka (téma Život člověka)

Hodnotily 4 vyučující:

Obtížnost: lehké

Chyby žáků: nebyly

Přínos: žáci pracovali s radostí

Nedostatky: moc lehké

Další náměty: „*možnost nevynechávat první písmeno, ale ztížit tím, že vynecháme celé slovo kromě první slabiky*“ (vyučující č. 1)

Závěr: Cvičení pro žáky motivací, ale dle připomínek až příliš snadné, inspirujeme se námětem vyučující a ztížíme vynecháním celého slova kromě první slabiky.

List 14

22. cvičení – čtyřsměrka s úkoly (téma Řemesla a povolání)

Hodnotilo 5 vyučujících, všechny ryze kladně.

Obtížnost: odpovídala úrovni žáků

Chyby: většinou bezchybně

Přínos: „*Výborně! Děti pracují s chutí a samostatně.*“ (vyučující č. 6)

Nedostatky: technický – chybí háček u slova zpěvák ve čtyřsměrce

Další náměty: pro rychlejší - namalovat některé z povolání, motivační hra – pantomima na povolání

Závěr: Učiteli i žáky kladně zhodnocený list, proto není důvod jakkoli upravovat.

List 15

23. cvičení - práce s básní (téma Předměty denní potřeby)

Hodnotilo 6 vyučujících.

Obtížnost: nejednotné názory, 2 vyučující zhodnotily jako snadné, 2 vyučující zvolily společnou práci, 2 vyučující shledaly cvičení těžším: „*Celkově pro děti těžší v současné době hledat (tvořit) rýmy, hodně jsem tedy musela pomáhat.*“ (vyučující č. 2)

Chyby žáků: neznalost slova „robátko“ – nutné vysvětlit význam (čarokrásné, stvořeníčko – také nová slova pro děti, uvést synonyma)

Přínos: rozvoj slovní zásoby, práce s uměleckým textem

Nedostatky: pro většinu třeba nejprve společně vysvětlit neznámá slova – nemusí však být nedostatek, naopak přínos

Další náměty: dobře využitelné jako motivace k tématu prvouky – předměty denní potřeby

Závěr: Opět práce s uměleckým textem, která žákům činí potíže. Hledání rýmů a seznamování s novými slovy je dle mého názoru přínosem v rozvíjení čtenářství, cvičení ponecháno.

24. cvičení – hádanka - doplňovačka (téma Předměty denní potřeby)

Hodnotilo 6 vyučujících.

Obtížnost: spíš náročnější

Chyby: neschopnost přijít na systém, jak cvičení vypracovat

Přínos: rozvoj samostatného tvůrčího myšlení

Nedostatky: „*samostatná práce, vypracují výborné děti, slabší nechápou zadání.*“

Další náměty: nebyly

Závěr: Cvičení, které nebylo považováno za náročné, spíš hravé a oddechové. Možné řešení je činnost volit jako nadstavbovou pro rychlejší žáky, cvičení ponecháno.

List 16

25. cvičení – Zvířátka v zimě (téma Zima)

Hodnotilo 6 vyučujících. Rozporuplné reakce, proto volíme přímé citace pro konkrétní představu.

Obtížnost: Tento pracovní list byl velice zajímavým dokladem růzností pohledů vyučujících. Polovina vyučujících shledala cvičení jako velice přínosné, druhá část jako cvičení nepřiměřeně těžké pro žáky 2. ročníku.

Chyby žáků: neporozumění textu, neschopnost nalézt v obsahu potřebné

Přínos: nácvik čtení s porozuměním, pěkně užitečný list „Po přečtení – orientace v textu, hledali slovo nebaští, tělesná teplota, nervová soustava + vysvětlení pojmů atd, příbuzní sviště – hledali jsme v encyklopediích.“ (vyučující č. 3)

Nedostatky: „Text není přiměřený věku (nervová soustava) – článek dost dlouhý a těžký, polovina dětí nezvládla odpovědět na otázky správně a složit tajenku.“ (vyučující č. 4), článek obtížný na pochopení i vlastní čtení, raději volit hry, rébusy, domalovánky

Další náměty: „Na tento prac. list lze velmi dobře navázat i články v učebnici čtení (čítanka nakl. Nová škola str. 82 – 85) o veverce a netopýrovi (ČJ – Alter str. 56), děti práce velmi bavila a odstartovala několikadenní povídání o zvířátkách nošení encyklopedií z domova, vymýšlení příběhů o zvířátkách, jejich kreslení (viz. přílohy)...“ (vyučující č. 2)

Závěr: Toto cvičení vyžaduje ovládnutí čtení s porozuměním. Proto bylo malou zkouškou pro žáky i učitele, jak k němu přistoupí a přijmou ho. Reakce byly vyloženě protichůdné. Na jedné straně cvičení hodnoceno jako nepřiměřené věku, na druhé stranu velice přínosné pro své další využití a přesah. Cvičení může být považováno za obtížnější, ale pokud se před prací vysvětlí významy některých neznámých slov, může se stát zajímavým přínosem do vyučování. Je nutné brát v úvahu úroveň konkrétní třídy. Cvičení přes rozporuplné reakce bude ponecháno v původní verzi a je na vyučujícím zhodnotit úroveň svých žáků a dále tak se cvičením pracovat například společně nebo zcela vynechat.

List 17

26. cvičení – přimíchané slabiky (téma Vánoce)

Hodnotilo 6 vyučujících.

Obtížnost: pro většinu odpovídající věku, 2 vyučující shledávají náročným.

Chyby žáků: zvládli až po společném přečtení a s pomocí.

Přínos: samostatná práce – tiché čtení

Nedostatky: „málo tvořivé – chybí obrázky – děti neupoutá“

Další náměty: „Pěkný příběh pro další povídání o Vánocích, děti se hodně nasmály u upravených slov.“ (vyučující č. 5)

Závěr: Zvoleno jako další neotřelý typ cvičení na rozvoj čtení s porozuměním, přizpůsobeno věku jako velice jednoduchá varianta. Příběh přebrán z učebnice, kde je ve formě „obrázkového čtení“, tudíž zde se nejevilo jako nutné ani žádoucí přidávat obrázky, navíc nám jde o samotný text, který je velice podnětný pro další povídání spíše než pro vybarvování. Cvičení bude ponecháno v původním znění.

Přání do nového roku

Nebráno jako samostatné cvičení, jen na doplnění, vyjádřila se pouze jedna paní učitelka. „*O přáních jsme si povídaly v kruhu na koberci (děti soustředěně poslouchaly, rozvíjely slovní zásobu), hned jsme při tom i zhodnotili, co už např. dokázali.*“ (vyučující č. 4)

Závěr: Doplnující cvičení, které učitelé můžou a nemusí využít, ponecháno.

List 18

27. cvičení – Dělení slov ve větě (téma Lidé a čas – kalendář)

Hodnotilo 6 vyučujících.

Obtížnost: zhodnoceno jako těžké

Chyby: rozdělování slov s předložkami, „*náročné pochopit zadání, stejným způsobem rozdělujeme slova na slabiky.*“ (Vyučující č. 5)

Přínos: „*je to velký problém v ČJ – proto potřebné cvičení.*“ (vyučující č. 1)

Nedostatky: příliš dlouhé věty – volit věty, které se vejdou na jeden řádek

Další náměty: zpěv písní (určování do jakého ročního období se hodí)

Závěr: Obtížnější cvičení, které je ale i dle připomínek jednotlivých vyučujících velice potřebné. Proto bude ponecháno, jen se zkrátí věty tak, aby se každá vešla na jeden řádek.

28. cvičení – slovo „vetřelec“ (téma Lidé a čas – kalendář)

Hodnotilo 6 vyučujících, všechny se shodly v kladném hodnocení, neměly dalších připomínek.

Závěr: Cvičení, které většinou znají učitelé i děti, proto nebyl problém vyřešit. Je zde vidět, že pokud jsou děti na určitý typ cvičení zvyklé, znají ho, nedělá řešení problém. Cílem práce je ale především ukázat různé typy netradičních motivujících cvičení, které by mohly inspirovat i vyučující do další výuky.

29. cvičení - vyluští slovo (téma Lidé a čas – kalendář)

Hodnotilo 6 vyučujících, cvičení zhodnotily jako pěkné, bez připomínek. Jedna vyučující uvedla, že „*obtíže měly jen děti s problémy s prostorovou orientací.*“ (vyučující č. 5)

Závěr: Drobná činnost motivující žáka k vyřešení. Pro učitele příklad možnosti dalšího využití v jiné oblasti, cvičení ponecháno.

List 19

30. cvičení – budík – obrázková říkanka (téma Lidé a čas – hodiny)

Hodnotilo 5 vyučujících.

Obtížnost: středně těžké

Chyby žáka: problém hledat rýmy – někteří

Přínos: přesun do ČJ, verše, rýmy – problém dnešních žáků

Nedostatky: potíže s hledáním rýmů mohlo způsobit to, že žáci opticky neviděli napsaná potřebná slova (některé v podobě obrázků), „zbytečné – mnoho podobných cvičení i v pracovním sešitě“ (vyučující č. 6)

Další náměty: opakování učiva o hodinách, druhy hodin

Závěr: Voleno jako motivační cvičení, upraveno bude přidáním volných řádek na vepsání slov k obrázkům. Děti měly problém najít rýmy, pokud obě slova neviděly v písemné podobě.

31. cvičení – skrytá slova (téma Lidé a čas – hodiny)

Hodnoceno všemi 7 vyučujícími. Cvičení všemi zhodnoceno kladně, žáci zvládli samostatně, rozvoj zrakového vnímání

Závěr: Drobné cvičení na rozvoj zrakového vnímání, ponecháno.

List 20

32. cvičení – podivné věty (téma Lidské tělo)

Hodnoceno všemi 7 vyučujícími

Obtížnost: těžké

Chyby žáka: slabší nechápou ani po vysvětlení, 2. a 3. část náročná na pozornost

Přínos: rozvoj očních pohybů, pozornosti

Nedostatky: jednotlivá cvičení na stránce lépe rozlišit, pracné na vysvětlování

Další náměty: pro zjednodušení podtrhávat barevně jednotlivá písmena, „ukazovali jsme si další části hlavy + ukazovali jsme si týl, temeno – méně známé části + další části těla, píseň hlava ramena..., 3. část..seřaď slova dle abecedy.“ (vyučující č. 3)

Závěr: I přes poměrně dost připomínek, bude cvičení ponecháno. Zadáání je třeba upravit a rozlišit jednotlivé úkoly. 2. a 3. cvičení může být opět voleno pro nadanější žáky.

List 21

33. cvičení – šifry (téma Naše smysly)

Cvičení bylo hodnoceno pěti vyučujícími. Všechny 5 vyučujících hodnotilo kladně.

Obtížnost: snadné

Chyby žáků: nebyly

Přínos: motivace pro děti, neotřelé cvičení, „dobrý nápad - téměř všichni zvládli naprosto sami, list se dětem líbil.“ (vyučující č. 5)

Nedostatky: nejsou

Další náměty: „Kde, jaký smysl v jakém povolání nejvíce potřebuji, důležitost smyslů pro zvířata.“

Závěr: Cvičení možná ke konci zvoleno až příliš snadné, ale bylo to s úmyslem na závěr práce se sborníkem dodat dětem sebedůvěru, dát pocit, že samy dokáží rozluštit a vyřešit důležitý úkol, motivovat je tak k další práci. Podle reakcí svůj účel cvičení splnilo.

List 22

34. cvičení – báseň - Kdyby tu nic nebylo (rozloučení)

Cvičení bylo hodnoceno všemi 7 vyučujícími.

Jednalo se o báseň na rozloučenou, tudíž žádná z vyučujících neshledala problém.

Dvě vyučující využily obsah básně k povídání o domově: „líbilo se, vyprávěli jsme si o domově, o našem Podještědí, hledali jsme v básni rýmy, sloky, verše.“

Závěr: Báseň měla propojit celkové téma poznávání našeho světa, kde by se nám mělo líbit vždycky a slonovi „Popletovi se na tom našem světě taky líbí“. K básni nebyly zadány další činnosti, je možné výtvarně zpracovat, povídat si o našem kraji, jak to udělaly některé paní učitelky. Báseň má určité poselství, které je třeba s dětmi rozebrat spíš než báseň řešit technickou stránku básně.

Závěrečné shrnutí

Některá cvičení nebyla hodnocena všemi vyučujícími. Důvodem byla skutečnost, že daná cvičení nebyla konkrétní třídou vůbec vypracována. Stalo se tak, pokud vyučující nestihli pracovat s listem v období, do kterého svým obsahem patřil, vyučující se zpětně ke cvičením pak již nevraceli. Tento problém řešili převážně vyučující ze ZŠ Česká, Liberec, kteří používali v Českém jazyce nově učebnice řady Fraus a pracovní listy se jim většinou do jazykových hodin nedařilo zařadit. Uváděli, že učebnice je obsahově tak přeplněna, že nedává mnoho příležitostí k dalším činnostem. V předmětu Prvouka/Člověk a jeho svět pak bylo obtížné stihnout vyplnit všechny pracovní listy.

Celkově se nenašlo cvičení, které by negativně hodnotilo všech 7 vyučujících, jednalo se spíše o podnětné připomínky pro další využívání ve smyslu mírné úpravy zadání či dalších námětů do výuky. Nelze tedy zobecnit, které cvičení je nejvíce zdařilé a které nejméně. Do hodnocení se promítají jednak schopnosti žáků jednotlivých tříd a neméně přístup a podání konkrétního učitele. Hodnocení podléhá subjektivním podmínkám dané třídy a ze vzorku sedmi hodnotících nelze zobecnit žádné obecně platné pravidlo.

Je možné pouze poukázat na cvičení, která se zdála zdařilá všem sedmi respondentkám. Patřila by mezi ně cvičení 3, 7, 10, 11, 19, 23 a 33. Naopak nejvíce konfrontovaným cvičením bylo cvičení 16. Nedostatky se objevovaly ve cvičeních střídavě, nejvíce připomínek bylo u cvičení 1, 2, 4, 15 a 32. Na připomínky bude reagováno upravením konkrétních cvičení.

5. Příprava a průběh interview

Interview se uskutečnila v průběhu měsíce února roku 2009. Před samotnými rozhovory bylo třeba zajistit řadu věcí. Protože se jednalo o strukturovaný rozhovor, bylo nutné předem pečlivě připravit otázky, podle kterých bude rozhovor veden. Otázky měly za úkol shrnout celkově práci se sborníkem za celé první pololetí školního roku 2008/2009. Opíraly se o stanovené hypotézy a cíle naší práce.

Dalším důležitým bodem v přípravě byla volba záznamu. Volba záznamu v této výzkumné metodě je velmi zásadní, protože ovlivňuje samotný průběh rozhovoru. Zvolena byla audio nahrávka pomocí diktafonu. Výhodou metody je doslovný záznam dat, výzkumník se může plně věnovat rozhovoru, nenarušuje atmosféru např. zapisováním odpovědí. Nahrávací přístroj, ovšem může způsobit nervozitu odpovídajících, snahu odpovídat lépe, když jsou nahráváni. Jelikož mými respondenty jsou dospělé osoby zvyklé na mluvený projev, který někdo poslouchá, nezdála se mi tato metoda nevyhovující. Navíc v našem výzkumu nejde o nijak citlivé nebo intimní téma, ale o zhodnocení programu z hlediska přínosu do výuky.

Následovala domluva s jednotlivými vyučujícími. O záměru závěrečného hodnocení byli vyučující seznámeni již před začátkem práce se sborníkem. Kontakt probíhal většinou telefonicky. Jelikož program byl koncipován na první pololetí, kontaktovala jsem vyučující na konci ledna, abych zjistila daný stav. Většina vyučujících pracovní listy dokončovala ještě v první polovině února. Proto se naše společná setkání uskutečnila v posledních únorových dnech. Při domluvě schůzky jsem každou z vyučujících seznámila se záměrem audio nahrávky a zeptala se na souhlas. Neodmítla žádná ze sedmi tázaných vyučujících.

Rozhovory proběhly vždy před nebo po vyučování s danou paní učitelkou v její třídě. Všechny paní učitelky mne přijaly velmi vstřícně, proto nebyl problém s navázáním příjemné atmosféry. Na počátku rozhovoru byla každá z vyučujících dotázána na souhlas s využitím dat do této práce. Následovala řada 13ti otázek, na které vyučující volně odpovídali. Doba trvání rozhovoru se pohybovala mezi 10 – 15 minutami. Domnívám se, že diktafon nerozrušil atmosféru, šlo o malý moderní přístroj, který byl po dobu rozhovoru položen na lavici. Všechny rozhovory byly nahrány a následně přepsány do písemné podoby (ukázka v příloze).

6. Výsledky interview

Strukturovaný rozhovor byl proveden se sedmi respondenty. Všechny 7 respondentů bylo ženského pohlaví. Pokud jsme při kategorizaci jednotlivých výpovědí dospěli k takovým závěrům, které bylo možné pro přehled sestavit do tabulky, učinili jsme tak.

1. Do jakých vyučovacích předmětů jste nejčastěji pracovní listy zařazovala?

Tabulka č. 1

Alternativa	Český jazyk - čtení	Prvouka/Člověk a jeho svět	Kombinace předchozích dvou
Počet vyučujících	4	1	2

Tabulka ukazuje, že vyučující nejčastěji využívali pracovních listů v rámci českého jazyka, konkrétně ve čtení (4) dále v kombinaci s předmětem Prvouka/Člověk a jeho svět (2) a pouze 1 respondentka využívala pracovní listy výhradně v hodinách prvouky.

Oba názvy Prvouka a Člověk a jeho svět uvádíme proto, že ve sledovaných třídách se název předmětu lišil. 4 ze 7 sledovaných tříd nazývají předmět Prvouka, další 3 třídy využívají názvu Člověk a jeho svět.

2. Do kterých částí hodin jste nejčastěji pracovní listy zařazovala?

Tabulka č. 2

Alternativa	Úvodní část	Hlavní část	Závěrečná (opakovací) část
Počet vyučujících	0	0	7

Tabulka jednoznačně ukazuje, že všichni tázaní vyučující (7) nejčastěji pracovali s listy v opakovací/závěrečné části vyučovacích hodin. Uváděli dále, že cvičení využívali jako uvolňující, v jedné třídě byli žáci prací s listy odměňováni.

3. Do jaké míry chápali žáci Vaší třídy zadání úkolů?

Tabulka č. 3

Alternativa	Většina třídy pochopila	Polovina třídy potřebovala pomoc	Méně než polovina třídy pochopila
Počet vyučujících	4	2	1

Z tabulky je vidět, že ve 4 případech (třídách) většina žáků chápala zadání úkolů a byla schopna samostatně pracovat, ve 2 třídách byla u poloviny žáků nutná dopomoc v podobě opakovaného vysvětlení zadání. Pouze v 1 třídě chápala zadání úkolů méně než polovina žáků ve třídě.

4. Jak byla cvičení časově náročná?

Tabulka č. 4

Alternativa	Do 10ti minut	10 – 15 minut	15 - 20 minut
Počet vyučujících	3	3	1

Z tabulky je zřejmé, že v 6 třídách žáci zvládli cvičení plnit v průměru do 15ti min i dříve, což je potěšitelné zjištění. „*Pro účel, ke kterému byly vytvořeny, časově naprosto odpovídalo.*“ (vyučující č. 2)

Časová náročnost tak odpovídá stanoveným požadavkům před tvorbou souboru cvičení.

5. Pro kterou úroveň dětí byl sborník postaven (nadané, průměrné, slabé)?

Tabulka č. 5

Alternativa	Pro nadané žáky	Pro průměrné žáky	Pro slabé žáky
Počet vyučujících	2	5	0

Většina (5) ze (7) dotazovaných vyučujících spatřuje obtížnost sborníku přiměřenou průměrným žákům. Pouze 2 vyučující by sborník volili jako nadstavbovou činnost pro nadanější žáky nebo tento druh úkolů ponechali do vyšších ročníků.

6. Jak na práci se sborníkem reagovaly děti, byl pro ně motivací v hodinách?

V 5ti případech vyučující uvedli ryze kladnou odpověď, sborník pro děti představoval motivaci. Uváděno, že děti si cvičení se slonem zapamatovaly a těšily se na další cvičení. Ve 2 případech uvedena postupná ztráta motivace. V jednom případě z důvodu přemíry pracovních listů ve výuce (na jeden týden pracovní list sborníku „Čtu si a poznávám svět a ještě pracovní list k učebnici Poznávám svět), ve druhém případě se motivace vytrácela z důvodu obtížnosti cvičení, které žáci nebyli schopni samostatně plnit.

7. Jaký je Váš názor na význam sborníku v rozvoji čtení?

6 ze sedmi vyučujících spatřuje význam sborníku v rozvoji čtení žáků druhého ročníku ZŠ. Sborník obsahuje cvičení rozvíjející zrakové a prostorové vnímání, paměť, pozornost a porozumění čtenému, což dle vyučujících působí kladně na rozvoj čtení. „...*pokud bych sborník neměla k dispozici, hledala a připravovala bych si podobné materiály sama.*“ (vyučující č. 4)

Vyučující, která přínos ve vlastním rozvoji čtení nespatřuje, uvádí přínos sborníku do vyučování v jiných, neméně důležitých oblastech, které dle jejích slov děti nutně potřebují. „... *Velký klad práce vidím v tom, že se musí žák samostatně rozhodovat, přemýšlet o tom, co čte a jak bude dál postupovat.*“ (vyučující č. 1)

8. Doplnoval sborník vhodně učivo předmětu prvouka/člověk a jeho svět?

5 dotazovaných vyučujících odpovědělo ano v otázce vhodného doplnění učiva Prvouky/Člověk a jeho svět. Výhody spatřují v možnosti vracet se nenásilně a v jiné formě k danému učivu. Zbýlé dvě vyučující vidí sborník také jako vhodný doplněk, ale poukazují na nedostatek času pro práci s listy, proto se kloní k výběru pouze některých pracovních listů (konkrétně neuvedeny).

9. Přispěl sborník k naplňování očekávaných výstupů ve vzdělávacích oborech Člověk a jeho svět a Český jazyk a literatura?

Všech 7 dotazovaných se shodlo na kladné odpovědi, jedna z vyučujících uvedla, že sborníkem lze rozvíjet všechny klíčové kompetence.

10. V čem spatřujete nedostatky sborníku, co byste změnila?

Konkrétní připomínky k jednotlivým cvičením byly již probrány v předcházející kapitole. Velké nedostatky nejsou spatřovány žádnou z vyučujících, drobné připisují prvnímu využívání v praxi. Jedna z vyučujících upozorňuje na obtížně zvolené cvičení a text (str. 16 a str. 20), cvičení byla již detailně rozebrána, proto se k nim nebudeme nyní vracet. Dva vyučující doporučují zvážit využitelnost a nutnost pracovních listů do výuky, bez nabídky by je nenapadlo hledat podobnou práci a zároveň by podobné listy posunuly do vyšších ročníků. Další vyučující doporučuje volit pestřejší formy práce (lepení, stříhání) a přidat více ilustrací.

11. V čem spatřujete přínos projektu do vyučování pro Vás?

Přínos sborníku do vyučování spatřuje všech 7 tázaných. Konkrétní možnosti přínosu sborníku pro samotné vyučující jsou uvedeny v bodech

- usnadnění práce (hotové vymyšlené cvičení)
- graficky velmi pěkně zpracované listy
- propojení učiva 2 předmětů (integrace vzdělávacích obsahů)
- napomáhá k rozvoji čtenářských dovedností
- ověření znalostí žáků jinou formou
- škála nových cvičení – náměty pro využití s jiným učivem
- dobré nápady, zajímavé úkoly – zpestření hodiny
- zájem dětí o výuku - nenudí se
- možnost vybrat si, který list a jakým způsobem využiji (nemusím využít všechny – samostatné listy)

12. V čem spatřujete přínos projektu do vyučování pro žáky?

Přínos sborníku do vyučování spatřuje všech 7 tázaných. Konkrétní možnosti přínosu sborníku do výuky pro žáky jsou uvedeny v bodech:

- pestřejší vyučování, žáci se nenudí
- motivace k plnění úkolů (postava slona a zajímavě volené úkoly)
- rozvoj čtenářských dovedností nenásilnou formou (dekódování i porozumění textu)
- rozvoj samostatnosti, samostatného úsudku a rozhodování
- získání náklonnosti ke sborníku znamená kladný vztah ke čtení

13. Doporučila byste sborník dalším vyučujícím?

Kladně odpovědělo všech 7 dotazovaných vyučujících. Následně byli vyučující tázáni na důvod, pro který by sborník doporučili. Odpovědi bude nejlépe opět shrnout a uvést pro přehlednost v bodech:

- zásobník nápadů
- možnost pro zpestření výuky, nabourání zaběhlých stereotypů učitele, inspirace k další tvorbě (k jiným příležitostem)
- možnost vybrat si, co potřebuji, nenutí k vyplnění všech listů
- vhodné pro šikovnější jako materiál navíc

„každý učitel má možnost přizpůsobit pracovní listy svým podmínkám, konkrétnímu učivu“ (vyučující č. 2)

- využití mezipředmětové vazby
- graficky dobře zpracovaný, písmo odpovídá věku žáků

Tři vyučující odpověděli ano, ale pozastavili se nad využitím sborníku ve výuce. Problém spatřovali v nedostatku času z přemíry jiného materiálu a nebyli tak schopni všechna cvičení využít. Proto upozorňují další učitele, pokud mají nabitě hodiny, ať zváží využít dalšího materiálu do výuky.

Závěry, které vyplývají z rozhovorů:

- Pracovní listy byly vyučujícími nejčastěji využívány v hodinách čtení.
- Práce s listy byla uskutečňována nejčastěji v závěrečných částech vyučovacích hodin.
- Více než polovina vyučujících sdělila, že většina žáků zvládala plnit úkoly samostatně.
- Časová náročnost cvičení se nejčastěji pohybovala do 15ti minut.
- Většina vyučujících se domnívá, že sborník je postaven pro průměrného žáka 2. ročníku, ostatní by volily pro nadanější žáky.
- Z hlediska přístupu žáků vyučující sborník shledávají motivujícím prvkem v hodinách. Pouze ve 2 případech se u žáků zájem postupně snižoval.
- Dle vyučujících sborník působil kladně na rozvoj čtení, nejčastěji byl zmiňován rozvoj porozumění, paměti a smyslového vnímání, v jednom případě nebyl přínos spatřován přímo v rozvoji čtení, ale dovednostech ke čtení vedoucích.

- Sborník sloužil jako vhodná a nenásilná forma doplnění a opakování učiva prvouky/Člověk a jeho svět. Problém některých vyučujících spočíval v nedostatku času na pracovní listy.
- Sborník zhodnocen přínosným v postupném naplňování očekávaných výstupů vzdělávacích oborů Český jazyk a literatura a Člověk a jeho svět.
- Velké nedostatky neuváděny, spíš docházelo k zamyšlení, zda sborník nevolit jako nadstavbovou činnost pro nadanější žáky, či posunout tyto typy cvičení do vyšších ročníků.
- Pro vyučující sborník přinesl nová neotřelá cvičení, která mohou dále v jiných formách používat, cvičení již mají připravená a sami si můžou zařadit dle potřeb do výuky, integruje se zároveň vzdělávací obsah více předmětů, vyzdvižena grafická stránka listů.
- Pro žáky cvičení představuje zpestření výuky, rozvíjí čtenářské dovednosti a nenásilnou formou opakuje učivo prvouky/člověk a jeho svět, žáci jsou motivováni k práci a ke čtení.
- Sborník doporučen k dalšímu využívání, vyučující ponechávají na zvážení, zda každý vyučující je časově schopen sborník celý se všemi dětmi vyplnit. Je tedy na každém vyučujícím, jak ke sborníku přistoupí, lze jej využívat jako nadstavbovou činnost pro rychlejší žáky, může sloužit i jako domácí práce.

III. ZÁVĚR

Prezentovaná práce „Rozvoj čtenářské gramotnosti ve 2. ročníku ZŠ realizací programu „Čtu si a poznávám svět“ si kladla za cíl integrovat vzdělávací obsahy 2 vzdělávacích oborů, a to Český jazyk a literatura a Člověk a jeho svět, ve sborníku pracovních listů nazvaném „Čtu si a poznávám svět“. Cílovou skupinou se stali žáci 2. ročníků ZŠ.

Teoretická část práce se tak zabývala současným kurikulem ve vzdělání, přiblížila otázku čtenářské gramotnosti u nás i ve světě. Vzhledem k cílové skupině žáků se soustředila také na pojetí a možnosti ve výuce prvopočátečního čtení a na otázku motivace žáka mladšího školního věku v učebním procesu.

Jedním z cílů praktické části bylo na základě získaných obecných poznatků sestavit již konkrétní program. Program byl sestaven pro první pololetí 2. ročníku ZŠ, vzniklo tak 22 originálních pracovních listů na podporu čtenářských dovedností, které tematicky vycházely z učebnice „Čtu si a poznávám svět“. K jednotlivým cvičením bylo přistupováno s ohledem na věk žáků a důraz byl kladen na činnosti netradiční a pestré, které vzbudí zájem žáků a zároveň nebudou časově náročné.

Funkčnost sborníku byla ověřována v prvním pololetí školního roku 2008/2009 v sedmi třídách druhých ročníků ZŠ Libereckého kraje. Základním kritériem pro spolupráci bylo využívání učebnice „Poznávám svět“, na kterou byly pracovní listy vázány. Významnou roli v celém procesu hrály jednotliví vyučující, kteří hodnotili jednotlivé cvičení a na závěr byli podrobeni strukturovanému rozhovoru.

Program se podařilo dokončit a ověřit ve všech sledovaných třídách. Na základě písemných komentářů k jednotlivým cvičením byly informace shrnuty, vyhodnoceny a na základě výsledků malého kvalitativního šetření byla některá cvičení poupravena či nahrazena dle požadavků tak, aby mohla být dále využitelná pro žáky i jejich učitele. Vznikla tak konečná podoba sborníku pracovních listů pro žáky 2. tříd (přílohy), ke které byla přidána metodická příručka s vyřešenými úkoly a metodickými pokyny ke konkrétním úkolům (přílohy).

Závěrečnou fází šetření bylo uskutečnění rozhovorů se všemi spolupracujícími vyučujícími. Interview proběhlo strukturovanou formou a přineslo řadu zajímavých výpovědí, které byly rozebrány a vyhodnoceny. Na základě výsledků šetření můžeme potvrdit či vyvrátit dříve stanovené hypotézy.

První hypotéza „*Využití jednotlivých cvičení sborníku „Čtu si a poznávám svět“ jako doplňkového materiálu v hodinách prvouky (popřípadě Člověk a jeho svět) a čtení může pomoci vyučujícím vhodně integrovat a oživit učivo daných předmětů*“ se potvrdila. Vyučující spatřovali přínos sborníku do výuky právě v nenásilné integraci daných předmětů. Oceňovali dále, že cvičení byla volena netradičně a pro žáky zajímavou formou, která zpestřovala výuku. Je zřejmé, že pokud by žáci s podobnými materiály pracovali příliš často, ztrácela by se motivace k činnosti a pracovní listy by se brzy staly všední a rutinní záležitostí, ke které žák postupně ztrácí kladný vztah.

Naopak vyvrácena byla druhá hypotéza, která předpokládala využívání pracovních listů „*Čtu si a poznávám svět*“ nejčastěji v úvodních částech hodin Prvouka/Člověk a jeho svět. Pracovní listy byly nejčastěji zařazovány do hodin čtení, a to do jejich závěrečných částí. Využívání sborníku v hodinách čtení se ukázalo celkově vhodnějším. Vyučující, kteří sborník zařazovali výhradně do čtení, neměli problém zvládnout všechny pracovní listy. Naopak při využívání listů v hodinách prvouky tomu bylo naopak. Ovšem při tak malém vzorku respondentů nelze závěr jakkoli zobecňovat.

Třetí hypotéza ve znění „*Přínos sborníku do vyučování mohou učitelé spatřovat v rozvoji čtení žáků 2. ročníku ZŠ*“ se potvrdila částečně. Většina vyučujících spatřuje přínos v rozvoji dílčích dovedností vedoucích k rozvíjení čtenářství, což považují za jednoznačný přínos sborníku do vyučování. Nelze ale říci, že by sborník viditelně zlepšil úroveň čtení u vybraných žáků druhých tříd. Na zjišťování pokroku se výzkum ani nezaměřoval, šlo o to přispět k rozvoji čtenářských dovedností pomocí netradičních úloh, které u žáka probudí zájem o čtenářství, které je dále rozvíjeno ve vyšších ročnících. Mohlo by se tedy zdát, že jednotlivé úlohy nejsou klasickými příklady při rozvoji čtení s porozuměním, ale na začátku druhého ročníku má většina žáků ještě problém s dekodováním textu, proto je žádoucí volit cvičení, která vedou ke čtení s porozuměním postupně. Rozvoj čtenářské gramotnosti je proces dlouhodobý, celoživotní.

Soubor cvičení by měl sloužit jako ukázka možnosti pracovat se slovy, textem netradičním způsobem, poznávat různé typy cvičení.

Přínos sborníku do výuky je shledáván v motivaci žáků k činnostem, tudíž poslední hypotéza byla potvrzena, a tím i jeden z cílů celé práce. Rozvíjet u žáků pozitivní přístup k práci, jejich chuť řešit nové netradiční úlohy a dozvídat se něco nového je dobrým odrazovým můstkem k dalšímu vzdělávání, tedy i rozvíjení čtenářské gramotnosti.

Zjištění, které z šetření vyplynulo a nebylo dříve uváděno, svědčí o důležitosti přístupu a pojetí každého učitele v pohledu na jednotlivá cvičení a na individuálních podmínkách

konkrétní třídy. Výhoda sborníku je v tomto případě spatřována v možnosti využívat každý pracovní list samostatně. Názory vyučujících se mnohdy lišily a ve větším vzorku respondentů by tomu nebylo jinak. Je tedy v kompetencích učitele rozhodnout se dle svých priorit, konkrétních podmínek třídy, zda bude pracovat se sborníkem nebo využije-li všechny pracovní listy a jakým způsobem tak učiní.

Přínos diplomové práce je spatřován v představení uceleného sborníku pracovních listů „Čtu si a poznávám svět“, který byl již v praxi vyzkoušen a zbaven tak některých nedostatků a naopak doplněn o další přínosné poznámky sepsané v metodické verzi pracovních listů.

Osobní přínos spatřuji v možnosti hlouběji proniknout do problematiky čtenářské gramotnosti, která by v dnešním světě neměla být opomíjena žádným z pedagogů, byť učí jakýkoli předmět. Jde oprávněně o celosvětově řešenou otázku, která se dotýká každého jedince od počátku školní docházky po celý jeho další život.

Pro budoucí praxi si odnáším cenné poznatky, kterých jsem nabyla při tvorbě pracovních materiálů a při komunikaci se zkušenými pedagogy. Poznatky a náměty, které jsou v diplomové práci uvedeny, mohou být využívány dalšími pedagogy, kteří hledají nové cesty, jak se svými žáky „poznávat svět“.

PRAMENY A POUŽITÁ LITERATURA

- ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, s. r. o. 2001. s. 479. ISBN 80-7178-463-X.
- ČAREK, J. *Čarokruh*. Praha, Albatros, 1971
- DOLEŽALOVÁ, J. *Funkční gramotnost – proměny a faktory gramotnosti ve vztazích a souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-115-5.
- DOUBRAVA, L. Paradoxy výzkumu čtenářství. *Učitelské noviny*. 2008 *Český jazyk a literatura*. roč. 111, 2008, č. 17
- FABIÁNKOVÁ, B., HAVEL, J., NOVOTNÁ, M. *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*. 1. vydání. Brno: Paido 1999. 81 s. ISBN 80-8593-164-8.
- HRABAL, V, MAN, F., PAVELKOVÁ, I. *Psychologické otázky motivace ve škole*. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-23487-9
- CHALOUPKA, O.: *Škola a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing, 1995 ISBN 80-85865-41-6
- JALOVECKÝ, M. Proč některá zvířata v zimě spí? *Pastelka*. roč. 4 , 2002, č. 4
- JOHNOVÁ, J., KUCHTOVÁ, V., VÁGOVÁ, M.: *Poznávám svět*. Liberec: Dialog, 2008 ISBN 978-80-86761-76-3
- KELBLOVÁ, L. a kol.: *Čeští žáci v mezinárodním srovnání*. Praha: ÚIV, 2006. ISBN 80-211-0524-0.
- KRAMPLOVÁ, I., POTUŽNÍKOVÁ, E.: *Jak (se) učí číst*. Praha: ÚIV, 2005, ISBN 80-211-0486-4
- KŘIVÁNEK, Z.; WILDOVÁ, R. *Didaktika prvopočátečního čtení a psaní*, Praha: PedF UK, 1998, ISBN 80-86039-55-2
- LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Tvořivé vyučování*. 1.vydání. Praha: Grada, 2003 s. 43 – 45 ISBN 80-247-0374-2
- MÜHLHAUSEROVÁ, H., a kol. *Český jazyk 2*. Brno: Nová škola, 1998 ISBN 80-85607-79-4
- MÜHLHAUSEROVÁ, H., SVOBODOVÁ, J. *Slabikář pro první ročník základní školy*. Brno: Nová škola, 1999 ISBN 80-85607-89-1
- NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005 s. 151 – 163 ISBN 80-244-1236-5

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 – upravený sborník pracovních listů „Čtu si a poznávám svět“

Příloha č.2 – vyřešený sborník „Čtu si a poznávám svět“ s metodickou částí

Příloha č.3 – ukázky vypracovaných původních listů

Příloha č.4 – obrázky – fotografie – dokumentace konkrétní práce s listy

Příloha č.5 – ukázka „jak pracovní list č. 16 inspiroval k dalším činnostem“

Příloha č.6 – ukázky hodnocení sborníku žáky 2.B ZŠ 5. května v Liberci

Příloha č.7 – ukázka konkrétního řízeného rozhovoru

Příloha č.1 – Upravený sborník pracovních listů „Čtu si a poznávám svět“

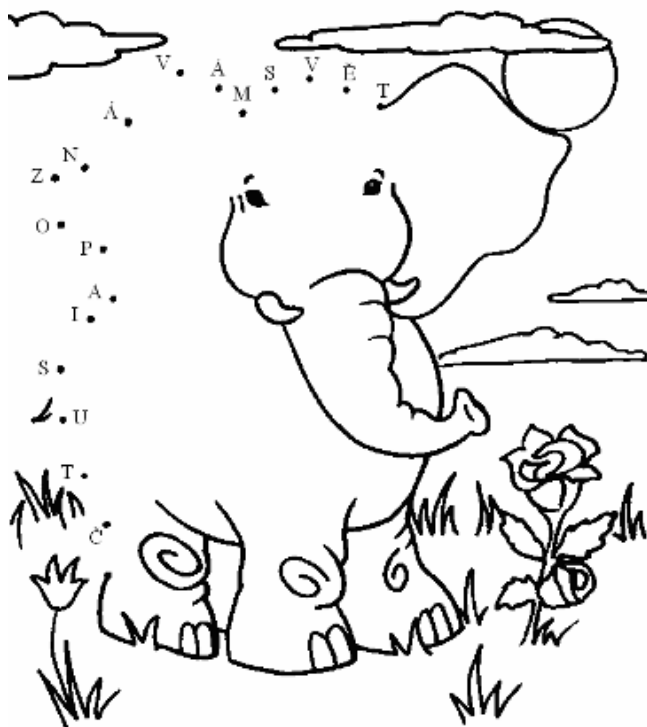
Sborník pracovních listů

"ČTU SI A POZNÁVÁM SVĚT"

☀ Ahoj děti, seznamuji Vás s pracovními listy, které se jmenují „ČTU SI A POZNÁVÁM SVĚT“. Pokud dokážete správně spojit písmenka názvu, můžete se vybarvit nového kamaráda.

☀ Seznámíme se s pár slovíčky. Čteme nahlas, počítáme slabiky a počet slabik zapíšeme do rámečku za slovo.

Prázdniny		prázdninách	
Strom		Stromem	
Hra		Hrál	
Honička		Honičku	
Sladký		Sladkou	
Hlas		Nahlas	
Bodlina		Bodlinku	
Duši		namouduši	
Nevěřil		Nevěří	

Co se stalo o prázdninách v lese

V vysoký stál. Pod tím stromem
 si hrál. Hrál si s , hrál si

s , hrál si s i s , hrál si

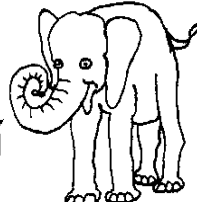
s na honičku, na házel ,

na troubil v klusu, dal sladkou pusu.

Hrál si s , ten ho píchl. Slon se lekl, nahlas

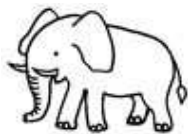
kýchl. Měl v bodlinku; volal sloní maminku.

To se stalo, namouduši, za Lhotou v hlubokém

buši. A kdo mi to nevěří, ten sní k večeři.

„My slona k večeři nesníme, raději s ním budeme poznávat náš svět“

✿ **Slo(v)ní počty**

Přijdeš na to, jak vznikl výsledek? Zkus objevit další slova.

ŠAŠEK + OKOLÍ + PLOTY + JEDLE + CESTA = ŠKOLA

PEPA + PETR + BÁRA + KOLO = _____

SYSEL + JELEN + MYŠKA + KAMIL + VÝLET = _____

PONÍK + LESÍK + SENÍK + KORÁB + KORÁL = _____

TATÍK + MUŽÍK + KOŽICH + KAČKA + KAŇKA = _____

BOBULE + HRADBY + KLAVÍR + DOUŠEK + KAMENÍ + KOLENA = _____

Vyšly nám ŠKOLNÍ _ _ _ _ _

✿ **Porad' slonovi**

Vyber z tabulky vhodná slova a doplň do vět.

ředitel	třídy	počítat
1. září	číst	psát
ředitelka	hřiště	tělocvičny

Je _____ a začala škola . Já chodím do druhé _____.

Školu řídí pan _____ nebo paní _____.

Ve škole se učíme _____, _____ a _____.

Cvičit chodíme do _____ nebo na _____.

✿ **Dokážeš správně spojit pravidla, která dodržujeme ve škole?**

Na každé spojení si vezmi jinou barvu pastelky.

Do školy chodím

poděkovat.

Plním všechny

ve třídě i na lavici.

Při vyučování

zadané úkoly.

Umím poprosit a

dávám pozor.

Udržuji pořádek

si rovnám do tašky.

Chovám se kamarádsky ke

včas.

Zdravím

dospělé lidi.

Školní potřeby

svým spolužákům.

✿ **Splnil jsi úkol?**

Můžeš vybarvit našeho školáka.

✿ Pokud jsi hotov, zkus vymyslet další 2 pravidla, která ve škole dodržujeme:

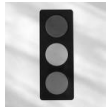

✱ Slon dopravě nerozumí

Dokážeš správně přečíst báseň? Do rámečku dokresli slova v básni.

SEMAFOR (Ludvík Středa)

měl dovolenou, to vám byly zmatky!

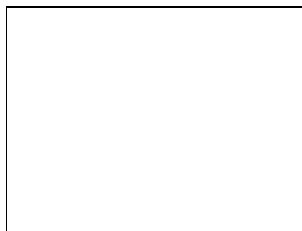
Někdo čekal na , jiný zase na červenou,

až se vprostřed pohádaly .

A kdekdo si lámal : Něco tady nehraje...

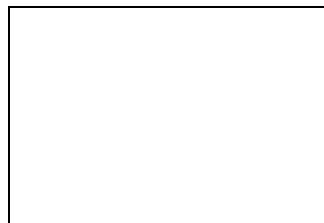
Kdo ukončil jejich hádku? Kdo rozsoudil jejich spor?

Odpočatý

Co je tohle za dopravu? Co to všechno znamená?

Honem dával do pořádku popletenou

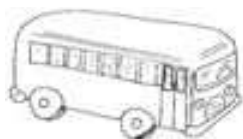
Červená!

Žlutá!

Zelená!

✿ Popleta slon

Rozluštíš dopravní prostředek? K obrázku přiřpiš správné číslo.

1

TOAUBILMO

2

OLKO

3

DLOTALE

4

TOAUBUS

5

OLĎ

6

KLAV

7

NITKASA

✿ Dalším úkolem je zakroužkovat dopravní prostředky podle

výskytu: po souši - *hnědě*

po vodě – *modře*

ve vzduchu - *zeleně*.

✿ Pokud jsi rychle hotov, můžeš si obrázky vybarvit.

✿ Slon Popleta nám chtěl povědět něco o POČASÍ, ale vypadla mu nějaká slovíčka, dokážeš je domalovat?

Počasí se stále mění. Někdy svítí a je jasno, jindy je

zataženo nebo , padají kroupy nebo sníh. Za bouřky se

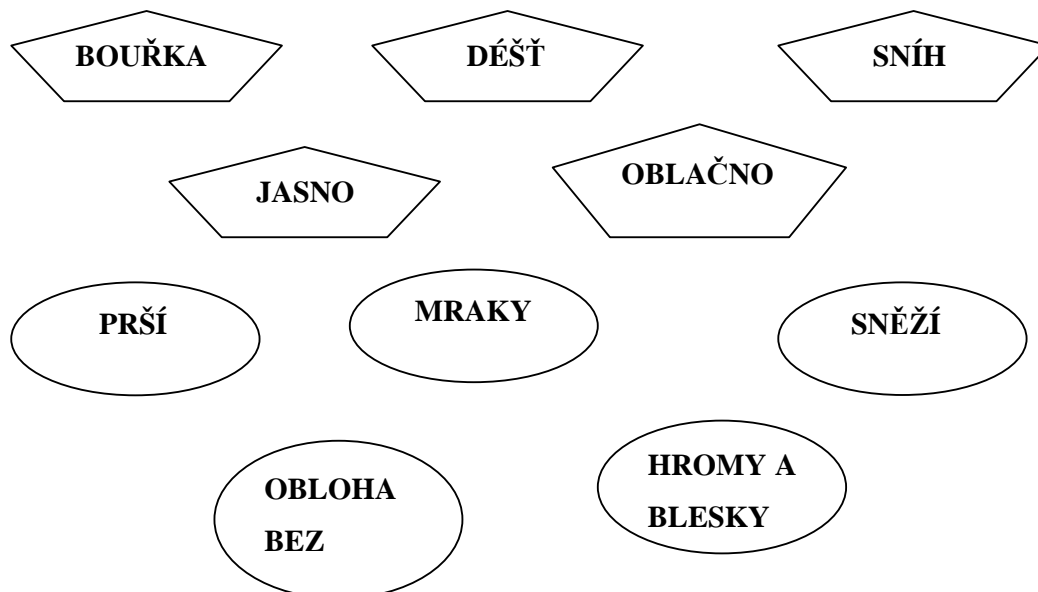
často a hřmí. Vytrvalé způsobují povodně.

Občas je bezvětří, někdy jen povívá vánek, jindy fouká vítr. Nejhorší

bývá vichřice, která kácí .

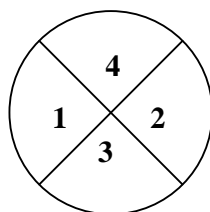
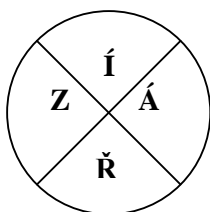
✿ Utvoř a vybarvi dvojice.

Na každou dvojici vezmi jinou pastelku.

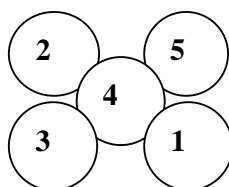
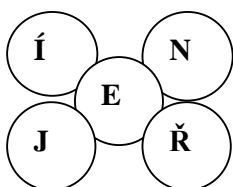

✿ Přišel podzim a s ním i slonův kamarád ježek a připravili pro tebe zašifrovaná slova.

Vyluštíš je a poznáš, co mají společného s podzimem? Čísla ti pomohou.

_____

_____

D	T
I	P
O	L
S	A

8	4
2	6
5	1
3	7

_____

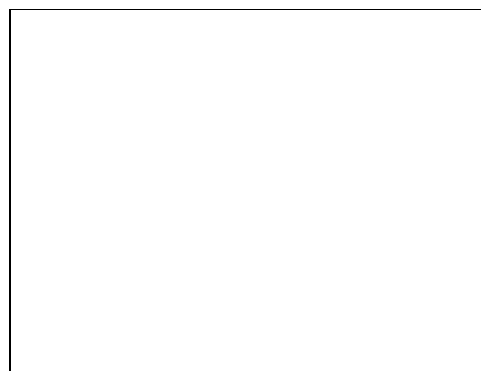
Do zašifrovaných slov se nám skryly podzimní _ _ _ _ _ .

✿ Umíš kreslit podle toho, co čteš? Vyzkoušej si to.

Nakresli strom s červenými listy.

Na zemi je již opadané hnědé listí.

Vpravo je ke stromu postaven žebřík
a za stromem vykukuje slunce.

✿ Do kterého ročního období se

obrázek hodí? Je to _____.

✱ Další z kamarádů slona Poplety je zajíček, který tuze rád ovoce a zeleninu.

Zaklel ti však své dobroty do vět, dokážeš je najít?

Účes nekrat' te, prosím.

česnek

Želva leze líně do kopce.

Dáš Marcele radu, jak mít dobré známky?

Bohatá komtesa látku na šaty sama nevybírá.

Koník Juraj čekal na svého pána.

Mrk, Eva na Radka a láska byla na světě.

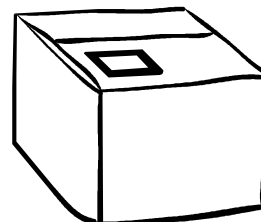
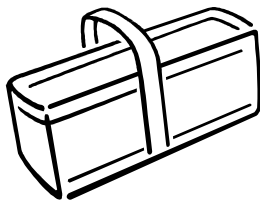
Napiš slovo nadřazené ke slovům, která jsi vypsál.

To slovo je _____ .

✱ Ovoce patří do košíku, zelenina do bedýnky.

Správně roztříd' slova - ovoce zakroužkuj červeně a spoj s košíkem a zeleninu zakroužkuj zeleně a spoj s bedýnkou.

třešně   jablko   cibule   pomeranč   pórek   paprika   jahoda

✱ Slon se skamarádil s myškou, která žije na poli. Nezná k ní však cestu, pomůžeš slonovi cestu najít?

Vybarvi rostliny, které rostou na poli a ony ti ukáží cestu k myšce.

Brambor	hruška	okurka	pomeranč	meloun
oves	řepa	ječmen	Banán	paprika
borůvka	jablko	mák	Jahoda	pórek
meruňka	angrešt	pšenice	Žito	ananas
celer	citron	česnek	slunečnice	kukuřice
ořech	třešeň	ředkev	švestka	Rybíz

✱ Slon ti přichystal 2 texty. Na první pohled se zdají stejné, ale pouze jeden je celý pravdivý. Správný text označ vybarvením oblyčeje.

Na našich polích roste pšenice, žito, ječmen a kokos. Z pšenice a žita se mele mouka, z ovsa se dělají ovesné vločky, z ječmene kroupy a slad pro výrobu piva. Obilí se sklízí v létě. O žních vyjedou do polí bagry, obilí posečou a zrní vysypou do nákladních aut.

Na našich polích roste pšenice, žito, ječmen a oves. Z pšenice a žita se mele mouka, z ovsa se dělají ovesné vločky, z ječmene kroupy a slad pro výrobu piva. Obilí se sklízí v létě. O žních vyjedou do polí kombajny, obilí posečou a zrní vysypou do nákladních aut

Na chvíli se z nás stanou básníci. Dokážeš správně doplnit věty do básně?

Vždy je jeden verš celý a druhý chybí. Chybějící verš správně vyber z rámečku a přepiš tam, kam patří.

kolik ptáků, ptáčátek!

co si radost nezávidí!

co je krásy na světě!

co tu kolem kvítí kvete!

RÁJ DOMOVA

Jen si, děti, všimněte,

_____!

Jen se, děti, rozhlédněte,

_____!

Kolik je tu zvířátek,

_____!

Kolik je tu dobrých lidí,

_____!

Jen si, děti, všimněte,

co je krásy na světě!

✿ **Kamarádka sova na tebe čeká v učebnici prvouky na straně 13.**

Pozorně si přečti, o čem ti sova píše. Pak už pro tebe bude hračkou spojit slova tak, jak k sobě správně patří.

VOLNÝ
KULTURNÍ
SPORTOVNÍ
CYKLISTICKÁ
POTŘEBNÉ
OBROVSKÉ
OBCHODNÍ

VĚCI
STEZKA
DOMY
HALA
ČAS
ZAŘÍZENÍ

✿ **Znáš svou rodinu a domov lépe než náš slon?**

V některých větách jsou chybná slova. Slova zakroužkuj a na řádek napiš slovo správné.

Pozor! Některé věty jsou napsány správně.

Vnouče jsem pro svého tatínka.

Babička je maminka mojí maminky.

Maminka mojí sestřenice je moje teta.

Sestra tatínka je můj strýček.

Tatínek a maminka jsou moji rodiče.

Jídlo vaříme v ložnici.

Domácí úkoly píšeme v koupelně.

✱ **Slonovi vypadlo několik slabik.**

Dokážeš je dopsat a přečíst si hádanku?

Pokud si nevíš rady, pomůže ti učebnice prvouky na straně 15.

Nejdřív le_____,
potom sedím,
_____zu po čtyřech,
pak se vodím,
samo _____dím,
nech mě, _____mo, nech:
až obejdu zahrád_____,
vrá_____ se ti v pořádku.

✱ **Dokážeš doplnit k prvním dvěma písmenům správná slova?**

Pokud ano, zakroužkuj modře to slovo, které se hodí k naší hádance.

Spoj slova se správnými obrázky.

DĚ_____

ML_____

DO_____

ST_____

✿ Slon Popleta si pro tebe přichystal čtyřsměrku, do které ukryl řemesla a povolání, která viděl u lidí.

Dokážeš je najít?

Y	K	Í	N	Š	Í	Č	J	L
M	Z	P	Ě	V	Á	K	Í	É
P	R	O	D	A	V	A	Č	K
L	K	Í	N	D	E	Z	D	A
T	R	U	H	L	Á	Ř	O	Ř
A	C	E	R	E	H	I	V	A
X	J	F	P	N	Y	D	Ů	CH
Y	P	E	K	A	Ř	I	R	U
L	E	T	I	Č	U	Č	P	K

✿ Doplň nalezená slova do nedokončených vět. Pět slov ti zbyde, zapiš je na řádek pod větami.

Jízdenku mi ve vlaku zkontroluje _____ .

V ordinaci mě ošetří _____ .

Nové šaty mi ušije _____ .

V restauraci nám jídelní lístek přinese _____ .

Ze školy domů mne autobusem odveze pan _____ .

Potřebujeme nový stůl, vyrobí nám ho _____ .

Čerstvé housky a rohlík peče _____ .

Číst, psát a počítat nás ve škole učí _____ .

✱ V dalším úkolu poučíme všechna zvířátka o tom, jak se my, lidé, myjeme.

V básničce se vytratila některá slova. Z tabulky vyber správná slova a doplň rýmy.

	mýdla	omývám
bublinu		robátko

KOSTKA MÝDLA

Koupu, koupu _____,
špinavé je drobátko.

Omývám je, _____,
jenže pořád ubývám,

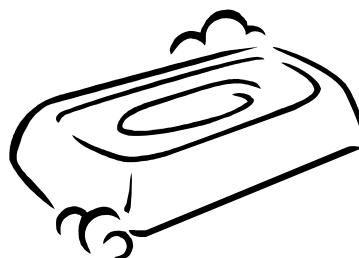
až se jednou rozplynu,

Povídá si kostka _____:

v čarokrásnou _____.

Proč bych se jim nenabídla?

Já mám ráda čistotu,
omyji to stvořeníčko,
od kolínek po čelíčko,
od prachu a od potu.

✱ Lidé používají v každodenním životě věci, které zvířátka nedokáží pojmenovat, dokážeš to ty?

Nejprve správně vyber slabiky a doplň do chybějících slov. Uhodneš hádanku?

ČTY	ŘI
-----	----

KO	
----	--

A

PÁR

O	ČÍ
---	----

	TÝM
--	-----

	LEM
--	-----

ČLO	
-----	--

TO	
----	--

!

VĚK

LA

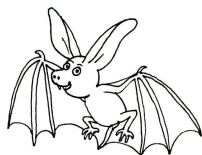
PÁ

ČÍ

KO

✱ **Slon žije v Africe, kde je neustálé teplo. Proto ho překvapilo, že je u nás i zima a některá zvířátka se v tomto období ukládají k zimnímu spánku.**

Pozorně si přečti článek.

Proč některá zvířata v zimě spí?

Tak třeba svišť, veverka, netopýr, had nebo medvěd si v zimě pořádně „schrupnou“. Může to trvat 4 – 6 měsíců. Spící zvířata jsou dobře ukryta v teple svého pelíšku. Spí, nebaští a když, tak jen v malém množství.

Tento zimní spánek je jiný než obyčejné spaní, jak jej známe i my sami. Při obyčejném spánku odpočívá jen nervová soustava. Zimní spánek zpomalí všechny pochody v těle: zvířata netráví, klesá jim tělesná teplota, počet vdechů i výdechů. Zimním spánkem šetří svoje síly a snadněji přečkají dlouhou zimu a mráz.

✱ **Je to tak?**

Písmena pod správnou odpovědí zakroužkuj a zapiš do tajenky.

	ANO	NE
1. Zimní spánek trvá 7 měsíců.	Š	S
2. Tento zvířecí spánek je jiný než obyčejný.	V	T
3. Zimní spánek zrychlí všechny pochody v těle.	R	I
4. Zvířatům klesá tělesná teplota.	Š	D
5. Zimním spánkem zvířata šetří svoje síly.	Ť	A

Na obrázku je _____.

✿ Nastal prosinec a všichni se těšíme na vánoční svátky. Slon se také těší a jako dárek má pro Vás vánoční příběh. Protože je to ale náš Popleta, vmíchal do příběhu tři slabiky navíc.

Najdi slabiky a zakroužkuj je. Vyjde ti slovo, které chybí v poslední větě.

Z nebe vykukovala hvězda. Byla zvědavá, jestli už v některém domě svítí svíváčky na vánočním stromečku. „Chceš na zem?“ zeptal se jí měsíc. „Vezmi si mé sněžné sáně!“ A tak letěla. Prolétla otevřeným oknonem a přistála na větvi ozdobeného stromečku.

Do pokoje vběhla celá rodina. Pod stromečkem ležely dárky, na stole bylo vánoční cecukroví a celý dům voněl radostí. Hvězda si pomyslela: Tolik štěstí a lásky se hned tak nevidí.

TAKHLE VYPADAJÍ _____ U LIDÍ.

✿ Máš nějaké přání do nového roku? Chceš se v něčem zlepšit, něco nového se naučit?

Napiš o svých přáních, abys na ně během roku nezapomněl.

✱ Poučíš slona o našem kalendáři?

Nejprve ale musíš rozluštit a svislými čarami rozdělit slova ve větách.

Do rámečku napiš, kolik slov je ve větě.

ROKMÁDVANÁCTMĚSÍCŮ.

BĚHEMROKUSEUNÁSSTŘÍDAJÍČTYŘIROČNÍOBDOBÍ.

KALENDÁŘNÍROKZAČÍNÁVLEDNUAKONČÍVPROSINCI

ŠKOLNÍROKZAČÍNÁVZÁŘÍAKONČÍVČERVNU.

✱ Škrtni, co se nehodí a doplň roční období:

Velikonoce, květy, lyže, mlád'ata

_____

Prázdniny, třešně, koupání, Ježíšek

_____

Děšť, sněženka, pouštění draka, mlha

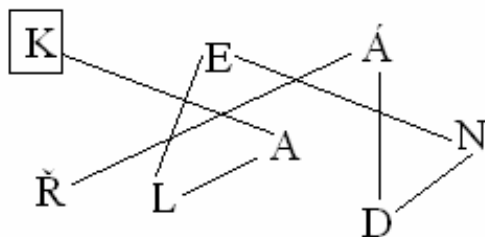
_____

Jahody, sněhulák, šála, mráz

_____

✱ Dokážeš rozluštit slovo?

Začni od písmene v rámečku a slovo zapiš do tajenky.

Abychom věděli, který den právě je, používáme

--	--	--	--	--	--	--	--

✱ Popleta slon zapomněl pár slovíček, a proto je nahradil
obrázky. Dokážeš si i tak rýmováčku přečíst a správná slova
napsat?

Co to mají ve zvyku

_____ v

_____ ?

_____ tam vevnitř buší,

až nás z toho bolí

_____ .

Vypiš rýmy:

_____ a _____

_____ a _____

✱ Rozluštíš, co nám budík může ukazovat?

Hledej odlišné písmo. Odlišná písmena vypiš postupně na řádek a
přečti slovo.

AFGF**H**GSKF**O**N**V**D**F**E**G**I**W**I**S**D**F**B**N**S**B**G**S**A**F**D _____

I**W**P**M**P**Q**H**W**K**I**H**L**S**A**O**K**S**F**S**N**P**W****U**I**T**V**J**L**A**S**D** _____

A**S****V**A**S**Ů**H****T**D**K**E**S**H**T****W**Ř**T**R**E**I**B**E**W****N**J**A**S**S**A**D** _____

✱ Naše lidské tělo má mnoho částí. Některé části se nám skryly do podivných vět.

Dokážeš je rozluštit?

1. Vypiš pouze třetí písmena z každého slova.

Novaj solam tlam vosin pryt.

_____

Slum kochoj blod.

_____

Kočom olere molas drodo.

_____

Kobam buro pra hodr chraš.

_____

Jak se jmenuje část těla, na které se všechny nalezené části nacházejí?

_____ .

2. Vypiš nejprve všechna druhá písmena, za ně přiřpiš postupně všechna pátá písmena z každého slova. Vyjdou ti další části lidského těla.

Kručeno paronyt umflok.

_____

Shrona brušík tutaké odo.

_____

Ubouchy bříton tiže.

_____

3. Abys objevil části dolních končetin, vypiš z první věty první písmena ve slovech, z druhé věty druhá písmena. Přijdeš na to, jak to bude u věty poslední? Napiš.

Kolik opic láká Eva na ovoce?

_____

Mladý mýval Ota okousal houbu.

_____

Kapr plaval potmě branou.

_____

✱ Šifry slůněti jdou, a tak má pro tebe další zašifrovaná slova.

Jaké slovo skrývá noha?

X H A Z M F A D T

_____

Jaké slovo skrývá sluníčko?

S D V L A U C CH M

_____

Jaké slovo skrývá palmička?

Y H Č S I A N B CH

_____

Jaké slovo skrývá míč?

Z S R A N A B K E

_____

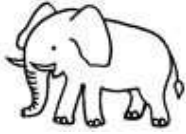
Jaké slovo skrývá sluníčko?

CH F O U N T E Ě Z

_____

Vyšly nám lidské _____ .

Slon Popleta se s Vámi loučí, děti, a děkuje, že jste se s ním vydaly poznávat svět.

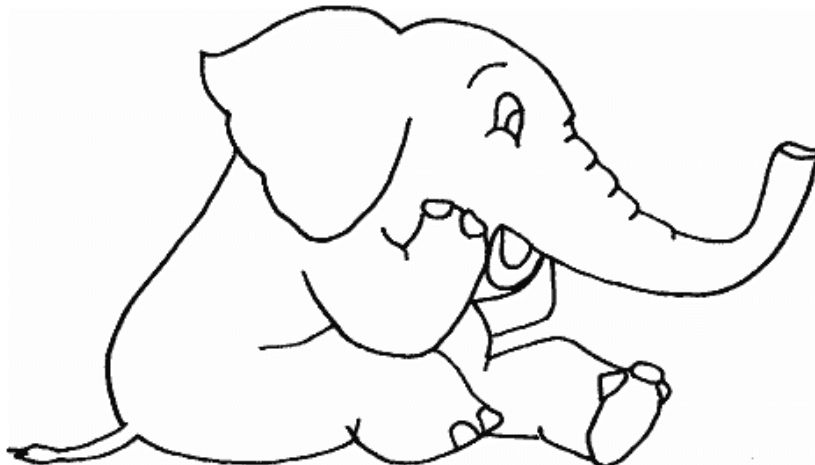
Na rozloučenou má pro Vás jednu básničku. Pokud se vám zalíbí, naučte se ji nazpaměť.

Kdyby tu nic nebylo

Kdyby tu nic nebylo,
nežli rorýs pod oblaky,
než ten bodlák pro čmeláky,
mně by se tu líbilo.

Kdyby jen ten potůček,
kdyby u mých nohou tek,
a víc nic tu nebylo,
mně by se tu líbilo.

Kdyby bylo kolkolem
jen to pole za polem
a jen slunce svítilo,
mně by se tu líbilo.

**Příloha č.2 – vyřešený sborník „Čtu si a poznávám svět“
s metodickou částí**

Sborník pracovních listů

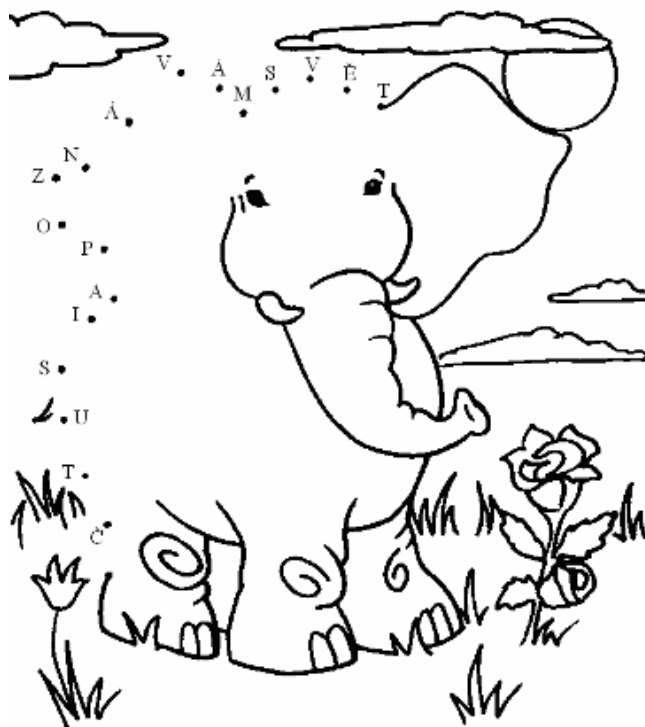

"ČTU SI A POZNÁVÁM SVĚT"

☀ Ahoj děti, seznamuji Vás s pracovními listy, které se jmenují „ČTU SI A POZNÁVÁM SVĚT“. Pokud dokážete správně spojit písmenka názvu, můžete se vybarvit nového kamaráda.

☀ Každý si motivaci ke sborníku může upravit dle svých potřeb, slon se může stát maskotem i k jiným příležitostem než je práce se sborníkem.

☀ Seznámíme se s pár slovíčky. Čteme nahlas, počítáme slabiky a počet slabik zapíšeme do rámečku za slovo.

☀ Průpravné cvičení před úvodním obrázkovým článkem - čteme s dětmi nahlas, vysvětlujeme si významy slov, různé tvary slov.

prázdniny	3	prázdninách	3
strom	3	stromem	2
hra	1	hrál	1
honička	3	honičku	3
sladký	2	sladkou	2
hlas	1	nahlas	2
bodlina	3	bodlinku	3
duši	2	namouduši	4
nevěřil	3	nevěří	3

Co se stalo o prázdninách v lese

V vysoký stál. Pod tím stromem
 si hrál. Hrál si s , hrál si

s , hrál si s i s , hrál si

s na honičku, na házel ,

na troubil v klusu, dal sladkou pusu.

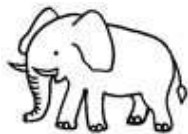
Hrál si s , ten ho píchl. Slon se lekl, nahlas

kýchl. Měl v bodlinku; volal sloní maminku.

To se stalo, namouduši, za Lhotou v hlubokém

buši. A kdo mi to nevěří, ten sní k večeři.

„My slona k večeri nesníme, raději s ním budeme
poznávat náš svět“

✱ Slo(v)ní počty

Přijdeš na to, jak vznikl výsledek? Zkus objevit další slova.

✱ Poslední slovo je obtížnější, lze ponechat pouze pro rychlejší žáky.

ŠAŠEK + OKOLÍ + PLOTY + JEDLE + CESTA = ŠKOLA

PEPA + PETR + BÁRA + KOLO = *pero*

SYSEL + JELÉN + MYŠKA + KAMIL + VÝLET = *sešit*

PONÍK + LESÍK + SENÍK + KORÁB + KORÁL = *penál*

TATÍK + MUŽÍK + KOŽICH + KAČKA + KAŇKA = *tužka*

BOBULE + HRADBY + KLAVÍR + DOUŠEK + KAMENÍ +
KOLENA = *brašna*

Vyšly nám ŠKOLNÍ P O T Ř E B Y

✱ Porad' slonovi

Vyber z tabulky vhodná slova a doplň do vět.

- ✱ Příprava: Předčítáme žákům slova v tabulce, oni rychle vyhledávají a ukazují.
- ✱ Pokud se nám zdá mnoho psaní, nadepíšeme s žáky čísla nad slova v tabulce a poté žáci pouze doplňují na řádky správná čísla.
- ✱ Obtížnější cvičení – možnost v samostatné práci pro rychlejší

ředitel	třídy	počítat
1. září	číst	psát
ředitelka	hřiště	tělocvičny

Je *1. září* a začala škola . Já chodím do druhé *třídy*.

Školu řídí pan *ředitel* nebo paní *ředitelka*.

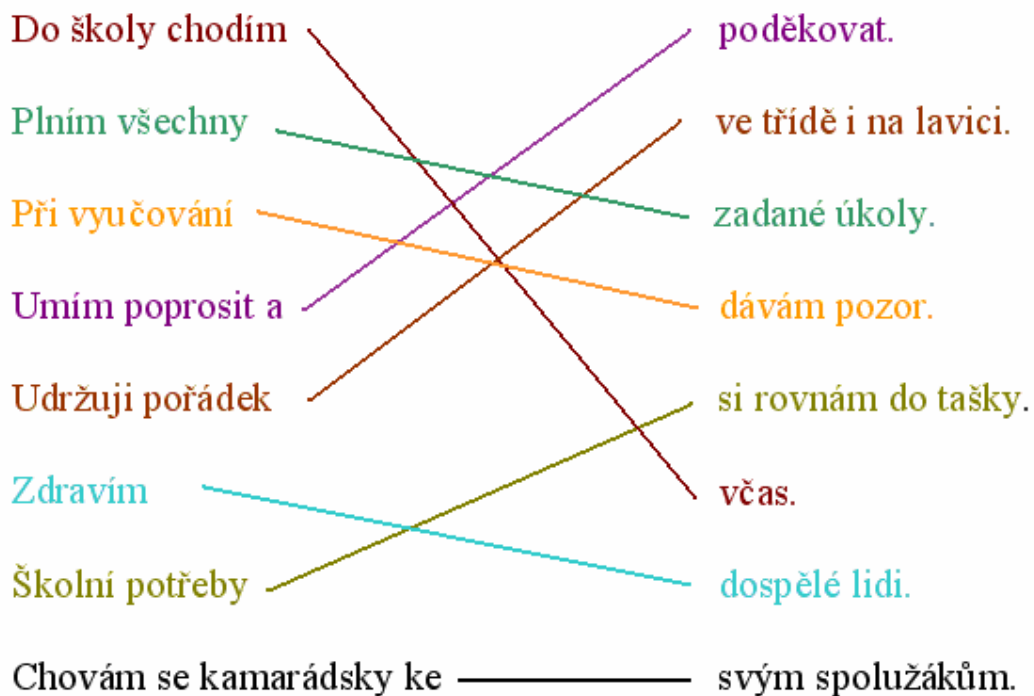
Ve škole se učíme *číst, psát a počítat*.

Cvičit chodíme do *tělocvičny* nebo na *hřiště*.

✿ **Dokážeš správně spojit pravidla, která dodržujeme ve škole?**

Na každé spojení si vezmi jinou barvu pastelky.

- ✿ Vhodné navázat cvičení na vytvoření třídních pravidel
- ✿ Doporučeno jako samostatná práce.

✿ **Splnil jsi úkol?**

Můžeš vybarvit našeho školáka.

☀ Slon dopravě nerozumí

Dokážeš správně přečíst báseň? Do rámečku dokresli slova v básni.

SEMAFOR (Ludvík Středa)

měl dovolenou, to vám byly zmatky!

Někdo čekal na (*zelenou*), jiný zase na červenou,

až se vprostřed pohádaly .

A kdekdo si lámal : Něco tady nehraje...

Kdo ukončil jejich hádku? Kdo rozsoudil jejich spor?

Odpočatý

semafor

Co je tohle za dopravu? Co to všechno znamená?

Honem dával do pořádku popletenou

křižovatku

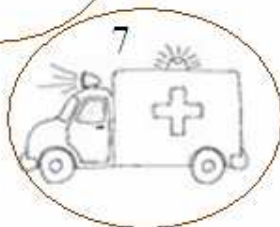
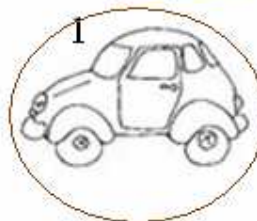
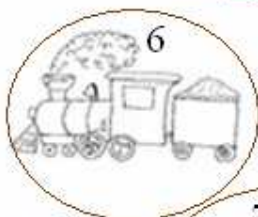
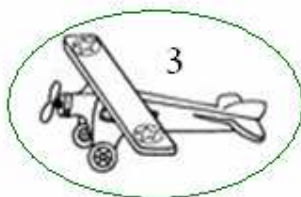
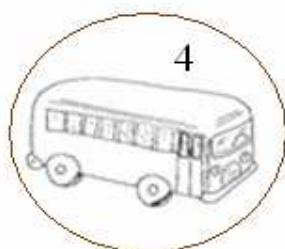
Červená!

Žlutá!

Zelená!

✿ Popleta slon

Rozluštíš dopravní prostředek? K obrázku připiš správné číslo.

1
TOAUBILMO

2
OLKO

3
DLOTALE

4
TOAUBUS

5
OLDĚ

6
KLAV

7
NITKASA

✿ Dalším úkolem je zakroužkovat dopravní prostředky podle

výskytu: po souši - *hnědě*

po vodě – *modře*

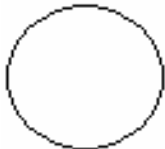
ve vzduchu - *zeleně*.

✿ Pokud jsi rychle hotov, můžeš si obrázky vybarvit.

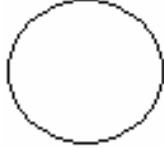
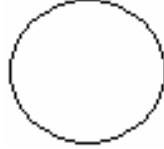

✱ Slon Popleta nám chtěl povědět něco o POČASÍ, ale vypadla mu nějaká slovíčka, dokážeš je domalovat?

✱ Možnost vhodně navázat a ukázat si značky počasí.

Počasí se stále mění. Někdy svítí (*slunce*) a je jasno, jindy

je zataženo nebo (*prší*), padají kroupy nebo sníh. Za

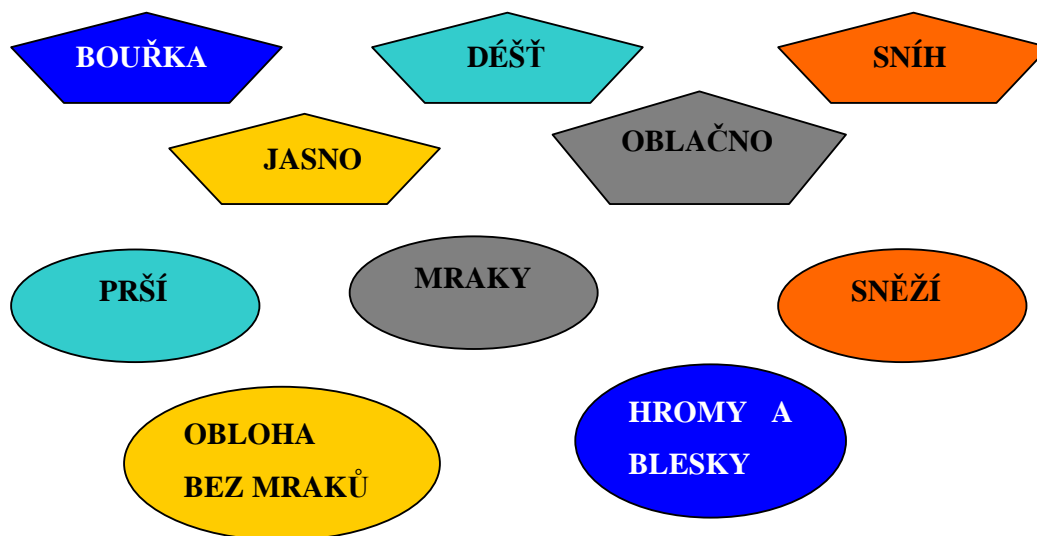
bouřky se často (*blýská*) a hřmí. Vytrvalé (*deště*) způsobují povodně. Občas je bezvětří, někdy jen povívá vánek, jindy

fouká vítr. Nejhorší bývá vichřice, která kácí (*stromy*).

✱ Utvoř a vybarvi dvojice.

Na každou dvojici vezmi jinou pastelku.

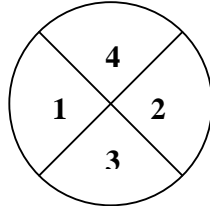
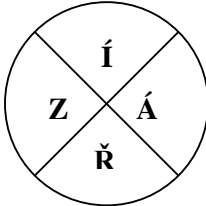
✱ Upozornění: Jedna dvojice se nikdy neskládá ze dvou stejných tvarů.

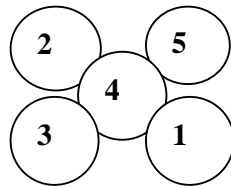
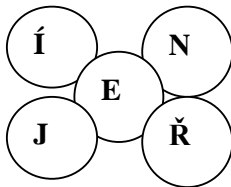
✿ Přišel podzim a s ním i slonův kamarád ježek a připravil si pro tebe zašifrovaná slova.

Vyluštíš je a poznáš, co mají společného s podzimem? Čísla ti pomohou.

- ✿ Pro pochopení všech vyřešit podobnou šifru na tabuli.
- ✿ Možnost vhodně navázat na téma podzimu, vysvětlit názvy měsíců.

září

říjen

D	T
I	P
O	L
S	A

8	4
2	6
5	1
3	7

listopad

Do zašifrovaných slov se nám skryly podzimní M Ě S Í C E.

✿ Umíš kreslit podle toho, co čteš? Vyzkoušej si to.

Nakresli strom s červenými listy.

Na zemi je již opadané hnědé listí.

Vpravo je ke stromu postaven žebřík

a za stromem vykukuje slunce.

✿ Do kterého ročního období se obrázek hodí? Je to podzim.

✿ Další z kamarádů slona Poplety je zajíček, který tuze rád ovoce a zeleninu.

Zaklel ti však své dobroty do vět, dokážeš je najít?

Účes nekraťte, prosím.

česnek

Želva leze líně do kopce.

zelí

Dáš Marcele radu, jak mít dobré známky?

celer

Bohatá komtesa látku na šaty sama nevybírá.

salát

Koník Juraj čekal na svého pána.

rajče

Mrk, Eva na Radka a láska byla na světě.

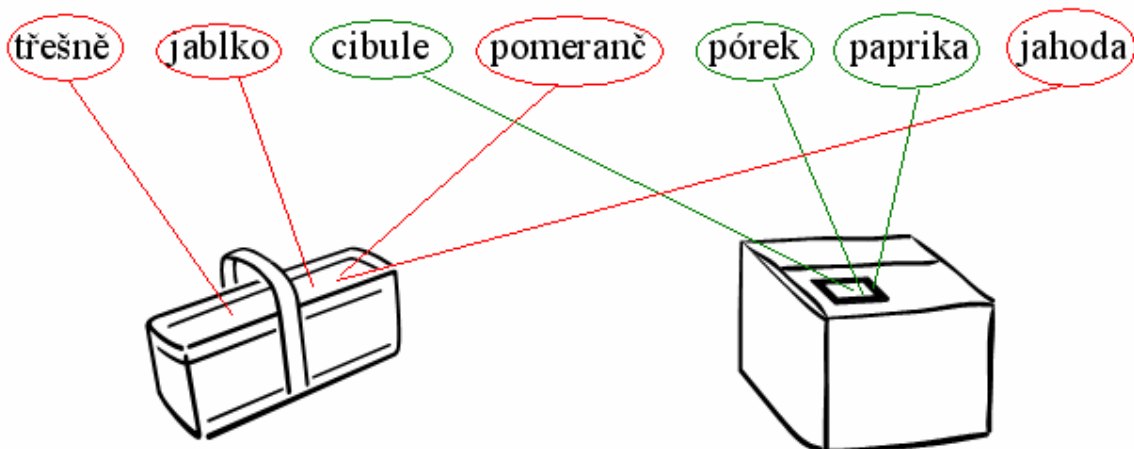
mrkev

Napiš slovo nadřazené ke slovům, která jsi vypsál.

To slovo je zelenina .

✱ Ovoce patří do košíku, zelenina do bedýnky.

Správně rozříd' slova - ovoce zakroužkuj červeně a spoj s košíkem a zeleninu zakroužkuj zeleně a spoj s bedýnkou.

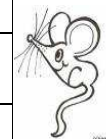

✿ Slon se skamarádil s myškou, která žije na poli. Nezná k ní však cestu, pomůžeš slonovi cestu najít?

Vybarvi hnědě rostliny, které rostou na poli a ony ti ukáží cestu k myšce.

<i>brambor</i>	Hruška	okurka	pomeranč	meloun
<i>Oves</i>	<i>Řepa</i>	<i>ječmen</i>	banán	paprika
borůvka	Jablko	<i>mák</i>	jahoda	pórek
meruňka	Angrešt	<i>pšenice</i>	<i>žito</i>	ananas
celer	Citron	česnek	<i>slunečnice</i>	<i>kukuřice</i>
ořech	Třešeň	ředkev	švestka	rybíz

✿ Slon ti přichystal 2 texty. Na první pohled se zdají stejné, ale pouze jeden je celý pravdivý. Správný text označ vybarvením obličeje.

Na našich polích roste pšenice, žito, ječmen a kokos. Z pšenice a žita se mele mouka, z ovsa se dělají ovesné vločky, z ječmene kroupy a slad pro výrobu piva. Obilí se sklízí v létě. O žních vyjedou do polí bagry, obilí posečou a zrní vysypou do nákladních aut.

Na našich polích roste pšenice, žito, ječmen a oves. Z pšenice a žita se mele mouka, z ovsa se dělají ovesné vločky, z ječmene kroupy a slad pro výrobu piva. Obilí se sklízí v létě. O žních vyjedou do polí kombajny, obilí posečou a zrní vysypou do nákladních aut.

✿ Na chvíli se z nás stanou básníci. Dokážeš správně doplnit věty do básně?

Vždy je jeden verš celý a druhý chybí. Chybějící verš správně vyber z rámečku a přepiš tam, kam patří.

✿ Pro rychlejší práci je možnost nadepsat nad slova čísla a doplňovat na řádky místo psaní celých vět pouze čísla.

kolik ptáků, ptáčátek!

co si radost nezávidí!

co je krásy na světě!

co tu kolem kvítí kvete!

RÁJ DOMOVA

Jen si, děti, všimněte,

co je krásy na světě!

Jen se, děti, rozhlédněte,

co tu kolem kvítí kvete!

Kolik je tu zvířátek,

kolik ptáků, ptáčátek!

Kolik je tu dobrých lidí,

co si radost nezávidí!

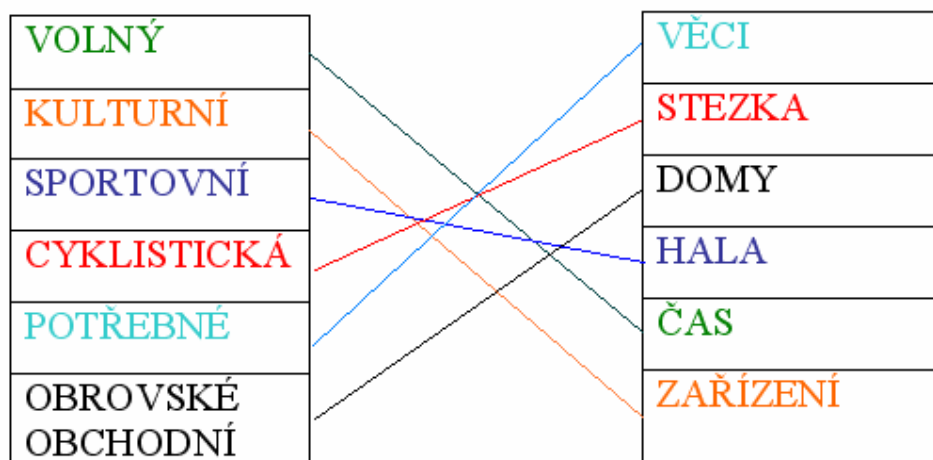
Jen si, děti, všimněte,

co je krásy na světě!

✿ **Kamarádka sova na tebe čeká v učebnici prvouky na straně 13.**

Pozorně si přečti, o čem ti sova píše. Pak už pro tebe bude hračkou spojit slova tak, jak k sobě správně patří.

✿ Upozornění: Je potřeba vycházet z textu, ne pouze z logického úsudku. Některé možnosti jsou bez textu nejednoznačné

✿ **Znáš svou rodinu a domov lépe než náš slon?**

V některých větách jsou chybná slova. Slova zakroužkuj a na řádek napiš slovo správné.

Pozor! Některé věty jsou napsány správně.

Vnouče jsem pro svého tatínka.

Syn/dědečka.

Babička je maminka moje maminky.

správně

Maminka moje sestřenice je moje teta.

správně

Sestra tatínka je můj strýček.

Bratr/moje teta.

Tatínek a maminka jsou moji rodiče.

správně

Jídlo vaříme v ložnici.

kuchyni

Domácí úkoly píšeme v koupelně.

dětském pokoji.

✱ **Slonovi vypadlo několik slabik.**

Dokážeš je dopsat a přečíst si hádanku?

Pokud si nevíš rady, pomůže ti učebnice prvouky na straně 15.

✱ [Vhodné navázat na téma vývoj člověka.](#)

Nejdřív ležím,

potom sedím,

lezu po čtyřech,

pak se vodím,

samo chodím,

nech mě, mámo, nech:

až obejdu zahrádku,

vrátím se ti v pořádku.

✱ **Dokážeš doplnit k prvním dvěma písmenům správná slova?**

Pokud ano, zakroužkuj modře to slovo, které se hodí k naší hádance.

Spoj slova se správnými obrázky.

DĚTSTVÍ

MLÁDÍ

DOSPĚLOST

STÁŘÍ

☀ Slon Popleta si pro tebe přichystal čtyřsměrku, do které ukryl řemesla a povolání, která viděl u lidí.

Dokážeš je najít?

- ☀ Nabízí se motivační hra – pantomima na druhy povolání
- ☀ Kdo je rychle hotov, může nakreslit své vysněné povolání.

Y	K	Í	N	Š	Í	Č	J	L
M	Z	P	Ě	V	Á	K	Í	É
P	R	O	D	A	V	A	Č	K
L	K	Í	N	D	E	Z	D	A
T	R	U	H	L	Á	Ř	O	Ř
A	C	E	R	E	H	I	V	A
X	J	F	P	N	Y	D	Ů	CH
Y	P	E	K	A	Ř	I	R	U
L	E	T	I	Č	U	Č	P	K

☀ Doplň nalezená slova do nedokončených vět. Pět slov ti zbyde, zapiš je na řádek pod větami.

Jízdenku mi ve vlaku zkontroluje průvodčí.

V ordinaci mě ošetří lékař.

Nové šaty mi ušije švadlena.

V restauraci nám jídelní lístek přinese číšník.

Ze školy domů mne autobusem odveze pan řidič.

Potřebujeme nový stůl, vyrobí nám ho truhlář.

Čerstvé housky a rohlík peče pekař.

Číst, psát a počítat nás ve škole učí učitel.

Kuchař, herec, zpěvák, prodavač, zedník.

✱ V dalším úkolu poučíme všechna zvířátka o tom, jak se my, lidé, myjeme.

V básničce se vytratila některá slova. Z tabulky vyber správná slova a doplň rýmy.

✱ Upozornění: Před cvičením je potřeba vysvětlit neznámá slova (robátko, stvořeníčko, čarokrásnou).

✱ Vhodné navázat na téma denních potřeb.

	Mýdla	omývám
bublinu		robátko

KOSTKA MÝDLA

Koupu, koupu *robátko*,

špinavé je drobátko.

Povídá si kostka *mýdla*:

Proč bych se jim nenabídla?

Omývám je, *omývám*,

až se jednou rozplynu,

jenže pořád ubývám,

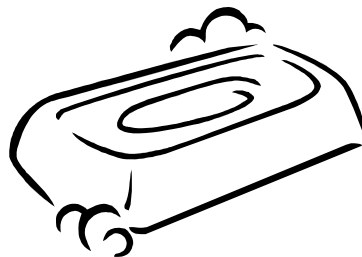
v čarokrásnou *bublinu*.

Já mám ráda čistotu,

omyji to stvořeníčko,

od kolínek po čelíčko,

od prachu a od potu.

✱ Lidé používají v každodenním životě věci, které zvířátka nedokáží pojmenovat, dokážeš to ty?

Nejprve správně vyber slabiky a doplň do chybějících slov. Uhodneš hádanku? AUTO

✱ Cvičení je možno ponechat jako nadstavbové pro rychlejší žáky

ČTY	ŘI	KO	LA	A	PÁR	O	ČÍ
PÁ	TÝM	KO	LEM	ČLO	VĚK	TO	ČÍ

!

VĚK

LA

PÁ

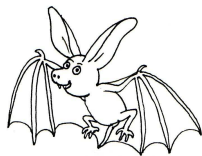
ČÍ

KO

✿ **Slon žije v Africe, kde je neustálé teplo. Proto ho překvapilo, že je u nás i zima a některá zvířátka se v tomto období ukládají k zimnímu spánku. Pozorně si přečti článek.**

✿ Upozornění: vysvětlit před vlastním čtením neznámá slova (nervová soustava, pochody v těle, netráví, vdechy, výdechy, tělesná teplota)

✿ Vhodné navázat na hledání zvířat v encyklopediích.

Proč některá zvířata v zimě spí?

Tak třeba svišť, veverka, netopýr, had nebo medvěd si v zimě pořádně „schrupnou“. Může to trvat 4 – 6 měsíců. Spící zvířata jsou dobře ukryta v teple svého pelíšku. Spí, nebaští a když, tak jen v malém množství.

Tento zimní spánek je jiný než obyčejné spaní, jak jej známe i my sami. Při obyčejném spánku odpočívá jen nervová soustava. Zimní spánek zpomalí všechny pochody v těle: zvířata netráví, klesá jim tělesná teplota, počet vdechů i výdechů. Zimním spánkem šetří svoje síly a snadněji přečkají dlouhou zimu a mráz.

✿ **Je to tak?**

Písmena pod správnou odpovědí zakroužkuj a zapiš do tajenky.

ANO – NE

1. Zimní spánek trvá 7 měsíců.	Š	S
2. Tento zvířecí spánek je jiný než obyčejný.	V	T
3. Zimní spánek zrychlí všechny pochody v těle.	R	I
4. Zvířatům klesá tělesná teplota.	Š	D
5. Zimním spánkem zvířata šetří svoje síly.	Ť	A

Na obrázku je **SVIŠŤ**.

✿ **Nastal prosinec a všichni se těšíme na vánoční svátky.**
Slon se také těší a jako dárek má pro Vás vánoční příběh. Protože je to ale náš Popleta, vmíchal do příběhu tři slabiky navíc.
Najdi slabiky a zakroužkuj je. Vyjde ti slovo, které chybí v poslední větě.

✿ **Propojené cvičení s učebnicí. Velice vhodné pro další povídání o Vánocích.**

Z nebe vykukovala hvězda. Byla zvědavá, jestli už v některém domě svítí sví**v**áčky na vánočním stromečku. „Chceš na zem?“ zeptal se jí měsíc. „Vezmi si mé sněžné sáně!“ A tak letěla. Prolétla otevřeným ok**o**nom a přistála na větvi ozdobeného stromečku.

Do pokoje vběhla celá rodina. Pod stromečkem ležely dárky, na stole bylo vánoční **ce**cukroví a celý dům voněl radostí. Hvězda si pomyslela: Tolik štěstí a lásky se hned tak nevidí.

TAKHLE VYPADAJÍ **VÁNOCE** U LIDÍ.

✿ **Máš nějaké přání do nového roku? Chceš se v něčem zlepšit, něco nového se naučit?**

Napiš o svých přáních, abys na ně během roku nezapomněl.

✱ Poučíš slona o našem kalendáři?

Nejprve ale musíš rozluštit a svislými čarami rozdělit slova ve větách.

Do rámečku napiš, kolik slov je ve větě.

ROKMÁDVANÁCTMĚSÍCŮ.

4

BĚHEMROKUSEUNÁSSTŘÍDAJÍČTYŘIROČNÍOBDOBÍ.

9

KALENDÁŘNÍROKZAČÍNÁVLEDNUAKONČÍVPROSINCI

9

ŠKOLNÍROKZAČÍNÁVZÁŘÍAKONČÍVČERVNU.

9

✱ Škrtni, co se nehodí a doplň roční období:

Velikonoce, květy, *lyže*, mláďata

jaro

Prázdniny, třešně, koupání, *Ježíšek*

léto

Děšť, *sněženka*, pouštění draka, mlha

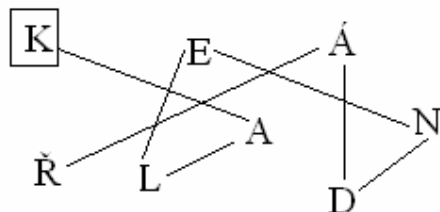
podzim

Jahody, sněhulák, šála, mráz

zima

✱ Dokážeš rozluštit slovo?

Začni od písmene v rámečku a slovo zapiš do tajenky.

Abychom věděli, který den právě je, používáme

K	A	L	E	N	D	Á	Ř
---	---	---	---	---	---	---	---

✱ Popleta slon zapomněl pár slovíček, a proto je nahradil obrázky. Dokážeš si i tak rýmováčku přečíst?

Co to mají ve zvyku

(trpaslíc)

(budíku) ?

(Kladivem) tam vevnitř buší,

až nás z toho bolí (uši).

Vypiš rýmy:

zvyku a budíku

buší a uši

✱ Rozluštiš, co nám budík může ukazovat?

Hledej odlišné písmo. Odlišná písmena vypiš postupně na řádek a přečti slovo.

AFGF**H**GSKF**O**NV**D**FEG**I**WISDFB**N**SBGSA**F**D

HODINA

IWP**M**PQHWK**I**HLSAOKSFS**N**PW**U**IT**V**JLASD

MINUTA

AS**V**AS**Ů**H**T**DK**E**SHTW**Ř**TRE**I**BEWN**J**ASSAD

VTEŘINA

✱ **Naše lidské tělo má mnoho částí. Některé části se nám skryly do podivných vět.**

Dokážeš je rozluštit?

✱ Upozornění: Náročnější cvičení, při kterém je potřeba dobře vysvětlit zadání.

✱ 2. a 3. část může být ponechána jako nadstavbová pro rychlejší žáky

1. Vypiš pouze třetí písmena z každého slova.

Novaj solam tlam vosin pryt.

vlasý

Slum kochoj blod.

ucho

Kočom olere molas drodo.

čelo

Kobam buro pra hodr chraš.

brada

Jak se jmenuje část těla, na které se všechny nalezené části nacházejí?

Hlava

2. Vypiš nejprve všechna druhá písmena, za ně přiřpiš postupně všechna pátá písmena z každého slova. Vyjdou ti další části lidského těla.

Kručeno paronyt umflok.

rameno

Shrona brušik tutaké odo.

hrudník

Ubouchy břiton tiže.

Břicho

3. Abys objevil části dolních končetin, vypiš z první věty první písmena ve slovech, z druhé věty druhá písmena. Přijdeš na to, jak to bude u věty poslední? Napiš.

Kolik opic láká Eva na ovoce?

koleno

Mladý mýval Ota okousal houbu.

lýtko

Kapr plaval potmě branou.

pata

✱ Šifry slůněti jdou, a tak má pro tebe další zašifrovaná slova.

✱ Možné navázat na povídání o důležitosti jednotlivých smyslů (povolání, zvířata).

Jaké slovo skrývá noha?

X H A Z M F A D T

HMAT

Jaké slovo skrývá sluníčko?

S D V L A U C CH M

SLUCH

Jaké slovo skrývá palmička?

Y H Ć S I A N B CH

ČICH

Jaké slovo skrývá míč?

Z S R A N A B K E

ZRAK

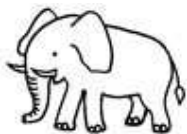
Jaké slovo skrývá sluníčko?

CH F O U N T E Ě Z

CHUĚ

Vyšly nám lidské S M Y S L Y.

Slon Popleta se s Vámi loučí, děti, a děkuje, že jste se s ním vydaly poznávat svět.

Na rozloučenou má pro Vás jednu básničku. Pokud se Vám zalíbí, naučte se ji nazpaměť.

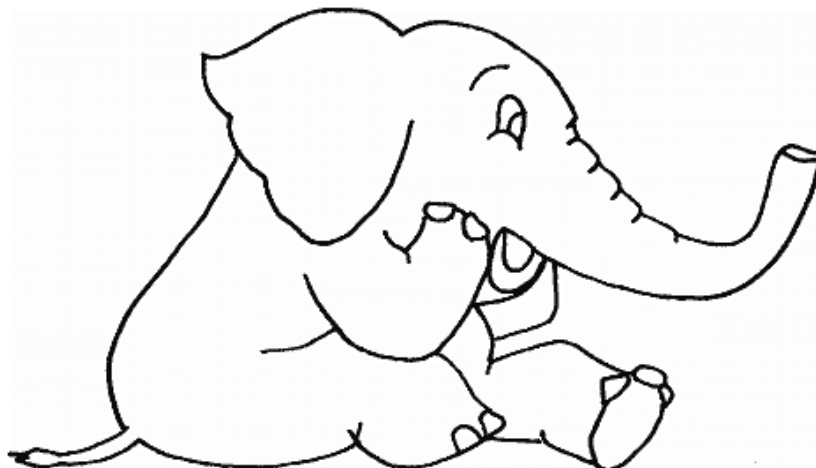
✿ [Vhodné navázat na povídání o našem domově, o vztahu k přírodě.](#)

Kdyby tu nic nebylo

Kdyby tu nic nebylo,
nežli rorýs pod oblaky,
než ten bodlák pro čmeláky,
mně by se tu líbilo.

Kdyby jen ten potůček,
kdyby u mých nohou tek,
a víc nic tu nebylo,
mně by se tu líbilo.

Kdyby bylo kolkolem
jen to pole za polem
a jen slunce svítilo,
mně by se tu líbilo.

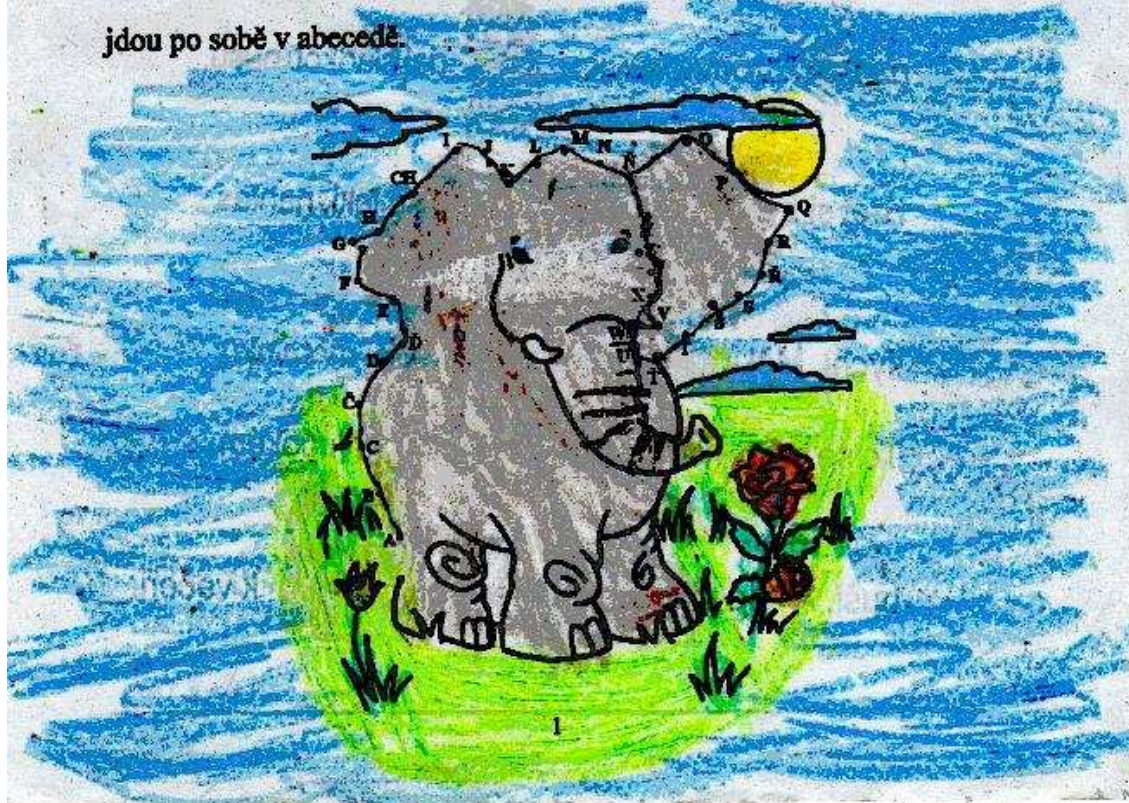
Příloha č.3 – Ukázky původních vypracovaných listů

• Úvodní cvičení

Seznámíme se s pár slovíčky. Čteme nahlas a počítáme slabiky.

prázdniny	o prázdninách
strom	pod stromem
hra	hrál si
honička	na honičku
sladký	sladkou
hlas	nahlas
bodlina	bodlinku
duši	namouduši
nevěřil	nevěří

• Až budeš umět abecedu, vrať se k obrázku a spoj písmena tak, jak jdou po sobě v abecedě.

• Slon se skamarádil s myškou, která žije na poli. Nezná k ní však cestu, pomůžeš slonovi cestu najít?

Vybarvi hnědě rostliny, které rostou na poli a ony ti ukáží cestu k myšce.

	hruška	okurka	pomeranč	meloun
			banán	paprika
mrkev	jablko		jahoda	rajče
meruňka	angrešt			ananas
celer	citron	česnek	slunečnice	
ořech	třešeň	ředkev	švestka	rybíz

• Z vybarvených okýnek vyber názvy obilí.

- oves ☒
- ječmen ☒
- pšeni ☒
- řepa ☒

• Pokud jsi hotov, seřaď slova podle abecedy. Do rámečku vedle řádku piš čísla od jedné do čtyř tak, jak jdou slova po sobě v abecedě.

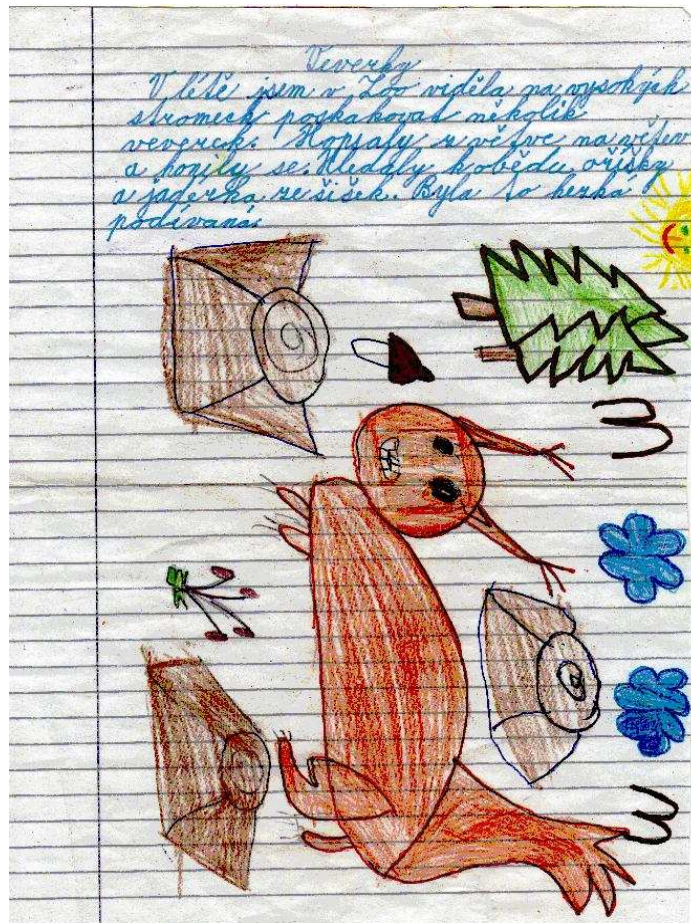
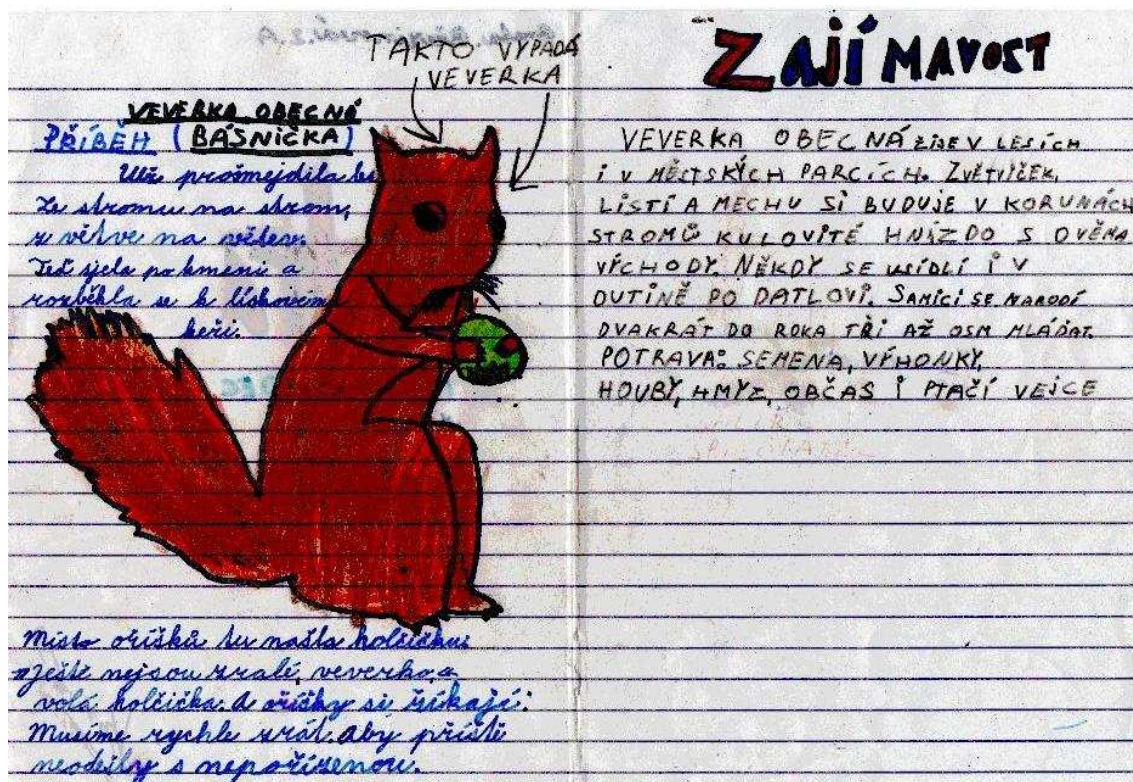

Příloha č.4 – fotografie – dokumentace konkrétní práce s listy

Příloha č.5 – ukázka „jak pracovní list č. 16 inspiroval k dalším činnostem“

**Příloha č.6 – ukázky hodnocení sborníku žáky 2.B ZŠ 5. května v
Liberci**

MARTIN, P.
(ose) Líbilo se mi
jak jsme směřovali písm-
ena a vislonám části těla.
Vyluštovali čtyř směřu.

Matěj
Mě se nejvíce líbilo jak poplela slon rozváž-
al věty a oni se zamíchli deště se mi líb-
lo jak sme poznávali rostliny.

TERKA
Líbilo se mi cvičení s obrásk-
mi palmů, stoper a slunce, a
pak mi stalo (vislo) vyšly
lické části těla. Semafory se
článkem. Článek Co se stalo
prázdni náchre lese.

MICHAL

líbilo se mi jak ~~p~~ jsme
v roztavených písm^ěnek
svrnikly lidské a části
těla, sdálo se mi to lehké,
a byli sábarní. ~~Liby~~ Liby-
lo se mi jak ^{jsem} vylušťoval⁴
směrky, bylo to lehké.

Libilo se mi list tam kde
jsou samafory libilo se mi
to proto že to bylo lehké
kdy a libí se mi na tom sy
samafory.

KACKA. KS

Libilo se mi srovnávat poháření slova
a bylo tam a lické tělo. Libilo se
mi spojovat slova a vybarvovat.
Libilo se mi čistě jak slon popleš
udílal otrásky v slovech. ~~Liby~~ Libilo
se mi spojovat věci tak aby slo-
ho vstě slova která dávali smys^lky.
Libilo se ~~m~~ vylušťoval čísta sme-
rky. Libila se mi ~~sp~~ spojovat
spojovací a které nám vyšel slov
a bavilo mne ho vybarvovat. A by-
lo to lehké.

Příloha č.7 – ukázka konkrétního řízeného rozhovoru

1. Do jakých vyučovacích předmětů jste nejčastěji pracovní listy zařazovala?

„Pracovní listy jsem zařazovala výhradně do čtení.“

2. Do kterých částí hodin jste nejčastěji pracovní listy zařazovala?

„V podstatě do úvodní nebo opakovací části hodiny, nebrala sem cvičení jako hlavní část hodiny.“

3. Do jaké míry pochopily děti zadání?

„Většina dětí pracovala samostatně, bylo výjimkou, že děti potřebovaly pomoc.“

4. Jak byla cvičení časově náročná?

„Časově cvičení nebyla náročná. Do deseti minut jsme měli hotovo, bylo to přiměřené. Pro účel, ke kterému byly vytvořeny, časově naprosto odpovídaly.“

5. Pro kterou úroveň dětí byl sborník postaven (nadané, průměrné, slabé)?

„Myslím si, že cvičení byla postavena pro průměrné žáky. Poradil si každý kromě opravdu slabých dětí. Děti, pro které byla cvičení lehká, to vůbec nevadilo, měly pocit, že něco zvládly děsně rychle, že jim to šlo, dodávalo sebedůvěru, samy něco vyřešily.“

6. Jak na práci se sborníkem reagovaly děti, byl pro ně motivací v hodinách?

„Práci s listem děti braly jako odměnu, na vyplňování listu se těšily.“

7. Jaký je Váš názor na význam sborníku v rozvoji čtení?

„Ovlivnilo rozvoj čtení po stránce zrakového, prostorového vnímání a paměti. Tyto činnosti děti nutně potřebují.“

8. Doplnoval sborník vhodně učivo prvouky?

„Učivo prvouky bylo vhodně a nenásilně opakováno.“

9. Přispěl sborník k naplňování očekávaných výstupů ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura?

„Ano, přispěl.“

10. V čem spatřujete nedostatky sborníku, co byste změnila?

„Velké nedostatky nespatřuji, malé jsem uváděla k jednotlivým cvičením.“

11. V čem spatřujete přínos projektu do vyučování pro Vás?

„Pro mě bylo přínosem hotové vymyšlené cvičení, které vezmu a děti mohou vyplňovat. Sama bych si podobná cvičení musela vyhledávat, takhle je to bezvadné s propojením prvoučného učiva. Já nemusím nic vymýšlet, rozšiřuje učivo z oblasti prvouky, napomáhá k rozvoji čtenářských dovedností. Děti mají zájem, rozvíjí se pracovitost, děti chtějí pracovat, musí vzít odpovědnost za práci, vzít si práci za svou. Rozvíjí se volní vlastnosti. Velký klad práce vidím v tom, že se musí žák samostatně rozhodovat. přemýšlet o tom, co čte a jak bude dál postupovat.“

12. V čem spatřujete přínos projektu do vyučování pro děti?

„Získání náklonnosti ke čtení, děti se nenudily, práce je bavila, neotravovala.“

13. Doporučila byste sborník dalším vyučujícím?

„Ano jednoznačně doporučila, zpestření práce. Každý učitel má po jisté době sklon ke stereotypům, toto stereotypy nabourá a může dát inspiraci k další vlastní tvorbě. Využiji tato cvičení i v budoucnu k jiným příležitostem.“